

NADZIEJA JEST
WIĘKSZA s. 10

BP KAMIŃSKI: CZEKAJĄC
NA ZMARTWYCHWSTANIE s. 4

VADEMECUM
„WIELOMAMY” s. 23

MISTYKA W ŻYCIU
– EWANGELIE s. 38

10.04.2022

nr 15 (858)

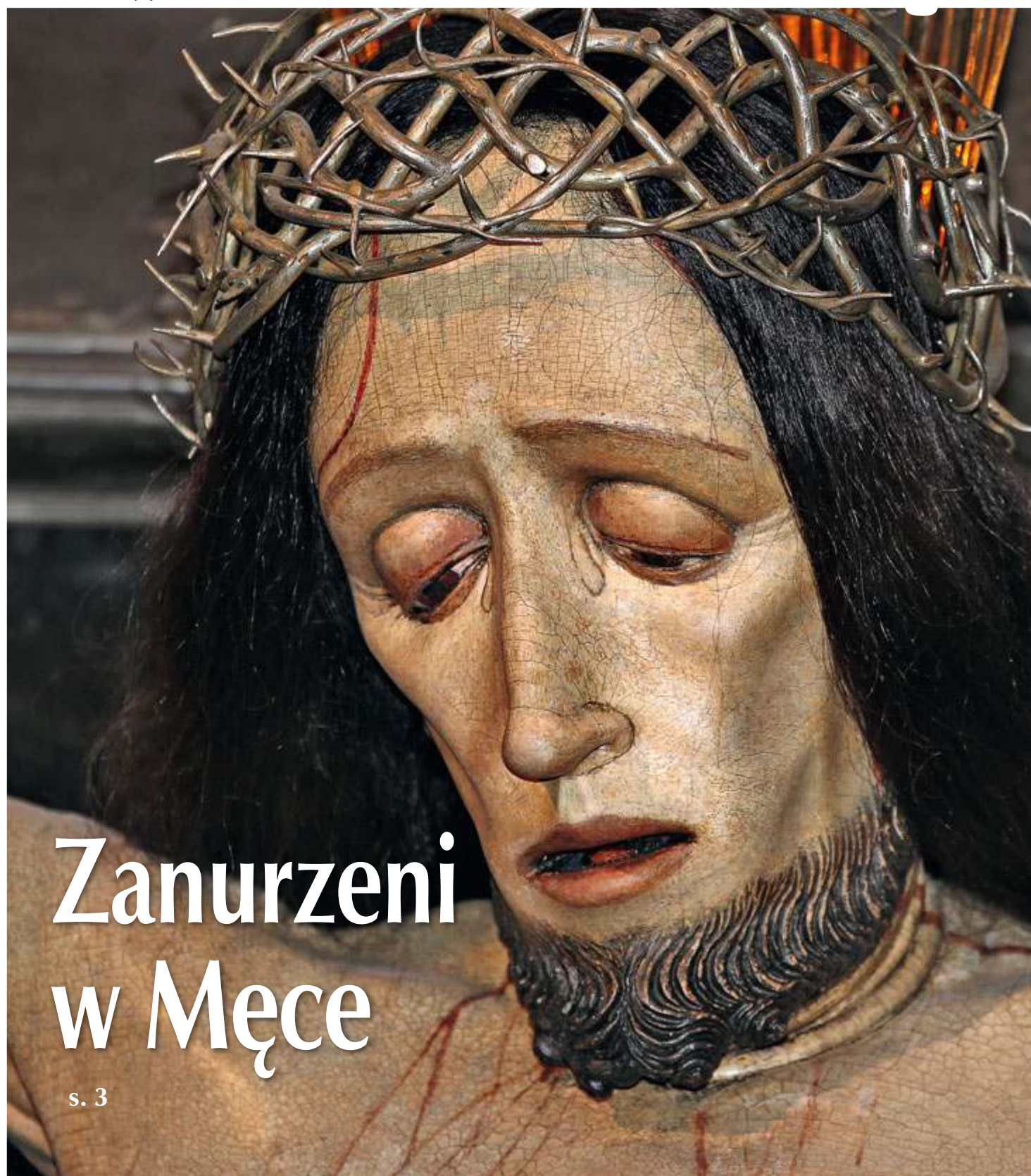
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)

NR INDEKSU 205 109

ISSN 1734-9079

www.idziemy.pl

idziemy

Zanurzeni w Męce

s. 3

Polskie rodziny potrzebującym rodzinom na całym świecie

Program Rodzina Rodzinie jest odpowiedzią na dramatyczną sytuację rodzin poszkodowanych w konfliktach zbrojnych i kryzysach humanitarnych. Realizowany jest w formie bezpośredniej pomocy rodzinom poprzez jednorazowe lub comiesięczne wsparcie finansowe.

Przeznacz darowiznę

caritas.pl/rodzina

Program wspiera rodziny

z Syrii, Libanu, Iraku
oraz Strefy Gazy.

Pomoc na miejscu jest kluczowa,
aby ludzie nie musieli podejmować
dramatycznych decyzji
o opuszczaniu swoich domów.

 5 lat istnienia programu	 10 tys. podopiecznych
 20 tys. darczyńców	 63,8 mln zł przekazane

ks. Henryk Zieliński

Zanurzeni w Męce

Nie zdecydowaliśmy się w tym roku umieścić na okładce naszego tygodnika radosnych palemek. Zamieszczamy fotografię umęczonej twarzy Pana Jezusa z cudownego krucyfiks Baryczków w warszawskiej archikatedrze. Kontekst, w którym przychodzi nam przeżywać tegoroczną Niedzielę Palmową Męki Pańskiej, sprawia, że koncentrujemy się bardziej na Męce Pańskiej. Ona także zajmuje większą część liturgii tego dnia: od czytania Ewangelii o Męce Pańskiej aż po jej sakramentalne celebrowanie na ołtarzu. Zresztą, chyba cały Wielki Tydzień będziemy w tym roku raczej przeżywać niż świętować. Trudno bowiem świętować, gdy wciąż docierają do nas tragiczne wieści z sąsiedniej Ukrainy i dotykamy dramatu uchodźców, których wojna wygnała do nas z tego kraju. To wszystko skłania raczej do pytań o sens cierpienia i o granicę zła, którą – jak wierzymy – Bóg gdzieś w końcu wyznaczył.

Niektóre przekazy o rosyjskich zbrodniach na Ukrainie są tak okropne, że wydają się aż niewiarygodne. Tak jest choćby z informacjami o bestialstwie rosyjskich żołnierzy wobec cywilnej ludności w podkijowskiej Buczy. Mężczyźni, kobiety, a nawet dzieci torturowane i rozstrzeliwane na ulicach i w piwnicach przemienionych na katownie! Zdawało się nam, że coś takiego nie może się zdarzyć w Europie w XXI wieku. Tak bardzo ulegaliśmy złudzeniom, że być może nie uwierzylibyśmy nawet zdjęciom ofiar oraz świadectwom tych, którym udało się przeżyć rosyjską okupację miasteczka. Może skłonni bylibyśmy ulec propagandzie Ławrowa, że to tylko jakaś przerażająca inscenizacja? Ale te obrazy i informacje jakże boleśnie współbrzmiały z tym, co w polskiej pamięci kryje się za słowami Katyń, Ostaszków i Miednoje. Te same metody, ten sam oprawca, który mimo upływu ponad osiemdziesięciu lat od zbrodni katyńskiej wcale się nie zmienił. Wojenne opowieści rodziców i dziadków o sowieckich „wyzwolicielach”, którzy gwałcili kobiety, rabowali zegarki i rowery, ożywają pod wpływem tego, co dociera do nas z Ukrainy. Z tą tylko różnicą, że do zegarków i rowerów trzeba dzisiaj dodać telefony komórkowe i teflonowe patelnie.

To, co się dzieje, jest gorsze niż wojna prowadzona z poszanowaniem międzynarodowych konwencji. To ewidentny konflikt cywilizacji, mający zakorzenienie w odwiecznej walce zła z dobrem. Tyle że opis zastosowany do niego przez patriarchę moskiewskiego Cyryla tak się ma do obiektywnej prawdy, jak miało się do niej stanowisko arcykapłana Kajfasza

w procesie Chrystusa. Co w tej rzeczywistości mają nam do powiedzenia hunwejbini dyktatury relatywizmu? Że Cyryl nawołujący do wojny ma swoją prawdę, a wzywający do zaprzestania rosyjskiej agresji patriarcha Konstantynopola Bartłomiej I – swoją? Że jest prawda Rosji i jest prawda Ukrainy, prawda gwałconej Ukrainki i prawda gwałcących ją Rosjan? Że wszystkie te prawdy są jednakowo ważne i słuszne? Jakże inaczej w tym kontekście brzmi Piłatowe pytanie: „Cóż to jest prawda?” (por. J 18, 38). Nikt w tym stuleciu nie zrobił tak wiele, jak Cyryl z Putinem dla rozbicia rodzącej się koalicji konserwatywnych polityków w Europie. I nikt inny tak jak oni obydwaj nie „zasłużył się” piekłu w zohydzeniu obrońców naturalnego małżeństwa i rodziny oraz nobilitowaniu ideologii LGBT jako nieodłącznej składowej zachodniej demokracji. Czyż jest coś bardziej szatańskiego od wmawiania ludziom, że jedyny wybór, jaki mają, jest między Putinem i LGBT? Albo od przedstawiania zbrodniarzy jako obrońców prawdziwej religii?

Z bólem milionów ludzi, poczuciem bezradności i z naszymi rozterkami stajemy w tych dniach przed cierpiącym Chrystusem. Powtarzamy za św. Piotrem: „Panie, do kogóż pójdziemy, Ty masz słowa życia wiecznego” (por. J 6, 68). Zawiedliśmy się na wielu światowych przywódcach, dla których – jak to określiła czeska minister obrony Jana Czernochova – „tania ropa jest ważniejsza niż ukraińska krew”. Lepiej, żebyśmy nie musieli sprzedać, ile jest dla nich warta polska krew. Na szczęście nasze elity polityczne, jak to u nas bywa, wobec realnego zagrożenia w większości szybko dorosły do nowych wyzwani. Polacy – poza drobnymi wyjątkami – zachowują się w tych dniach jak trzeba. Z niepokojem pytamy jednak o sens i ostateczny cel tego cierpienia, które rosyjska agresja niesie Ukrainie, a w dalszej perspektywie i światu. W Wielkim Tygodniu postaramy się to wszystko zanurzyć w zbawczej męce i śmierci Chrystusa. Tylko On potrafi z cierpienia milionów ludzi wyprowadzić jakieś dobro, jak z krzyża wyprowadził zmartwychwstanie.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

10.04.2022 **idziemy** w numerze:

TEMAT NUMERU

Nadzieja jest większa
– rozmowa z ks. Andrzejem
Bafeltowskim SAC s. 10

Nietykalna tajemnica – św. Jan
Paweł II wobec cierpienia s. 12

NA CZASIE

Czekając na Zmartwychwstanie
– rozmowa z bp. Romualdem
Kamińskim s. 4

foto: PAP/EPA/Atet Saladi

Wierząca Ukraina – struktura
wyznaniowa na Ukrainie s. 18

Tułaczy los Madonny – Matka
Boża Latyczowska s. 42

NASZE SPRAWY

Vademecum „wielomamy” – rady
dla wieloletnich s. 23

Dzień Dobra Caritas Polska s. 34
Sollux i ultradźwięki s. 43

MOJA WIARA

Ks. Sochoń: Przebudzeni
do miłości s. 20

Apostołka powołań s. 35

Małopolska Ziemia Święta –
Kalwaria Zebrzydowska s. 36

Mistyka w życiu – Ewangelie s. 38
Wzór dla nauczycieli s. 54

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze
wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.
E-wydanie tygodnika można zakupić
na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

fot. xhz

ocen siebie, odrzucaniu myśli i refleksji, które mogłyby czasem nami wstrząsnąć, a tym samym dać szansę na przemianę. Stanięcie w prawdzie to najtrudniejsza praca ascetyczna, bo wiąże się z pokorą.

Nas samych nie stać na taką postawę, receptą jest prośba, aby Duch Święty nas przeniknął, żebyśmy usłyszeli głos Boga w naszym sumieniu. Jest w człowieku taka trudna do przezwyciężenia skłonność, że często nie dajemy dojść do głosu ocenie Bożej, mało pracujemy, by mieć sumienie prawe, delikatne i wrażliwe.

Tradycja święcenia pokarmów przyciąga do kościoła rzesze katolików, którzy pojawiają się rzadko. Jak duszpastersko trzeba wykorzystać tę okazję?

Potrzebny jest wysiłek, aby znaleźć sposób dotarcia do ludzi, którzy na co dzień są

Czekając na Zmartwychwstanie

Z bp. **Romualdem Kamińskim**, ordynariuszem diecezji warszawsko-praskiej, rozmawia Irena Świerdzewska

Tegoroczny Wielki Tydzień będziemy przeżywać bez ograniczeń sanitarnych spowodowanych pandemią. Spodziewa się Ksiądz Biskup, że kościoły znów będą pełne?

Kiedy w ostatnim czasie odwiedzam parafie, to obserwuję w nich znaczący powrót wiernych do praktyk religijnych po pandemii. Sądzę, że w tych wspólnotach świątynie w Wielki Tydzień będą prawie pełne. Daje się zauważyć większą potrzebę przeżywania swojego życia w łączności z Jezusem, korzystania ze Słowa Bożego, z sakramentów, uczestnictwa w wydarzeniach religijnych. Nie da się ukryć, że część społeczeństwa zareagowała tak w obliczu zagrożenia spowodowanego wojną w Ukrainie.

Obawiam się, że pewna liczba katolików sama się „zdyspensuje” od udziału w liturgii Wielkiego Tygodnia. Sądzę jednak, że nie będzie to duży odsetek wiernych. Pandemia nas zweryfikowała, postawiła wiele pytań. Mocniejsi w wierze zostali, ci w słabszej kondycji zrezygnowali z walki o dobro duchowe i nie widzą potrzeby dbania o życie religijne.

Czas, który rozpoczynamy Niedzielą Palmową, nazywamy Wielkim Tygodniem. Jakie to ma uzasadnienie?

Z perspektywy chrześcijańskiej wiary w naszym doczesnym życiu nie doświadczamy wydarzeń większej rangi niż te, które przypadają w Wielkim Tygodniu. Męka, Śmierć i Zmartwychwstanie Pana Jezusa są wydarzeniami decydującymi o naszym zbawieniu. Pierwsze trzy dni – Wielki Poniedziałek, Wtorek i Środa, choć nie mają specjalnego scenariusza liturgicznego, czyli nie koncentrują się na odrębnej

tajemnicy – wprowadzają nas powoli w wydarzenia czasu paschalnego. Służą ukazaniu właściwego wymiaru kolejnych dni aż do Niedzieli Zmartwychwstania. Są rodzajem wigilijnego oczekiwania na wydarzenia Paschy. Pan Jezus w tych dniach przybliżył się do Jerozolimy. Od Niedzieli Palmowej fizycznie nie oddala się od świętego miasta. Przygotowuje się duchowo do wypełnienia obietnicy złożonej Ojcu.

Warto, byśmy w tym czasie wyciszyli nasze myśli, wcześniej uporali się z domowymi porządkami i sprawami kulinarnymi, żeby przynajmniej od Wielkiego Czwartku skupić się na przeżyciach duchowych.

Czy uczestnictwo w wielkopostnych rekolekcjach jest wystarczającym przygotowaniem do Świąt Paschalnych?

Rekolekcje są jedną z form wielkopostnego przygotowania do świąt, ale nie możemy zakładać, że formą wystarczającą. Zwracam uwagę na osobiste dobre przeżycie Wielkiego Postu, co oznacza, że każdy sam dla siebie musi przygotować rekolekcje. Trzeba pomyśleć o sprawach, które nas wewnętrznie niepokoją, a nie zawsze dostrzegamy je, uczestnicząc w rekolekcjach. Tematyka rekolekcji czasem odbiega od naszych wewnętrznych przeżyć. Stanięcie w prawdzie o sobie samym to jedno z najtrudniejszych zadań dla każdego z nas. Dążenia człowieka najczęściej zmierzają ku „podrasowaniu” swojego obrazu, wybielaniu siebie, odrzucaniu negatywnych

dalej od Kościoła. W Wielką Sobotę na poświęcenie pokarmów przychodzą rzesze ludzi. To piękna tradycja. Ale Wielka Sobota to dzień poświęcony nade wszystko na ad-

orację Najświętszego Sakramentu, wystawionego przy grobie Pańskim. Ludzie przemieszczający się ze święconkami w kościele często nie zdają sobie z tego sprawy. Trzeba im to przypomnieć.

Nie wiemy, jaka część wiernych przeżywa Świąta Paschalne w ich rzeczywistym, najgłębszym wymiarze. Natomiast język, jaki towarzyszy choćby składanym przy tej okazji życzeniom, wskazuje na koncentrowanie się na poziomie przeżycia kulturowego.

Życzenia „zdrowia, pomyślności, mokrego dyngusa, odpoczynku” są dobre i szlachetne, ale nie są najistotniejsze w momencie, kiedy wydarzyło się Zmartwychwstanie, które powinno zmieniać wszystko w naszym życiu.

Czego więc życzy Ksiądz Biskup naszym czytelnikom na te święta?

Życzę wszystkim odrodzenia duchowego, umocnienia się w wierze w Pana Jezusa, który jest naszym Zbawicielem, Panem naszego życia, samą miłością i miłosierdziem; życzę przeżywania każdego dnia na wzór Pana Jezusa, który każe nam się wzajemnie szanować, miłować, służyć sobie nawzajem, dźwigać brzemię naszych braci – czyli tego, co pięknie jest ukazane w Ewangelii: miłowania Boga i bliźniego w codziennym życiu.

fot. PAP/Vatican Media

Prezydent u papieża

– Opisywałem Ojcu Świętemu sytuację w naszym kraju związaną z kryzysem uchodźczym, który wynika z agresji rosyjskiej na Ukrainę. Opowiadałem Ojcu Świętemu, jak przyjmujemy uchodźców, których nazywamy naszymi gośćmi z Ukrainy. (...) Ojciec Święty jest zainteresowany tym właśnie, jak my to widzimy, jak my to postrzegamy. Również sytuacją na Ukrainie. Relacjonowałem Ojcu Świętemu treść moich rozmów z prezydentem Wołodymyrem Zełenskim – mówił prezydent Polski An-

drzej Duda po 45-minutowym spotkaniu z papieżem Franciszkiem. Para prezydencka udała się z wizytą do Watykanu 1 kwietnia.

Prezydent przekazał też Franciszkowi zaproszenie do Polski. Dodał, że „gdyby Ojciec Święty przybył z pielgrzymką do naszej ojczyzny, to byłaby to sposobność do spotkania się z dwoma narodami, ponieważ prawie dwa miliony obywateli Ukrainy znajduje się w tej chwili w Polsce i z nami mieszka”.

Andrzej Duda spotkał się także z sekretarzem stanu Stoli-

cy Apostolskiej kard. Pietro Parolinem. Złożył wieniec w bazylice watykańskiej przy grobie św. Jana Pawła II. Z kolei pierwsza dama RP odwiedziła ukraińskich podopiecznych watykańskiego szpitala pediatrycznego Bambino Gesù.

„Serdeczne rozmowy w Sekretariacie Stanu były poświęcone trwającemu konfliktowi na Ukrainie oraz bezpieczeństwu i pokojowi w Europie. W tym kontekście skupiono się na sytuacji ukraińskich uchodźców i przesiedleńców oraz na niesionej im pomocy humanitarnej” – napisała Stolica Apostolska po wizycie polskiego prezydenta.

Papież nawiązał do wizyty Andrzeja Dudy w czasie rozmowy z dziennikarzami w samolocie, wracając z Malty. Mówił, że prezydent Polski prosił go o wysłanie kard. Krajewskiego, żeby odwiedził Ukraińców, którzy zostali przyjęci w Polsce. Papież potwierdził też, że możliwość jego pielgrzymki na Ukrainę „jest na stole, jako jedna z propozycji”./bs

Nowe wezwania

Nowa treść wezwania za Żydów zatwierdzona przez watykańską Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów oraz możliwość dodatkowej prośby o pokój dla Ukrainy – to zmiany w modlitwie powszechnej w czasie wielkopiątkowej Liturgii Męki Pańskiej.

Tekst wezwania „za Żydom” został zatwierdzony na stałe, dlatego znajdzie się w nowej wersji mszału. Na razie wydawnictwo Pallottinum przygotowało odpowiednią wkładkę, z możliwością wklejenia do mszału.

Z kolei dodanie wezwania o pokój dla Ukrainy jest odpowiedzią na stałe prośby Ojca Świętego o modlitwę w tej intencji. Dodanie go w Wielki Piątek będzie zależało od biskupa diecezjalnego. Ordynariusz miejsca może bowiem w poważnej i publicznej potrzebie pozwolić na dodanie specjalnej intencji lub ją nakazać./bs

Krzysztof Ziemięcki

Skutki wojny

Niemal 5 mln uchodźców uciekło z Ukrainy od początku rosyjskiej inwazji, z czego – według danych ONZ – prawie 2,5 mln do Polski. Szacuje się, że swoje domy na Ukrainie opuściło w ramach wewnętrznej migracji ponad 10 mln osób, czyli około jednej czwartej całkowitej populacji kraju. Kobiety i dzieci stanowią 90 proc. uchodźców.

Pomoc tym ludziom to dla nas wielkie narodowe wyzwanie, które będziemy musieli i zapewne chcieli realizować przez kolejne miesiące. Tak napraw-

dę wyzwania w dużej skali dopiero się zaczynają. I oby nas jako społeczeństwo zmieniły na lepsze, choć nie mam wątpliwości, że nie zawsze tak będzie. Jednak możemy – jeśli zechcemy – być świadkami wielkiego Bożego miłosierdzia. Samemu dotknąć tego, o czym tylko słyszeliśmy albo czytaliśmy. U progu Zmartwychwstania Pańskiego ma to niebagatelne znaczenie.

Wojna spowoduje poważne skutki, w tym polityczne i gospodarcze, nie tylko dla Ukrainy. Wołodymyr Zełenski ujawnił, że miesiąc wojny z Rosją kosztował Ukrainę 10 miliardów dolarów. Jeśli dodamy do tego zniszczenia miast, straty wojskowe czy bestialskie zamordowanie tylu niewinnych osób, to znów może stanąć przed nami obraz żywego niemal krzyża... Odkryta w ostatnią niedzielę masakra w Buczy to najgorsze okrucieństwo, jakie miało miejsce w XXI w. Druga Srebrenica. Postępowanie Rosjan przypomina największe zbrodnie II woj-

ny światowej – to, co robiła u nas w 1920 i po 1944 r. Armia Czerwona. A pełna skala rosyjskiego ludobójstwa na Ukrainie pozostaje wciąż nieznana.

Ukraina nazywana jest żołądkiem świata. Więc nawet jeśli wojna szybko się skończy, i tak doprowadzi do gwałtownego wzrostu cen zbóż.

Z tego powodu w Ameryce Łacińskiej, Afryce i na Karaibach znacznie wzrosnie liczba osób niedożywionych bądź narażonych na głód.

Z punktu widzenia politycznego wojna już scalila NATO, które – jak ogłaszała kilka lat temu prezydent Macron – miało ulec śmierci mózgowej. Na nasze szczęście jest inaczej! Działania zbrojne Rosjan i ich bestialstwo mogą też w najbliższych tygodniach zmienić dość prorosyjskie dotąd władze niemieckie. Realna jest rezygnacja – nawet Ber-

lina – z rosyjskiego gazu, ropy i węgla. Tak jak realna w obliczu tego, co robią Rosjanie i jak dzielnie bronią się Ukraińcy, jest polityczna zmiana w całej Unii Europejskiej. Może będzie znacznie mniej promoskiewska, a bardziej prozachodnia. Równocześnie może umocnić się na stałe pozycja Polski, i to nie

tylko w regionie, ale i w całej Unii Europejskiej. To pozytywny scenariusz.

Negatywny scenariusz to rozpad Rosji w tej dekadzie. Bałkanizacja tego obszaru na lata powodowałaby wzrost napięć nie tylko na naszej granicy, ale i w całej Eurazji. Rosnące w siłę Chiny, które wtedy na pewno zechcą zwasalizować ten obszar, będą jeszcze większym problemem dla świata. To wyzwanie zapewne dla przyszłych pokoleń, ale warto o tym wszystkim myśleć już dziś!

Autor jest dziennikarzem TVP

Wyzwania dopiero się zaczynają. Oby nas jako społeczeństwo zmieniły na lepsze.

W SKRÓCIE

■ **Po reformie Kurii Rzymskiej.**

Na łamach watykańskiego dziennika „L'Osservatore Romano” ukazała się oficjalna i ostateczna wersja (editio typica) konstytucji apostolskiej „Praedicate Evangelium”, w której papież Franciszek zreformował Kurie Rzymską. Ogłoszony 19 marca dokument wejdzie w życie 5 czerwca.

■ **Zmarła córka Gasperiego.** W Rzymie w wieku 99 lat zmarła Maria Romana De Gasperi, najstarsza córka współzałożyciela Rady Europy oraz Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, a obecnie kandydata na ołtarze Alcide De Gasperiego. Włoska polityk i publicystka większość życia poświęciła promowaniu myśli i dziedzictwa swojego ojca.

■ **Zginęli podczas misji humanitarnej.**

Pokojowa misja ONZ w Demokratycznej Republice Konga poinformowała, że na pokładzie jej helikoptera Puma, który został zestrzelony we wschodniej części kraju, znajdowało się ośmiu żołnierzy, tzw. Błękitne Helmy. Zginęło sześciu Pakistańczyków, Rosjanin i Serb. Helikopter leciał, aby koordynować pomoc humanitarną.

■ **Finlandia ma problem.** Otwarty został kanał żeglugowy łączący z Zatoką Fińską największe fińskie jezioro Saimaa, czwarte co do wielkości w Europie. Kanał ma długość ok. 43 km, ale połowa tego ważnego dla fińskiego przemysłu szlaku transportowego, otwierającego drogę do Bałtyku, znajduje się po stronie rosyjskiej. Jednak wraz z inauguracją sezonu lodolamacze nie rozpoczęły pracy – operatorzy obawiają się, że w związku z napięciami międzynarodowymi ich statki mogłyby utknąć na szlaku.

■ **Kara dla Google'a.** Amerykański koncern Google został ukarany grzywną w wysokości 2 mln euro za nadużycia handlowe wobec programistów tworzących aplikacje mobilne – podały francuskie media.

■ **Nabożeństwo za księcia Filipa.** Niemal cała brytyjska rodzina królewska, w tym królowa Elżbieta II oraz jej średni syn książę Andrzej, wzięła udział w nabożeństwie dziękczynnym ku pamięci zmarłego rok temu księcia Filipa, które odbyło się w opactwie westminsterskim w Londynie.

■ **Nasi rodacy w Fatimie.** Polacy przybywający do sanktuarium Matki Bożej Różańcowej w Fatimie byli drugą co do wielkości zagraniczną grupą narodowościową w 2021 r. W całym minionym roku do Fatimy dotarło 2,4 mln pielgrzymów w grupach zorganizowanych, wśród których przeważali Portugalczycy. Wśród wiernych przybywających z zagranicy prym wiodli Hiszpanie. W ramach 319 grup przybyło ich tam 13 tys. Drugą nacją byli Polacy, którzy odwiedzili Fatimę w 71 grupach, liczących łącznie blisko 2,5 tys. osób.

fot. PAP/EPN Vatican Media Handout

PAPIEŻ NA MALCIE

– Na tych wyspach oddycha się poczuciem Ludu Bożego. W ten sposób idźcie naprzód, pamiętając, że wiara wzrasta w radości i umacnia się w dawaniu. Kontynuujcie łańcuch świętości, który doprowadził tak wielu Maltańczyków do entuzjastycznego poświęcenia się Bogu i innym – mówił papież Franciszek do wiernych Malty. Przebywał w tym kraju 2 i 3 kwietnia w ramach swojej 36. podróży apostolskiej poza granice Włoch. Jej hasłem były słowa zaczerpnięte z Dziejów Apostolskich: „Okazywali nam niespotykaną życzliwość” (Dz 28, 2).

W sobotę 2 kwietnia w Pałacu Wielkich Mistrzów w La Valletcie Ojciec Święty spotkał się z prezydentem Republiki Malty George'em Williamem Vellą oraz z premierem maltańskiego rządu Robertem Abelą. Tego dnia na wyspie Gozo nawiedził narodowe sanktuarium Ta' Pinu. Przed obrazem Matki Bożej Franciszek pozostawił złotą różę.

W niedzielę 3 kwietnia Franciszek modlił się w Grocie św. Pawła w bazylice noszącej jego wezwanie w Rabacie (na zdjęciu). – Pomóż nam rozpoznawać z daleka potrzeby tych, którzy zmagają się z falami morza, rozbici o skały nieznanego brzegu. Spraw, aby nasze współczucie nie wyczerpywało się w pustych słowach, lecz rozpałało ognisko gościnności, która pozwala nam zapomnieć o złej pogodzie, rozgrzewa serca i jednoczy je: ognisko domu zbudowanego na skale, jednej rodziny Twoich dzieci, wszystkich siostr i braci – modlił się papież Franciszek. W bazylice spotkał się z czterem przywódcami religijnymi, a przed jej opuszczeniem rozmawiał z chorymi i ich opiekunami.

– Bóg zawsze przebacza. To nam trudno prosić o przebaczenie Boga, który w dalszym ciągu w nas wierzy i za każdym razem daje nam możliwość, aby zacząć od nowa. Nie ma takiego grzechu czy upadku, które przyniesione do Niego, nie mogłyby stać się okazją do rozpoczęcia nowego, innego życia, cha-

rakteryzującego się miłosierdziem. Nie ma grzechu, który nie mógłby pójść tą drogą. Bóg przebacza wszystko. Wszystko – mówił papież podczas Mszy świętej sprawowanej przed południem w niedzielę 3 kwietnia. Zgromadziła ona 20 tys. wiernych. Po niej, podczas rozważania przed modlitwą „Anioł Pański”, papież powiedział młodym: „Dzielę się z wami najpiękniejszą rzeczą w życiu. Czy wiecie, co to jest? To właśnie radość poświęcenia się w miłości, która nas wyzwala. Ale ta radość ma imię: Jezus. Życzę wam piękna zakochania się w Jezusie”. Papież wezwał do modlitwy „o pokój, myśląc o tragedii humanitarnej umęczonej Ukrainy, wciąż jeszcze bombardowanej”. – Nie przestawajmy modlić się i pomagać tym, którzy cierpią – mówił Franciszek.

Po południu papież spotkał się z migrantami w centrum „Laboratorium Pokoju im. Jana XXIII” w Hal Far. – Zawsze noszę was w sercu i jesteście zawsze obecni w moich modlitwach – zapewnił ich Franciszek. Przypomniawszy, że „tysiące mężczyzn, kobiet i dzieci na przestrzeni minionych lat doświadczyło rozbicia statku na Morzu Śródziemnym”. Ale dokonuje się przy tym również „katastrofa cywilizacji, która zagraża nie tylko uchodźcom, lecz nam wszystkim”, która „grozi zatopieniem okrętu naszej cywilizacji”.

Uchronić się przed nią można, „postępując po ludzku”, czyli „patrząc na osoby nie jak na liczby”, ale na ich twarze i historie, a także „myśląc, że zamiast tej osoby, którą widzę na łodzi lub na morzu, w telewizji albo na zdjęciu, mógłbym być ja, mój syn lub moja córka...”. Ojciec Święty wspomniawszy także tysiące „osób, które w minionych dniach zostały zmuszone do ucieczki z Ukrainy z powodu wojny” oraz „wielu innych mężczyzn i kobiet, którzy w poszukiwaniu bezpiecznego miejsca zostali zmuszeni do opuszczenia swoich domów i ziemi w Azji, Afryce i obu Amerykach”.

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

POCZĄTEK RAMADANU

Modlitwami w piątkowy wieczór 1 kwietnia polscy wyznawcy islamu rozpoczęli ramadan – miesiąc postu. Trzydziestodniowy post przypada na dziewiąty miesiąc roku muzułmańskiego, opartego na fazach Księżyca. Post zakończy się trzydniowym świętem Ramadan Bajram, które w tym roku rozpocznie się 2 maja. „Ramadan jest okresem pokuty i odpuszczeniem grzechów. Najistotniejsza

jest intencja muzułmańskiego postu. Nie jest to praktyka umartwiania się ani zaprzeczania prawom ciała. Post jest sposobem przerywania rutyny zaspokajania potrzeb codziennych oraz ćwiczenia ciała i ducha. Chodzi tu o umocnienie dyscypliny wewnętrznej i siły moralnej” – pisze w przesłaniu do wiernych przewodniczący Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP mufti Tomasz Miśkiewicz.

WOJNA TRWA

Nie ustaje agresja Rosji na Ukrainę. Podczas rozmów ukraińsko-rosyjskich w Turcji Ukraina w zamian za gwarancje bezpieczeństwa zaproponowała przyjęcie statusu państwa neutralnego. W ramach przyszłego porozumienia z Rosją Polska mogłaby znaleźć się w gronie państw, które byłyby gwarantami bezpieczeństwa Ukrainy.

Obecnie wojska rosyjskie zmieniły taktykę walki w powietrzu i skoncentrowały się na wschodniej części Ukrainy; ich lotnictwo nie wchodzi w strefę ukraińskiej obrony przeciwlotniczej, natomiast ostrzeliwuje miasta i infrastrukturę, powodując cierpienia i ofiary wśród ludności cywilnej. Od początku agresji zniszczonych zostało prawie 6800 budynków mieszkalnych. 3 kwietnia Ukraińcy pokazali film z podkijowskiej Buczy, gdzie na ulicach było widać zwłoki zabitych cywilów. Niektórzy mieli skrwawione ręce. – Zabójstwa cywilów w Buczy dowodzą, że wojna na Ukrainie musi się zakończyć, a za jej powstrzymanie jest odpowiedzialny przywódca Rosji Władimir Putin – powiedział sekretarz generalny NATO Jens Stoltenberg. Na zdjęciu siedziba administracji obwodowej w Mikołajowie po ostrzale raketowym. Zginęły wtedy 33 osoby, a 34 zostały ranne.

fot. PAP/EPA/State Emergency Service Ukraine Handout

Z POMOCĄ CHORYM

fot. PAP/Człogorz Jakubowski

Pierwsza Dama RP Agata Kornhauser-Duda wspólnie z ambasadorem Ukrainy przy Stolicy Apostolskiej Andrijem Juraszem odwiedziła ukraińskich podopiecznych watykańskiego szpitala pediatrycznego Bambino Gesù. Szczęściaro z nich przyleciało do Rzymu prezydenckim samolotem, gdy 1 kwietnia Andrzej Duda udawał się do Watykanu na audiencję u papieża Franciszka (piszemy o niej na s. 5). Od początku wojny szpital Bambino Gesù przyjął na swoich oddziałach 156 dzieci z ogarniętej wojną Ukrainy. 34 spośród nich przebywa nadal w placówce medycznej.

PAPIEŻ PRZEPRASZA

Ojciec Święty Franciszek spotkał się z delegacją rdzennej ludności Kanady. Papież odniósł się do świadectw tych, którzy przetrwali koszmar szkół rezydencjalnych. – Przylącam się do moich braci, biskupów kanadyjskich, prosząc was o wybaczenie. Treści wiary nie można przekazywać w sposób sprzeczny z samą wiarą – powiedział Ojciec Święty. Jak zaznaczył, odcinanie korzeni jest strasliwym złem.

■ **Sankcje w praktyce.** Pierwszy rosyjski superjacht został zatrzymany na wodach Wielkiej Brytanii w ramach sankcji nałożonych przez jej rząd na Rosję. Jacht o nazwie Phi, który ma długość 58,5 m, a jego wartość to 58 milionów funtów, należy do niewymienionego z nazwiska rosyjskiego oligarchy.

■ **Apel o areszt dla Putina.** Była prokurator generalna trybunałów ONZ ds. zbrodni wojennych w byłej Jugosławii i Rwandzie wezwała do wydania międzynarodowego nakazu aresztowania prezydenta Rosji Władimira Putina. – Putin jest zbrodniarzem wojennym – powiedziała Carla Del Ponte szwajcarskiej gazecie „Le Temps”.

■ **Napięcia między Koreańczykami.** Kim Jo Dzong, siostra północnokoreańskiego przywódcy Kim Dzong Ila, potępiła w ostrych słowach wypowiedź ministra obrony Korei Południowej Suh Wooka o możliwościach armii południowokoreańskiej zaatakowania dowolnego celu sąsiada z Północy i zagroziła nieokreśloną bliżej reakcją. Suh Wook oświadczył, że armia Korei Południowej posiada cały zestaw rakiet o znacznie zwiększonej sile rażenia, zasięgu i precyzji, które mogą „szybko i dokładnie uderzyć w każdy cel w Korei Północnej”.

■ **Umowa Australia – Indie.** Australia podpisała nową umowę handlową z Indiami. Zgodnie z porozumieniem 85 proc. australijskich produktów eksportowanych do Indii zostanie zwolnionych z opłat celnych. W ciągu dziesięciu lat takie zwolnienia mają objąć 91 proc. towarów. Z kolei Australia zgodziła się na zniesienie cel na 96 proc. produktów importowanych z Indii.

■ **Tajemnice dyrektora poczty.** Dyrektor generalny belgijskiego oddziału holenderskiej poczty (PostNL) Rudy Van Rillaer został aresztowany pod zarzutem handlu ludźmi oraz kierowania organizacją przestępczą. Policja dokonała także nalotu na trzy magazyny poczty i zatrzymała dziewięć osób.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

Anna Meetschen

Niemiecki wstyd

Wstyd to jedno z najczęstszych słów pojawiających się w niemieckich mediach w ostatnim czasie, odnoszących się do naszego sąsiada za Odrą. „Wstyd mi za mój kraj” – to słynne słowa reportera niemieckiego dziennika „Bild”.

Chodzi nie o co innego, jak o stosunek Niemiec do wojny w Ukrainie. Niemcy nawet nie próbują ukrywać, że nie cieszy ich ta wojna, ale z tego powodu, że narażone są przez nią dostawy gazu i ropy z Rosji do ich kraju. Pierwszą i przez długi czas jedyną pomocą Niemiec dla Ukrainy były helmy bojowe, które dotarły do Kijowa już po rozpoczęciu wojny. Helmy transportowane w żółwym tempie do ukraińskich żołnierzy stały się tematem żartów nie tylko internautów, ale i poważnych mediów.

Później było już tylko gorzej. Niemiecki rząd wysłał do Ukrainy sprzęt wojskowy z czasów NRD, którego od ponad dekady wojsko niemieckie nie tylko nie używało, ale który był już nawet na etapie utylizacji. Na niektórych opakowaniach wykwitła pleśń. W międzyczasie rząd federalny przez cały czas blokował propozycje unijnych sankcji dla Rosji.

W końcu prezydent Zełenski wystąpił w Bundestagu, łącząc się online. Dwie minuty po jego wystąpieniu niemiecki parlament przeszedł do porządku obrad, zaczynając dyskusję o koronawirusie, podczas gdy kanclerz Olaf Scholz nawet nie skomentował wystąpienia ukraińskiego prezydenta. „Wyglądało na to, że przemówienie

Zełenskiego było dla posłów koalicji rządzącej tylko przykrym obowiązkiem, z którym trzeba się uporać. Niemiecka polityka przyniosła światu haniebne widowisko”, napisał dziennik „Tagesspiegel”. „To hańba dla Bundestagu”, pisały zgodnie niemieckie media. „Rząd Nie-

nież bezpośrednio kanclerza Niemiec, pisząc o jego „dziwnej beczynności”: „Ukraina nie otrzymała nowej broni z niemieckich fabryk, choć firmy zbrojeniowe oferują ją od tygodni”.

Gazeta podaje, że Niemcy są czwartym co do wielkości eksporterem broni na świecie. Przewodniczący CDU/CSU Friedrich Merz na posiedze-

fot. PAP/EPA/Shawn Thew

miec wykazuje wobec wojny w Ukrainie chłód i bierność, argument o konieczności unikania eskalacji nie pasuje do aktualnego zagrożenia”, skomentował na pierwszej stronie „Die Welt” Matthias Döpfner, pełniący funkcję prezesa koncernu medialnego Axel Springer. Döpfner zauważa, że Niemcy, w porównaniu z Polską, zachowują się wobec wojny w Ukrainie

biernie: „Uwidacznia się pewien chłód, brak serca: Przykro nam, ale nie jesteśmy za to odpowiedzialni. Nie możemy pomóc”. „Może nasz rząd wyciągnie jeszcze właściwe konsekwencje z naszej historii. Abyśmy pewnego dnia znowu nie musieli się wstydzić bycia Niemcami”, czytamy w „Die Welt”.

Również prawie połowa Niemców (46 proc.) uważa za haniebny fakt, że Niemcy utrzymują stosunki handlowe z Rosją. Tak wynika z reprezentatywnego badania przeprowadzonego przez instytut badania opinii publicznej INSA Consulere z Erfurtu na zlecenie dziennika „Die Tagespost”. „Die Welt” zaatakował rów-

nię Bundestagu w ubiegłym tygodniu zwrócił się do kanclerza Scholza o zajęcie stanowiska w sprawie powolnego dostarczania broni na Ukrainę, nie uzyskał jednak żadnej odpowiedzi. Z kolei ekspert CDU ds. polityki zagranicznej Roderich Kiesewetter oświadczył, że „nasza wolność jest bronią nad Dnieprem”.

Niestety, chadecy w opozycji mają w tej chwili niewiele do powiedzenia, sami będąc sobie winni tak słabej pozycji i przegranej w wyborach właśnie przez brak klarownej postawy w wielu kwestiach. Teraz próbują to nadrobić, ale na próżno, bo przez oczywiste błędy w ubiegłorocznej kampanii wyborczej oraz politykę Merkel z ostatnich lat oddali władzę socjalistom i Zielonym. Co prawda, ze szkodą także dla innych krajów, a teraz również Ukrainy.

Na tle obecnej polityki Niemiec wobec umęczonej Ukrainy Polska coraz bardziej zyskuje na arenie międzynarodowej, ale to nie tylko o to chodzi. Najważniejsza w tej chwili jest realna pomoc Ukraińcom. Jak również to, aby nie trzeba było się wstydzić bycia Polakami.

UNESCO alarmuje

Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) zaalarmowała w sprawie obiektów światowego dziedzictwa kultury na Ukrainie. Według wstępnych obliczeń 53 obiekty światowego dziedzictwa zostały częściowo lub całkowicie zniszczone w wyniku działań wojennych. Na liście, która ze względu na konflikt ma charakter tymczasowy i została sporządzona we współpracy z władzami lokalnymi, znalazło się 29 obiektów sakralnych, 16 budynków historycznych, 4 muzea i 4 pomniki. Aby zapobiec dalszemu niszczeniu, UNESCO i rząd Ukrainy opracowały system biało-niebieskich znaczników do oznaczania obiektów dziedzictwa światowego.

Już w marcu dyrektorka generalna UNESCO Audrey Azoulay w liście do rosyjskiego ministra spraw zagranicznych Siergieja Ławrowa wyraziła zaniepokojenie utrzymaniem obiektów dziedzictwa kultury w Ukrainie. Do dziś jednak nie otrzymała odpowiedzi. **wf**

Zwycięstwo Fideszu

Rządzący na Węgrzech konserwatywny Fidesz zdecydowanie zwyciężył w wyborach parlamentarnych, uzyskując większość dwóch trzecich głosów w 199-osobowym parlamencie – wynika z danych Narodowego Biura Wyborczego (NVI) po przeliczeniu prawie 85 proc. głosów.

Koalicja Fideszu i Chrześcijańsko-Demokratycznej Partii Ludowej (KDNP) uzyskała prawie 54 proc. głosów, a zjednoczona opozycja – ponad 34 proc. głosów. Do parlamentu weszła jeszcze skrajnie prawicowa partia Nasza Ojczyzna z 6,3 proc. **wf**

Dariusz Kowalczyk SJ

Świat bez wojen?

John Lennon w piosence „Imagine” śpiewał o pięknym – jego zdaniem – świecie bez raju i piekła, w którym wszyscy żyją dla teraźniejszości, w którym nie ma krajów, nie ma religii, nie ma własności prywatnej, świat jest jednością i panuje powszechne braterstwo. Wielu uważa, że to mądra i wzruszająca piosenka. Ja czuję w niej swąd diabła, który miesza dobro ze złem, aby oszukać rodzaj ludzki. W tym przypadku miesza wszystko w neokomunistycznym sosie. Lenin też marzył o zjednoczonym pod jednym znakiem świecie, w którym nie ma krajów ani własności, bo wszyscy – inteligencja, robotnicy i rolnicy – żyją w globalnym Sojuszu. A religię nazywał wodą dla ludzi.

W takim świecie nie byłoby, oczywiście, wojen. Bo wojny są wywoływane w imię narodów i religii, a jak niczego takiego nie będzie, to i wojen nie będzie. Lennon zapewne nie skojarzył, że Lenin i Stalin wymordowali miliony ludzi nie w imię narodu lub religii, ale właśnie w imię wyobrażanego sobie przez nich lepszego, zjednoczonego świata. Ponadto można przypuszczać, że w takim „lennonowskim” świecie aborcja i eutanazja, czyli zabijanie dzieci poczętych, starców i chorych, należałyby do podstawowych praw „żyjącego teraźniejszością” człowieka.

Komunistyczne i neokomunistyczne zakłamanie nie przekreśla jednak sensowności marzeń o światowym pokoju. Wszyscy ludzie dobrej woli chcieliby, aby nie było już więcej wojen. Oblicza się, że od roku 1900 w wyniku konfliktów zbrojnych zginęło co

najmniej 187 milionów ludzi. Jednak od roku 1946 zasięg wojen oraz liczba ich ofiar systematycznie maleją. W roku 2016 było to ok. 240 zabitych dziennie. Tym większym szokiem jest to, co dzieje się obecnie na Ukrainie. Powszechne było bowiem przekonanie, że

takie totalne, „pełnowymiarowe” wojny są już niemożliwe. Słychać wezwania do zaprzestania działań militarnych,

Od roku 1900 w wyniku konfliktów zbrojnych zginęło co najmniej 187 milionów ludzi.

podjęcia rozmów, budowania pokojowego współistnienia. Jednak Putin zdaje się być zdecydowany, by zniszczyć, a potem zająć Ukrainę, a Ukraińcy wydają się zdeterminowani, by swej ojczyzny bronić, i oczekują konkretnej pomocy od Zachodu. I tak naprawdę nikt nie potrafi przewidzieć, co się wydarzy za miesiąc, za pół roku...

Czy możliwy jest świat bez wojen? Trzeba wierzyć, że tak. Warto jednak zauważyć, że w Biblii nie znajdujemy jakiegось „optymizmu” co do zbudowania doczesnego świata bez przemocy. W Księdze Izajasza czytamy: „Stanie się na końcu czasów, że góra świętyni Pańskiej stanie mocno na wierzchu gór [...]. Wtedy swe miecze przekują na sierpy. Naród przeciw narodowi nie podniesie miecza, nie będą się więcej zaprawiać do wojny” (Iz 2, 2-4). To proroctwo odnosi się jednak do „końca czasów”. Moglibyśmy powiedzieć: „eschatologicznego końca historii”. Jezus naucza, że „błogosławieni, którzy wprowadzają pokój” (Mt 5, 9), ale z drugiej strony sam zapowiada, że „powstanie naród przeciw narodowi” i że „to wszystko jest dopiero początkiem boleści” (Mt 24, 7-8). Co więcej,

wierność Chrystusowi nie będzie możliwa bez doświadczenia rozłamów: „Czy myślicie, że przyszedłem dać ziemi pokój? Nie, powiadam wam, lecz rozłam” (Łk 12, 51). Księga Apokalipsy nie ukazuje dziejów jako ciągłego procesu rozwoju ku coraz większemu dobru, który osiągnie swe niejako „naturalne” spełnienie w ponownym przyjściu Chrystusa. Wręcz przeciwnie, nowe stworzenie, „nowe niebo i nowa ziemia” (por. Ap 21, 1), świat bez śmierci, bez żałoby, bez krzyku i trudu (por. Ap 1, 4) nastąpią, ale poprzedzą je różnorakie prześladowania, walki i wojny.

Katechizm Kościoła Katolickiego przypomina, że „przed przyjściem Chrystusa Kościół ma przejść przez końcową próbę”, która „odsłoni «tajemnicę bezbożności»” (nr 675), a „Królestwo wypełni się nie przez historyczny triumf Ko-

ścioła, zgodnie ze stopniowym rozwojem, lecz przez zwycięstwo Boga nad końcowym rozpętniem się zła” (nr 677). Ostateczne zwycięstwo dobra nad złem przyjmie formę sądu ostatecznego, w którym przeminie postać świata, który znamy. Co z tego wszystkiego wynika? Między innymi to, że trzeba modlić się o pokój, a zarazem robić wszystko, co w naszej ludzkiej mocy, aby budować pokój. Jednocześnie powinniśmy wystrzegać się wszelkich utopii, które składają zadufane obietnice bez pokrycia. Na ile to możliwe, czynmy pokój, ale pamiętajmy, że ostateczny pokój jest możliwy jedynie jako dzieło Boga.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

REKLAMA

**REKOLEKCJE POMOCY DUCHOWEJ
DLA MAŁŻEŃSTW I RODZIN
W NIEPOKALANOWIE W ROKU 2022**

TERMINY REKOLEKCJI:

- 22–24 kwietnia 2022 r.
- 20–22 maja 2022 r.
- 3–5 czerwca 2022 r.
- 2–4 września 2022 r.
- 28–30 października 2022 r.

PROWADZĄCY:
o. dr hab. Ignacy Kosmana OFMConv

Zapisy:
Dom Rekolekcyjny św. Teresy

572 308 967

kwota 500 zł od małżonków + dziecko (z noclegiem)

Szczegółowy plan rekolekcji na stronie:
www.niepokalanow.pl/klasztor/informacje/rekolekcje-pomocy-duchowej-rodzinie

Z ks. **Andrzejem Bafeltowskim** SAC
rozmawia
Monika Odrobińska

foto: Monika Odrobińska

Nadzieja jest większa

Od prawie 30 lat porusza się ksiądz na wózku. Dlaczego nie chciał ksiądz modlitwy o uzdrowienie?

To było kilka lat po wypadku – znajomy ksiądz zabrał mnie na pielgrzymkę na Jasną Górę z Odnową w Duchu Świętym. W czasie nabożeństwa nagle poczułem na sobie czyjeś ręce i usłyszałem słowa modlitwy. Obruszyłem się i powiedziałem charyzmatykowi, żeby uszanował moją wolność. Uważam, że Bóg dał mi cierpienie w jakimś celu. To mój krzyż, który ofiarowałem za Kościół na Ukrainie. Jeśli Bóg będzie chciał mnie uzdrowić, to zrobi to.

W latach 90. XX w. Kościół katolicki na Ukrainie dopiero się odradzał. Jaki udział miał w tym udział?

Już w seminarium chciałem być misjonarzem na Syberii, ale zaraz po święceniach przełożeni wysłali mnie na Ukrainę. Przybyłem tam 24 sierpnia 1991 r., w dniu odzyskania przez ten kraj niepodległości. Przez dwa lata pomagałem

w parafii katedralnej w Żytomierzu, ale ciągnęło mnie dalej na wschód. Przełożeni dali mi jednak małą parafię w Biłohirii koło Krzemieńca. W XVII-wiecznym poddominikańskim kościele było do tego czasu kino, a w klasztorze stacjonowały milicja i wojsko; wzięłem się za pierwsze remonty.

Mijał miesiąc od objęcia przeze mnie parafii, wracałem od przełożonego z pieniędzmi na remont, gdy samochód wpadł w poślizg, a ja dostałem w głowę maszynką do gotowania czy telewizorem, bo wiozłem różne sprzęty. Ze złamanym kręgosłupem wyładowałem w szpitalu w Chmielnickim. Po operacji zostałem przewieziony do Polski, do Konstancina. Gdy opuściłem szpital po trzech miesiącach leżenia, na wózku wytrzymywałem ledwie godzinę – byłem słaby, mdlałem, a w rękach nie mogłem utrzymać łyżki, nie mówiąc

Uważam, że Bóg dał mi cierpienie w jakimś celu. To mój krzyż, który ofiarowałem za Kościół na Ukrainie.

o kielichu mszalnym. Przełożeni ściągnęli mnie do seminarium pallotyńskiego w Oltarzewie, gdzie początkowo leżałem, patrząc w sufit. Studiujący tam klerycy z Ukrainy powiedzieli, że nawet leżąc, mogę spowiadać, i tego się uchwyciłem. Stałem się ich ojcem duchowym, a oni – przyuczeni przez rehabilitantkę – ćwiczyli ze mną każdego dnia.

Przed wypadkiem był ksiądz aktywny i nagle przyszło uwięzienie we własnym ciele. Jak wyglądała droga do wewnętrznego pokoju?

Przy tego typu urazach, jakich doznałem, rokowania nie są pewne. Lekarze nie mówią więc, że ich efekty są trwałe, by pacjentów nie pognębiać. Słyszałem, że może za pięć lat z tego wyjdę, starałem się dostrzegać najmniejszą poprawę. A gdy się okazało, że pozostanę na wózku,

Ks. Andrzej Bafeltowski SAC (ur. 1962) – pallotyn, misjonarz, absolwent psychologii na ATK w Warszawie, mieszka i pracuje w Centrum Animacji Misyjnej w Konstancinie-Jeziornie, kapelan Ośrodka Ortopedyczno-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Mazowieckiego Centrum Rehabilitacji Stocer.

otuchy dodawała mi postawa takich osób, jak śp. Piotr Pawłowski ze stowarzyszenia „Integracja” czy znajoma „wózkowiczka”, która urodziła dziecko. Modliłem się: „Boże, przyjmuję to, że mam odtąd jeździć na wózku, ale Ty pomóż mi funkcjonować”.

Początkowo jednak było ciężko, bo pragnąłem odprawiać Mszę świętą, a nie miałem sił. Jednak pewnego dnia, pół roku po wypadku, klerycy zawieźli mnie do kaplicy, gdzie wszystko było przygotowane do Eucharystii. Udowodnili mi, że mogę chwycić Hostię, a jeśli włożą mi do rąk kielich, to go utrzymam. Ta pierwsza sprawowana przeze mnie Msza święta dała mi radość i siłę.

I klerycy, i przełożeni zadbali, bym czuł się potrzebny: spowiadałem, prowadziłem indywidualne rozmowy i konferencje. Rok po wypadku – w 1994 r. – głosiłem je wobec misjonarzy, którzy wrócili z objętej ludobójstwem Rwandy.

W przełamaniu cierpienia pomocni okazali się więc ludzie i wewnętrzna motywacja księdza do odprawienia Mszy...

...oraz motywacja do powrotu na Ukrainę, do czego zaraz wrócę. Bóg zawsze działa przez ludzi. Dwa lata po wypadku spędziłem w seminarium na intensywnej rehabilitacji, jeździłem też na turnusy dla osób niepełnosprawnych do Spawy. W seminarium zawsze ktoś pomagał mi w codziennych czynnościach, a tam wolontariuszka rano podała mi skarpetki i powiedziała, że na śniadanie pójdziemy dopiero, jak je założę. Trwało to dwie godziny, ale dzięki temu jestem dziś samodzielny. Od innych niepełnosprawnych nauczyłem się jeździć na aktywnym wózku, przesiadać z niego na łóżko i pływać oraz prowadzić samochód. Jako kapelan dziecięcego ośrodka Mazowieckiego Centrum Rehabilitacji Stocer w Konstancinie-Jeziornie sam motywowałem młodych pacjentów z niepełnosprawnościami i stawałem im wzywania, zawsze jednak ze współczuciem.

Przy pierwszej okazji – dwa lata po wypadku – zgłosiłem się na wyjazd na Ukrainę. Byłem tam ojcem duchowym kandydatów do pallotynów z Ukrainy. Spowiadałem ich, uczyłem łaciny i angielskiego, a oni wyszykowali mi mieszkanie w byłym garażu i nosili na pierwsze piętro do jadalni oraz na poddasze do kaplicy. Po jakimś czasie zachorowałem i przełożony stwierdził, że jeśli mam umierać, to w Polsce. Wróciłem do Centrum Animacji Misyjnej w Konstancinie-Jeziornie, gdzie do dziś prowadzę bibliotekę i różne rekolekcje. Doświadczenia nabrałem, jeżdżąc wcześniej z ramienia Sekretariatu Misyjnego po diecezji łowickiej i archidiecezji warszawskiej, głosząc kazania oraz kwestując na misje na Wschodzie. Dotarło do mnie, że na Ukrainie potrzebny jest ktoś sprawny, a ja mogę pomagać w ten sposób.

A co z upragnioną Syberią?
W 2004 r. wybrałem się do sióstr pallotynek w Jekaterynburgu. Pewnego dnia zadzwonił wikary z kościoła, że na niedzielę potrzeba księdza do Tolibolska. Przekonał mnie, że 700 km w jedną stronę to nie tak dużo, jak na tamte realia, i pojechałem. Wygłosiłem kazanie i wróciłem. Spełniłem więc, na ile mogłem, pragnienie ewangelizacji na Wschodzie!

Wobec cierpienia niewinnych powinno się zamilknąć. Ja patrzę wtedy na ukrzyżowanego Chrystusa.

Wciąż pokutuje mit o cierpieniu jako karze za grzechy. Jak ksiądz to postrzega?
Przeczy temu choćby historia Hioba – człowieka sprawiedliwego poddanego ogromowi cierpień. Owszem, początkowo pytałem, dlaczego ja. Normalny jest mechanizm szukania winy w sobie, w innych. A Hiob uświadamia: „Dotąd Cię znałem ze słyszenia, teraz ujrzało Cię moje oko”. Cierpienie pozwala poznać Boga, ale jest też tajemnicą. Jestem ostrożny wobec powiedzenia o uszlachetniającym cierpieniu, wolę dodać, że jest ono szansą.

Postępuje ksiądz wśród niepełnosprawnych pacjentów, jeździ na Torwar pomagać Ukraińcom. Z jakimi reakcjami na cierpienie ksiądz się spotyka?

Kiedy po wypadku trafiłem do szpitala, na sali było jeszcze dwóch pacjentów. Jeden z nich, młody chłopak szukający się do ślubu, miał wypadek na motorze. Złorzeczył ludziom, którzy odnaleźli go w rowie, wołał bowiem nie żyć. Drugi pacjent, starszy ode mnie nauczyciel pobity przez chuliganów, leżał unieruchomiony z przetrąconym kręgosłupem; prezentował stoicki spokój. Miał oparcie w rodzinie, ale nie miał wiary. Z podobnym przypadkiem spotkałem się, gdy znajomy poprosił o wyspowiadanie umierającego ojca, a ten odmówił przyjęcia sakramen-

tu pokuty. Czasem w obliczu cierpienia człowiek się zatnie i nie chce znać Boga.

Zupełnie inną postawę prezentowali pacjenci hospicjum, gdzie sam się leczyłem, a przy okazji byłem z nimi: piliśmy kawę, graliśmy w karty, a potem trzymałem ich za rękę i odmawiałem Koronkę do Miłosierdzia Bożego, gdy umierali. Oni chcieli słuchać słów: „Nie bój się, idziesz do pięknego świata, który Bóg dla ciebie przygotował”. Był w nich spokój.

Pamiętam też dziewczynę na wózku z grupy, której głosiłem rekolekcje. Wykrzyczała swój ból, bo była niepełnosprawna od urodzenia, a chciała normalnie żyć: mieć męża i dzieci. Jedyne, co mogłem robić we wszystkich tych sytuacjach, to towarzyszyć i dawać świadectwo. Bóg na pewno nie chce naszego cierpienia.

Dlaczego wobec tego dopuszcza je do nas?

To jest właśnie ta tajemnica. Cierpienie może być szansą dla wyzwolenia miłości – Jan Paweł II podkreślał, że wielkie zło totalitaryzmów XX w. wyzwoliło także ogrom dobra. Podobną sytuację obserwujemy w czasie wojny na Ukrainie. Cierpienie Ukraińców wyzwoliło w nas wiele wspianych postaw miłości bliźniego.

Co jednak powiedzieć matce, która w bombardowaniu straciła dziecko?

Wobec cierpienia niewinnych powinno się zamilknąć. Ja patrzę wtedy na ukrzyżowanego Chrystusa, który jako ten niewinny i sprawiedliwy oddał życie za niesprawiedliwych. Z kolei wymordowani przez Heroda młodziankowie to byli święci, którzy przygotowali miejsce dla Jezusa. Cierpienie może mieć nadzwyczajną wartość.

Każda sytuacja skrajna, w tym wojna, niesie ze sobą niebezpieczeństwo, że w jej odbiorze ograniczymy się do cierpienia. Wierzący mają inną perspektywę postrzegania życia – mają nadzieję na zbawienie. Bóg nie jawi im się jako Sartre’owskie monstrum, które przybija człowieka do ścian.

Przed seminarium studiowałem psychologię, bo szukałem sensu życia, i wtedy przyszło powołanie. Skończyłem studia, ale zostawiłem je za sobą. Sens życia znalazłem w ewangelizacji. Zapamiętałem jednak przeżycia psychoterapeuty Viktora Emila Frankla, który przeszedłszy przez KL Auschwitz, zobaczył, że mimo odarcia ze wszystkiego, co ludzkie, można zachować godność. Zrozumiałem, że w każdym człowieku tkwi egzystencjalny lęk przed śmiercią, ale można go pokonać, wiedząc, że życie nie kończy się wraz z opuszczeniem tego świata i że od bezsensu cierpienia większa jest nadzieja zbawienia.

W liście apostolskim „Salvifici doloris” Jan Paweł II pisał: „człowiek w swoim cierpieniu pozostaje nietykalną tajemnicą”. Jego umieranie na oczach świata dwadzieścia lat później prowokowało, by się z nią zmierzyć.

Postawa papieża w ostatnich latach życia budziła kontrowersje. Wiele osobom nie podobało się, że „nietykalna tajemnica” cierpienia człowieka, domagająca się dyskrecji, jest transmitowana na cały świat. We wrześniu 2003 r. na Słowacji przemówienie papieża zmieniło się w kłęb niezrozumiałych dźwięków. Osłabiony Ojciec Święty został umieszczony w papamobile. W sierpniu 2004 r. w Lourdes z powodu bólu przerwał homilię dramatycznym wezwaniem o pomoc, a modlitwy liturgiczne przeplatał westchnieniami „Jezus Maria”. Świat zadawał sobie pytanie, czemu to ma służyć. Coraz głośniejsze stawały się głosy, że papież powinien ustąpić z urzędu ze względu na zły stan zdrowia.

Gdy w Wielki Piątek 2005 r. podczas drogi krzyżowej Jan Paweł II w milczeniu ścisnął krzyż, wielu oglądających zrozumiało, że papież stara się do końca potwierdzić własnym życiem głoszone przez siebie słowa. W odczytanym wtedy przesłaniu przypomniawszy słowa św. Pawła: „W moim ciele dopełniam braki udręk Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół”. Słowa te otwierają również list apostolski „Salvifici doloris” (łac. „zbawcze cierpienie”), opublikowany 11 lutego 1984 r., w którym papież starał się odpowiedzieć na pytanie o przyczynę i cel cierpienia. Było to już po zamachu na jego życie w 1981 r., który okupił ogromnym bólem i długą rekonwalescencją w szpitalu. W roku wydania „Salvifici doloris” papież wciąż jednak zadziwiał świat swoją witalnością podczas niezliczonych spotkań, nabożeństw i przemówień. Dwadzieścia lat później, gdy mimo obezwładniającej choroby nadal sprawował urząd, potwierdził zgodność własnych słów i czynów.

PYTANIE O SENS

Zimą 2005 r. coraz częściej zaczęły pojawiać się pytania o abdykację. 1 lutego Jan Paweł II miał gwałtowny atak niewydolności oddechowej. Zapalenie tchawicy i krtani doprowadziło do takich trudności z oddychaniem, że

Jan Paweł II własnym przykładem uczył, że można cierpieć z godnością.

fot. Irena Świerdzewska

Nietykalna tajemnica

Ignacy Masny

współpracownicy obawiali się uduszenia. Papież trafił do polikliniki Gemelli w Rzymie. 6 lutego pokazał się w oknie szpitala. Z jego błogosławieństwa dało się zrozumieć jedynie strzępy słów. Odzyskał mowę tylko na chwilę, a 24 lutego znów trafił do szpitala. Lekarze mówili, że jedynym rozwiązaniem jest tracheotomia, czyli zabieg rozcięcia tchawicy i wprowadzenia do dróg oddechowych rurki – umożliwiającej oddychanie, bardzo jednak utrudniającej mówienie. Papież zgodził się na zabieg. Odąd aż do śmierci nie był zdolny do dłuższych wypowiedzi. Gdy pokazywał się w oknie Pałacu Apostolskiego, czasem był w stanie powiedzieć parę zdań, często jednak musiał ograniczyć się tylko do gestów. Tak było choćby w niedzielę wielkanocną 27 marca. Sam wydawał się wątpić w sens dalszej służby: „Byłoby chyba lepiej, żebym umarł, skoro nie mogę pełnić powierzonej mi misji” – żalił się swojemu sekretarzowi, abp. Stanisławowi Dziwiszowi.

Cierpienie „domaga się (...) postawienia radykalnych pytań i szukania odpowiedzi” – napisał w „*Salvifici doloris*” Jan Paweł II. Choroba zmusiła go do ponownego zmierzania się z tymi radykalnymi pytaniami i jednocześnie postawiła je przed całym światem.

GODNOŚĆ CZŁOWIEKA

Dokument Ojca Świętego daje kilka odpowiedzi na pytanie o sens cierpienia. Pierwsza brzmi: „Cierpienie ma charakter próby”, w której „potwierdza się w sposób szczególny wielka godność człowieka”. Papież uczył w „*Salvifici doloris*” porzucenia biernej postawy wobec cierpienia. Jest ono dla niego „wezwaniem do cnoty”, do „odbudowania dobra w cierpiącym”. Naturalną reakcją na cierpienie jest to, że człowiek się przed nim wzdraga, ale efektem aktywnego przyjęcia go może być wypracowanie cnoty wytrwałości, która daje człowiekowi godność – przeświadczenie, że „cierpienie go nie przemoże”.

W znoszeniu choroby przez papieża zdarzały się momenty słabości. Najbliżsi współpracownicy dostrzegali czasem jego przygnębienie i złość, słyszeli narzekanie. Wierni na placu św. Piotra i widowie przed telewizorami widzieli gniewne uderzenia dłonią w krzesło, kiedy nie udało się przemówić do tłumu. Obserwując Jana Pawła II w ostatnich miesiącach życia, można było dostrzec walkę o cnotę wytrwałości. Podczas wspomnianej Mszy świętej w Lourdes przerwał liturgię zawołaniem: „Muszę wytrwać do końca!”. Tak samo trwał przy posłudze apostolskiej aż

do śmierci, choć wydawało się, że już nie jest w stanie wypełniać obowiązków.

WEZWANIE DO SOLIDARNOŚCI

Nieme cierpienie okazało się pod pewnymi względami lepszym niż wszystkie inne sposobem prowadzenia Kościoła. Wiele spraw administracyjnych musiało zostać odłożonych lub załatwionych po bieżnie, za to funkcja nauczycielska spełniana była niezwykle skutecznie.

Dawana przez papieża lekcja skupiała uwagę całego świata. Odchodzenie Jana Pawła II stało się największym wydarzeniem medialnym wszech czasów. Ramówki wszystkich telewizji świata wypełniły się programami i transmisjami dotyczącymi jednego schorowanego starca, setki milionów ludzi z zapartym tchem obserwowało jego odchodzenie. Dla niektórych był to tylko medialny spektakl, ale wydaje się, że większość obserwujących te wydarzenia szczerze współczuła Ojcu Świętemu. Na placach Rzymu, w Polsce, w Meksyku czy na Filipinach gromadziły się setki tysięcy ludzi. Potrafili stać całą noc, ofiarując jedyną pomoc, jaką byli w stanie, tzn. modlitwę. Wspólne przeżywanie odchodzenia papieża zrodziło solidarność nie tylko z umierającym, ale też z ludźmi wokół. Polacy z niedowierzaniem obserwowali – krótkotrwałe co prawda – pojednania między pseudokibicami skłóconych drużyn czy politykami.

To kolejny sens, jaki w cierpieniu dostrzegł Jan Paweł II. W „*Salvifici doloris*” pisał, że zawiera ono w sobie „szczególne wezwanie do wspólnoty i solidarności”. Potrafi spowodować, że człowiek zatrzymuje się przy cierpieniu drugiego człowieka, nie z powodu ciekawości, ale z powodu wzruszenia cudzym nieszczęściem i gotowości do pomocy. Cierpienie jest po to – pisał Ojciec Święty – żeby „wyzwać w człowieku miłość”.

Ćwiczenie się w cnotę i budzenie solidarności mogą być rozumiane i przyjęte jako sens cierpienia zarówno przez wierzących chrześcijan, jak i przez osoby niewierzące lub innych religii. Dla Jana Pawła II pełny sens cierpienia pokazał człowiekowi dopiero Jezus i tylko wiara chrześcijańska pozwala je naprawdę zrozumieć. Bóg stał się człowiekiem i zbawił świat od grzechu przez ludzkie cierpienie. Listy św. Pawła pokazują, że człowiek może łączyć swoje cierpienia z cier-

pieniem Jezusa na krzyżu i ofiarować je za Kościół: ich celem „jest uznanie was za godnych królestwa Bożego, za które też cierpicie” – pisał apostoł.

Była to dla Jana Pawła II najważniejsza perspektywa w rozumieniu cierpienia. W przesłaniu na Wielki Piątek w 2005 r. napisał: „I ja także ofiaruję moje cierpienie, aby dopełnił się Boży plan, a Jego słowo trwało wśród ludów”. W czasie odchodzenia w pokoju Pałacu Apostolskiego towarzyszyła mu kopia obrazu „*Ecce homo*” Adama Chmielowskiego,

na którym przedstawiona jest postać Jezusa wystawionego na publiczny widok po ubiczowaniu i wyszydzeniu przez żołnierzy.

Papież starał się utożsamiać z umęczonym Jezusem, ale według relacji odwiedzających go gości nie opuszczała go pogoda ducha. Niedługo przed

śmiercią świat obiegła niepotwierdzona później informacja, że przekazał współpracownikom kartkę z napisem: „Jestem radosny. Wy też bądźcie”. W „*Salvifici doloris*” uczył również o tej radości w cierpieniu. Smutek cierpiącego człowieka wynika często z tego, że on „sam zdaje się sobie niepożytecznym”. Wiara w zbawczą moc cierpienia w zjednoczeniu z Jezusem „przeobraża to przygnębiające uczucie”.

WIELKOŚĆ DUCHOWA

Odkrycie sensu cierpienia prowadziło Jana Pawła II do radosnego przeżywania go, nawet kiedy wydawało się ono ponad ludzkie siły. Robił to w duchu służby, nie tylko oddając swoje cierpienia za innych, ale też traktując swoje umieranie jako ostatnią katechezę. W „*Salvifici doloris*” pisał: „odpowiedź na pytanie o cierpienie, o sens cierpienia, daje Chrystus nie samym swoim nauczaniem: Dobrą Nowiną, ale przede wszystkim własnym cierpieniem”. Tak samo traktował to Jan Paweł II – własnym przykładem ucząc, że można cierpieć z godnością.

Kiedy cały świat obserwował, jak papież z trudem podnosi rękę do błogosławieństwa, spełniły się jego własne słowa sprzed dwudziestu lat: „Wówczas, gdy to ciało jest głęboko chore, całkowicie niesprawne, a człowiek jakby niezdolny do życia i do działania – owa wewnętrzna dojrzałość i wielkość duchowa tym bardziej jeszcze się uwydatnia, stanowiąc przejmującą lekcję dla ludzi zdrowych i normalnych”.

Autor jest pracownikiem Centrum Myśli Jana Pawła II

**W „*Salvifici doloris*”
Jan Paweł II pisał
o sensie cierpienia.
Dwadzieścia lat
później potwierdził
zgodność własnych
słów i czynów.**

W SKRÓCIE

■ **Pola Nadziei.** Odbył się finał Pół Nadziei – organizowanej od wielu lat ogólnopolskiej akcji, której celem jest pozyskanie finansowego wsparcia opieki hospicyjnej nad nieuleczalnie chorymi dziećmi i dorosłymi u kresu życia.

fot. PAP/Piotr Wittman

■ **Sanktuaria za pokojem.** Międzynarodowe stowarzyszenie największych sanktuariów maryjnych Europy, w tym również Jasna Góra w Częstochowie, w liście otwartym do Putina sprzeciwiło się wojnie na Ukrainie i poparło chęć wstąpienia tego kraju do Unii Europejskiej.

■ **Adopcja rodzin z Ukrainy.** Z inicjatywy gdańskiej Caritas i grupy Aniola Brzemiennej przy Domu Samotnej Matki w Gdańsku-Matemblewie wolontariusze pomagają ukraińskim rodzinom w asymilacji do nowych warunków: wprowadzają w systemy pomocowe Caritas, miejskie i państwowe. W Gdańsku działa też grupa wsparcia dla uchodźców. Szczegóły: cudzoziemcy@caritas.gda.pl, tel. 533 327 342.

■ **Modlitewna Autostrada Dzieci** to bezpłatna aplikacja z drogą krzyżową w intencji pokoju w Ukrainie, inicjatywa wydawnictwa Promycek z Nowego Sącza.

■ **Uratowana dziewczynka.** Szóste dziecko w tarnowskim oknie życia u sióstr józefitek to kilkudniowa dziewczynka. Nie zostawiono przy niej listu ani informacji o imieniu.

■ **Kana uchodźcom.** Na mocy umowy z miastem Katolickie Centrum Edukacji Młodzieży Kana w Tarnowie zostało koordynatorem pomocy dla uchodźców na dworcu PKP. Kana zapewnia także funkcjonowanie kilku innych punktów w Tarnowie poprzez otoczenie opieką i wsparciem uchodźców przyjeżdżających do miasta.

■ **Urban znów wzywa.** 3 kwietnia krakowianie usłyszeli wawelski dzwon Urban. Milczał prawie sto lat. W ostatnich tygodniach został wyremontowany i ponownie zostanie włączony. W każdą niedzielę o godz. 9.50 będzie zwoływał wiernych na uroczystą sumę.

■ **Polska marka w Rosji?** Odzieżowa spółka LPP, właściciel takich marek, jak Reserved, Cropp, House, Mohito, Sinsay, poinformowała o ostatecznym zaprzestaniu działalności w Rosji z dniem 4 kwietnia tego roku.

Z JASNEJ GÓRY NA FRONT

Na Jasną Górę przybyli ofiarodawcy w pełni wyposażonej i przygotowanej do pracy w warunkach wojny karetki. Do spontanicznej modlitwy na dziedzińcu sanktuarium przyłączyło się kilku ojców paulinów. Prosilili Matkę Bożą o wsparcie dla tych, którzy zmuszeni będą korzystać z ambulansu. Znalazł się w nim także ryngraf Jasnogórskiej Maryi. Z Jasnej Góry pojazd trafić miał prosto na front. Z kolei fundacja „Lekarze lekarzom” wysłała

fot. Bruno Prasawe@JasnaGoraNews

z Wrocławia na Ukrainę cztery karetki wyposażone w leki i sprzęt medyczny. Będą służyć szpitalom na zachodzie kraju, zastępując ambulanse, które pojechały na wschód.

MŁODZI OBROŃCY

fot. arch. PSOŻC

– Niezmiernie się cieszę, że przestaliście tak dojrzałe prace. Pokazują one, że długo zastanawialiście się nad problematyką życia ludzkiego, koniecznością jego obrony i jego godnością. Mam nadzieję, że te

refleksje zostaną z wami do końca życia – tymi słowami prezes Polskiego Stowarzyszenia Obrońców Życia Człowieka Wojciech Zięba zwrócił się do uczestników XVIII Ogólnopolskiego Konkursu dla Młodzieży „Pomóż ocalić życie bezbronemu” o nagrodę im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki. W czasie gali ogłoszono laureatów I, II i III miejsca oraz nazwiska wyróżnionych. Od osiemnastu lat uczniowie w swoich pracach opisują zagadnienia pro-life i bioetyczne, poruszają kwestie kresu życia, adopcji, in vitro czy antykoncepcji. Wielu uczestników nadsyła prawdziwe historie narodzin swojego rodzeństwa lub dziecka z najbliższej rodziny.

O WOJNIE DO MOTOCYKLISTÓW

– Czekolada na dworcu nie wymagała traumy, jaką przeżyli dzieci z Ukrainy. W 2011 r. w Syrii zostało zabitych 11 tys. dzieci. One w niczym nie różniły się od tych z Ukrainy. Łatwo się mówi, że na Bliskim Wschodzie zawsze się biją. A teraz co powiemy? W Europie też zawsze się mordują? – pytał ks. prof. Waldeemar Cisło, dyrektor sekcji polskiej Papieskiego Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie, w trakcie XIX Motocyklowego Zlotu Gwiazdzystego. Podkreślił, że ukradzione dzieciństwo woła o pomstę do nieba, a jednocześnie chwalił polskie społeczeństwo za jego postawę wobec ukraińskich uchodźców.

– Kiedyś ludziliśmy się, że wojna w Syrii potrwa krótko, a niedawno obchodziliśmy dziesiątą rocznicę jej wybuchu – dodał. Tłumaczył, że wobec ciągnącego się dramatu za naszą wschodnią granicą potrzebujemy tego, co już się wytworzyło: wspólnoty narodowej. – Ani Kościół w pojedynkę, ani same samorządy, ani rząd, ani indywidualne osoby nie dadzą sobie rady. Jesteśmy w stanie kontynuować dobro, jeśli wszyscy połączymy siły.

Ks. Cisło przestrzegał przed podziałami. – Już teraz są próby kreowania niena-

fot. Stowarzyszenie Międzynarodowy Motocyklowy Rajd Katyński

wiści do uchodźców, od nas zależy, czy będziemy to eskalować, czy wymazywać – mówił.

Motocyklowy Zlot Gwiazdzysty dziewiętnaście lat temu zapoczątkował Wiktor Węgrzyn, komandor Rajdów Katyńskich. Motocykliści każdego roku udawali się do miejsc związanych z sowiecką zbrodnią – dziś toczy się tam wojna, stąd towarzysząca tegorocznemu pielgrzymowaniu na Jasną Górę modlitwa o pokój.

– Tylko modlitwa może nam dziś pomóc, każde Zdrowaś jest bardzo ważne, ofiarujemy za Ukrainę Komunię, Mszę – mówił na Jasnej Górze bp Leon Dubrawski z Kamieńca Podolskiego.

fot. Aleksandra Plichta

PRZYJACIELE KUL

Z okazji Stulecia Towarzystwa Przyjaciół KUL 2 kwietnia z Lublina do Warszawy przybyła pielgrzymka członków Towarzystwa. – Nasz uniwersytet w ostatnich latach stara się na nowo przywracać blask Ewangelii i nauczania Kościoła. Cieszymy się, że tyle osób w różnych rejonach Polski i świata wspiera nas modlitwą – mówił obecny na pielgrzymce ks. prof. Mirosław Kalinowski, rektor KUL. Pielgrzymka

rozpoczęła się w bazylice archikatedralnej św. Jana Chrzciciela od modlitwy przy grobie bł. Stefana Kardynała Wyszyńskiego. Na placu Piłsudskiego, pod Pomnikiem Ofiar Katastrofy Smoleńskiej, miała miejsce modlitwa o pokój za wstawiennictwem św. Jana Pawła II. Pielgrzymi nawiedzili także sanktuarium bł. ks. Jerzego Popiełuszki i modlili się przy grobie męczennika./**Aleksandra Plichta**

fot. PAP/Maciej Kulczyński

PRZYWRÓCONY ŻYCIU

W Dolnośląskim Centrum Chorób Serca Medinet im. Zbigniewa Religi we Wrocławiu niespełna dwuletni Bohdan z Ukrainy przeszedł pilną operację kardiologiczną ratującą jego życie. Prowadził ją m.in. widoczny na zdjęciu kardiolog Piotr Kołtowski.

MAESTRO POCHOWANY

– Muzyczne dzieła śp. Pana Profesora są nie tylko świadectwem czasu i wrażliwości wielkiego kompozytora, ale są zawsze swoistym memento – mówił abp Wojciech Polak w ho-

milii podczas Mszy świętej w intencji zmarłego dwa lata temu Krzysztofa Pendereckiego. W Krakowie odbyły się państwowe uroczystości pogrzebowe wybitnego twórcy.

fot. PAP/Art Service 2

■ **Nowy Dom Miłosierdzia.** – Bądźcie otwarci na to, co przez pomoc tego miejsca chce wam przekazać Pan Bóg. Bądźcie jak to miejsce, gdy z niego wyjdziecie. Tymi, którzy nie tylko miłosierdzia szukają, ale doznawszy go, potrafią dzielić się nim z innymi – mówił bp Zbigniew Zieliński podczas oficjalnego otwarcia nowego namiotu Domu Miłosierdzia w Koszalinie. Jest to miejsce, w którym przez cały rok będą wydawane posiłki dla osób potrzebujących.

■ **Gejowski program bez kar.** KRRiT zakończyła rozpatrywanie skarg na gejowski program randkowy „Prince Charming”, emitowany na antenie TTV. Według Wirtualnemedia.pl kary dla TVN Grupy Discovery nie będzie, bo audycja nie zawiera scen seksu i nie zachęca do „małżeństw” homoseksualnych.

■ **Google sprawdzi i pomoże.** Przebywając z wizytą w Polsce prezes Google’a zapowiedział zainwestowanie dodatkowych 10 mln dol. na rzecz wspierania fact-checkingu. Ogłosił też nowe granty na pomoc uchodźcom z niepełnosprawnościami. Dotąd na wspieranie uchodźców gigant przekazał 35 mln dol. W Google Campus w Warszawie otworzono przestrzeń dla organizacji pozarządowych udzielających uchodźcom pomocy prawnej i psychologicznej.

■ **Głosowanie na historię.** Muzeum Historii Polski, we współpracy z portalem historia.org.pl, po raz piętnasty ogłasza plebiscyt „Wydarzenie Historyczne Roku”, którego celem jest uhonorowanie organizatorów, twórców oraz inicjatorów najciekawszych przedsięwzięć historycznych w minionym roku. Zgłoszenia przyjmowane są do 31 maja na www.whr.muzhp.pl.

■ **Gondola nad Soliną.** Trwa budowa stacji kolei gondolowej w Jaworze przy zaporze wodnej w Solinie. Długość kolei wynosi 1600 m, ze stacji Plasza do stacji Jawor, gdzie powstaje wieża widokowa i park tematyczny wraz z zapleczem gastronomicznym. Do dyspozycji będzie 25 nowoczesnych wagonów. Inwestorami są Polskie Koleje Linowe i Polski Fundusz Rozwoju. Kolej będzie gotowa jeszcze w tym sezonie turystycznym.

fot. PAP/Darek Delmanowicz

Jacek Karnowski

Podobieństwa i różnice

Skala czwartego z rzędu wyborczego zwycięstwa Fideszu w wyborach parlamentarnych na Węgrzech zaskoczyła chyba wszystkich. Spodziewano się co prawda uzyskania większości, ale wyniki przeszły najśmielsze oczekiwania: 53 proc. głosów na listę partyjną, 88 zwycięstw w okręgach jednomandatowych, w sumie 135 mandatów, a więc ponownie większość konstytucyjna. Niestety, sukces premiera Viktora Orbana przypada w momencie, gdy drogi Warszawy i Budapesztu w polityce zagranicznej zdają się rozchodzić, i to na dłuższą.

W swoim pierwszym przemówieniu po zwycięstwie premier Orban nie tylko cieszył się ze zwycięstwa, które jest tak wielkie, że „widać je nawet z Księżyca, a już na pewno z Brukseli”, ale także wyliczył przeciwników, których musiał pokonać: lewicę w kraju, międzynarodową lewicę, brukselskich biurokratów, organizacje Sorosa, międzynarodowe media oraz... prezydenta Ukrainy. Zrobił to w dniu, w którym światowe media donosiły o zbrodni ludobójstwa popełnionej przez rosyjskich żołdaków w podkijowskiej Buczy. O tej zbrodni w węgierskich mediach mówi się zresztą dużo mniej niż w polskich czy zachodnich. W każdym razie nadzieja, że po zwycięstwie ekipa Fideszu skoryguje politykę zagraniczną, ostenta-

cyjnie zdystansowaną wobec walczącej Ukrainy, może okazać się złudzeniem. Tym bardziej, że to konflikt z Zełenskim przyniósł Fideszowi co najmniej kilka punktów procentowych. Ukraińcy nie są bowiem na Węgrzech zbyt lubiani, także za sprawą

zarzutów, że od czasów Majdanu źle traktują mniejszość węgierską na Zakarpaciu.

Polityka Węgier ma swoją wewnętrzną logikę, jest spójna i konsekwentna. Dla nas jest jednak nie do przyjęcia. W odpowiedzi na argument, że czujemy się zagrożeni przez Rosję, w Budapeszcie można usłyszeć: „przecież jesteście w NATO, Putin tej linii nie przekroczy”. Cóż, my wiemy, że wszystko jest możliwe, że dziś NATO jest silne, ale za chwilę może być słabe. Nasze położenie w najważniejszym europejskim korytarzu geopolitycznym umyka węgierskim obserwatorom, którzy uważają, że przesadzamy, a nawet panikujemy. Ale różnice wynikają także z większej emocjonalności – a może i moralności – polskiej opinii publicznej; nie umiemy i nie chcemy odwracać oczu od tragedii Mariupola, od cywilów zamordowanych pod Kijowem. Wielu sądzi, że to nasza słabość, ale tak naprawdę to jest nasza siła.

Ale bądźmy też uczciwi. To nie Orban napadł na Ukrainę, lecz Rosja. To nie Orban „utuczył” Putina, ale głównie Niemcy, ślepi na kolejne akty agresji, realizujący we współpracy z Kremlu wielkie inwestycje, a dziś blokujący dale idące sankcje. Ataki polskiej opozycji na rząd w Budapeszcie, demonstracje urządzone pod ambasadą Węgier

mają przesłonić prawdziwy obraz sytuacji. To próba zakrzyczenia prostej prawdy: Platforma, gdy rządziła, łąściła się do Rosji, a polityczny patron PO – czyli Niemcy – zbudował z Kremlu sojusz więcej niż ścisły. Orban kieruje krajem niewielkim, i to nie on szkiłował kurs Unii Europejskiej w ostatnich dekadach. Wobec Polski – co podkreślił także prezes PiS Jarosław Kaczyński – był lojalny w kwestiach najważniejszych, czyli europejskich.

Nie zapominajmy też o wewnętrznym wymiarze polityki węgierskiej. Polityka premiera Orbana to obrona i wzmacnianie rodziny, walka z zapaścią demograficz-

ną, powstrzymanie lewicowych totalitarystów, eksponowanie patriotyzmu,

troska o narodowy kapitał. W wielu obszarach dokładnie to, co robi w Polsce obecny rząd, ale z jedną różnicą: jest to polityka dużo bardziej konsekwentna, starannie zaplanowana, prześladywana w szczegółach. Tej codziennej konsekwencji powinniśmy się od Węgrów uczyć. Rzecz jasna, pozycja polityczna Fideszu jest nieporównanie silniejsza niż wpływy PiS w Polsce, ale to nie jest czynnik, który wszystko tłumaczy. W tym sensie wygrana Fideszu oznacza, że krajobraz polityczny Europy pozostanie choć trochę zróżnicowany. Gdyby wygrała tutejsza opozycja – bardzo podobna do polskiej – zniknęłaby bardzo ważna kontrpropozycja w stosunku do tego, co reprezentują prawie wszystkie rządy, oczywiście poza naszym. A i nasz los byłby wówczas nie do pozazdroszczenia, bo Bruksela chciałaby „posprzątać” do końca i zwiększyłaby presję na Warszawę.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Odcięci prawosławni

Jak pisał niezależny portal rosyjski „Nowaja Gazieta”, władze Rosji zablokowały stronę internetową Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (PAKP). Wśród powodów wymieniana jest apel Soboru Biskupów PAKP do Rosji o zaprzestanie wojny, list abp. Sawy do patriarchy Cyryla o interwencję u Putina o powstrzymanie wojny oraz wizytę patriarchy Bartłomieja w Polsce jako wyraz solidarności z Ukrainą. Obecnie strona już działa. Warto dodać, że PAKP nie uznał dotychczas (tak jak Moskwa) autokefalii ukraińskiej.

Bezpieczna mama

Dzięki działaniom Fundacji Pomocy Humanitarnej „Redemptoris Missio” kobiety w Republice Środkowoafrykańskiej będą mogły rodzić bezpiecznie. Fundacja przy współpracy z organizacją I3D startuje z projektem „Bezpieczna mama”. Śmiertelność przy porodzie jest tam niemal najwyższa na świecie. Już po raz drugi fundacja wysłała tam wolontariuszy – położne, ginekologa oraz ratownika medycznego – którzy przeszkolą personel medyczny w 39 ośrodkach. Dodatkowo zawiezie podstawowy sprzęt medyczny, gdyż wiele śmierci okołoporodowych powodowanych jest zakażeniem po użyciu brudnych nici, którymi zawiązuje się pewnie po porodzie.

Kominiarki dla Ukrainy

W Instytucie Dizajnu i Ośrodku Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach w ramach akcji społecznej szyto kominiarki na potrzeby ukraińskiego wojska.

fot. PAP/Piotr Polak

Absencja psychiczna

Około 25 mln dni Polacy przebywali w 2021 r. na zwolnieniach lekarskich z tytułu problemów psychicznych, co stanowiło 10,5 proc. absencji w pracy. Znacząco spada również efektywność i zaangażowanie w wykonywane zadania, rośnie natomiast odsetek wypadków wynikających z pogorszenia koncentracji.

Jak pokazują badania Instytutu Psychiatrii i Neurologii Ezop II, ponad 25 proc., czyli ok. 8 mln Polaków, doświadcza zaburzeń psychicznych. Ponadto ok. 7 proc. Polaków w toku trwania ich życia doświadczyło zaburzeń związanych z używaniem alkoholu. Dodatkowo ponad 40 proc. dorosłych Polaków twierdzi, że podczas pandemii ich kondycja psychiczna uległa pogorszeniu. Stąd też opublikowany na stronie Rządowego Centrum Legislacji najnowszy projekt nowelizacji ko-

deksu pracy, wprowadzający wiele bardzo ważnych zmian w zakresie kontroli trzeźwości.

– Żyjemy w wyjątkowo trudnych czasach. Jeszcze nie uporał się z pandemią i jej niezmiernymi konsekwencjami w różnych obszarach naszego życia, z podkreśleniem negatywnego wpływu na zdrowie psychiczne, a już doświadczamy ogromnego lęku związanego z wojną. Poziom stresu, w którym żyjemy od dwóch lat, wynikający m.in. z nieprzewidywalności i braku perspektywy końca, spowodował, że ludzkie zasoby do radzenia sobie ze stresem są na wyczerpaniu. Pracownicy, którzy przed pandemią doświadczali trudności emocjonalnych czy chorowali psychicznie, z dużym prawdopodobieństwem ponownie mogą mierzyć się z tymi trudnościami. Obecna sytuacja pokazuje również, że osoby, które miały

wpracowane sposoby zaradcze, również relacjonują pogorszenie samopoczucia i wyraźny wpływ stresorów na ich kondycję psychofizyczną – mówi Anna Zwołńska, psycholog firmy doradczej W&W Consulting.

– Korzystanie z pomocy psychiatry czy psychologa nadal nie jest czymś oczywistym, ponieważ dla wielu to wciąż sprawa wstydliwa, odbierana jako porażka lub mogąca wywoływać lęk przed oceną otoczenia, także zawodowego – współpracowników i pracodawcy. Oczywiście zdecydowanie łatwiej jest pójść do lekarza pierwszego kontaktu i u niego szukać pomocy, niemniej wyrażanie widać, że w kontekście narastających problemów jest to działanie skrajnie niewystarczające.

Konieczne są więc rozwiązania systemowe i w ich efekcie większe nakłady na ochronę zdrowia psychicznego pracowników na poziomie krajowym – dodaje ekspert W&W Consulting.

Przy braku systemowego wsparcia dla zdrowia psychicznego Polaków to firmy powinny zadbać o własnych pracowników. Zarówno z powodów altruistycznych – dbałość o drugiego człowieka – jak i czysto biznesowych, gdyż tak duża absencja pracowników generuje olbrzymie straty firmy. Oprócz nieobecności następuje również znaczący spadek efektywności i zaangażowania w wykonywane zadania, rośnie zaś odsetek wypadków wynikających z pogorszenia koncentracji.

f

Przesłanie na dziś

„Dziś największym zagrożeniem dla pokoju jest aborcja” – te słowa św. Matki Teresy z Kalkuty, wypowiedziane przy okazji przyznania jej Pokojowej Nagrody Nobla w 1979 r., szczególnie aktualne są dziś. Przypomina je Koalicja dla Rodziny, zwracając się do rządzących i polityków o radykalne zerwanie z agendą kultury śmierci i jednoznaczne opowiedzenie się za życiem, a do dziennikarzy –

o wypowiedzanie się w duchu szacunku dla ludzkiego życia. Do organizacji pozarządowych działających na rzecz legalizacji aborcji w Polsce zwraca się o porzucenie programów, które pod pozorem walki o prawa kobiet demoralizują społeczeństwo, krzywdzą dzieci i ich matki oraz relatywizują wartość ludzkiego życia. Wszystkich zaś nawołuje do nieulegania pokusie łatwego życia kosztem krzywdy innych.

Obroniona przez konfederatów

fol. PAP/Waldemar Deska

W Kaplicy Pamięci Narodu im. o. Augustyna Kordeckiego na Jasnej Górze odbyła się uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy upamiętniającej Konfederatów Barskich oraz Ojców i Braci Zakonu Paulinów z okazji 250. rocznicy zakończenia obrony Jasnej Góry przez Konfederatów Barskich.

f

Bezpieczeństwo energetyczne

Polskie embargo na paliwa kopalne z Rosji oznaczałoby dla budżetu rosyjskiego straty rzędu kilku lub nawet kilkunastu miliardów dolarów rocznie, przy czym polskie bezpieczeństwo energetyczne nie będzie zagrożone – wskazał Polski Instytut Ekonomiczny. 65 proc. polskiego importu ropy naftowej i produktów ropopochodnych w latach 2019–2020 opierało się na dostawach z Rosji. Od 20 lat prowadzony jest proces dywersyfikacji dostaw. Już teraz ropa dociera do nas również z Arabii Saudyjskiej, USA, rejonów Morza Północnego, Afryki Zachodniej, dzięki czemu jej im-

port z Rosji spadł o jedną trzecią. Przepustowość gdańskiego Naftoportu była w 2021 r. niewykorzystana w ponad 50 proc., co pozwoli sprowadzać ropę również z innych kierunków – zauważyła Magdalena Maj z Instytutu. Jeszcze w tym roku rozpocznie się transport gazu z norweskiego szelfu gazociągami Baltic Pipe. Powiększa się terminal LNG w Świnoujściu, a za kilka lat ma funkcjonować również pływający terminal FSRU w Zatoce Gdańskiej.

Węgiel kamienny możemy pozyskiwać z krajowych źródeł uzupełnionych o węgiel kupaony od innych krajów.

f

REKLAMA

Przeznacz na Hospicjum
Otwockiego Towarzystwa Opieki Paliatywnej,
ul. Żeromskiego 6, 05-400 Otwock, tel.: 22 719 42 80,
e-mail: hospicjumotw@wp.pl, www.otw.hospicja.pl
PKO BP: 93 1020 1127 0000 1502 0008 6355

1% Domowe „Empatia”
podatku
KRS 0000126492

EMPATIA
HOSPICJUM DLA DZIECI I DOROSŁYCH
OPIEKA I WYŻYWIENIE

Piotr Kościński

Agresja na Ukrainę zmienia sytuację wyznaniową w tym kraju. Część wiernych przechodzi z Patriarchatu Moskiewskiego do Kościoła Prawosławnego Ukrainy.

Wierząca Ukraina

Trwająca wojna w jakiejś mierze jest też starciem religijnym. Oto bowiem prawosławny patriarcha Moskwy i Całej Rusi Cyryl błogosławi rosyjskich żołnierzy i zachęca ich do walki z przeważnie prawosławnymi Ukraińcami, licząc na to, że zdoła odzyskać swoje „kanoniczne terytorium”. A główny mufti Rosji Tałgat Tadžutdin usprawiedliwia rosyjską agresję rzekomym ukraińskim „nazizmem” i „ludobójstwem”, gdy ukraińscy muzułmanie, zwłaszcza Tatarzy krymscy, walczą w obronie swego kraju, broniąc się choćby przed swymi kuzynami z rosyjskiego Tatarstanu czy Czeczenii.

W efekcie starć zbrojnych między atakującą Rosją i broniącą się Ukrainą ostatecznie może się ukształtować sytuacja wyznaniowa nad Dnieprem i Dniestrem. I dlatego warto się przyjrzeć dotychczasowym tendencjom.

Zgodnie z najnowszymi badaniami z 2021 r., przeprowadzonymi przez Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii (KIIS), 73 proc. Ukraińców uważa się za prawosławnych, 9 proc. za grekokatolików, a 7 proc. za ateistów. Jako katolicy obrządku rzymskiego określiło się 0,9 proc. badanych. W 2020 r. podobne badania przeprowadzało Centrum im. Razumkowa; liczby przez niego podane są nieco inne: prawosławni – 64,9 proc., grekokatolicy – 9,5 proc., katolicy obrządku rzymskiego – 1,6 proc.

SKŁÓCONE PRAWOSŁAWIE

Od początku istnienia niepodległej Ukrainy prawosławie w tym kraju było po-

dzielone. Tradycyjnie funkcjonowała Cerkiew podporządkowana Patriarchatowi Moskiewskiemu. I był to Kościół kanoniczny, uznawany przez inne Cerkwie świata. Ale istniał też Patriarchat Kijowski, skupiający zapewne większość prawosławnych wiernych, ale niekanoniczny, nieuznawany poza tym krajem. I wreszcie, „importowany” zza oceanu, niewielki Ukraiński Autokefaliczny Kościół Prawosławny, również niekanoniczny.

Rządzący Ukrainą – z wyjątkiem okresu, kiedy prezydentem był Wiktor Janukowycz – wspierali Patriarchat Kijowski. Jednak po 2014 r. i rosyjskiej agresji, zajęciu Krymu i wojnie w Donbasie, sprawa stała się szczególnie paląca. Wynikało to z faktu, że moskiewskie prawosławie jest fundamentem ideologii „Rosyjskiego Świata” („Rus-

skij Mir”) i idei jednego narodu rosyjskiego. W Rosji Cerkiew zawsze była i jest ściśle związana z władzą; przed 1917 r. jej zwierzchnikiem był car, który mianował Oberprokuratora Świętobliwego Synodu Rządzącego. I w kraju tym obowiązuje idea, że gdzie sięga rosyjski język, kultura i religia prawosławna, tam właśnie jest „Rosyjski Świat”, który winien mieć ściśle związki z Moskwą. Czyli, zgodnie z tą koncepcją, Ukraina, Białoruś, może i Mołdawia oraz część Kazachstanu – to też „Russkij Mir”. Prawosławnym odpowiednikiem tej koncepcji jest idea „Świętej Rusi”. Patriarcha Moskwy Cyryl mówił w Kijowie w 2008 r.: „Rosja, Ukraina i Białoruś to Święta Ruś. Święta Ruś to ideał miłości, dobra i prawdy. Święta Ruś to piękno, Święta Ruś to siła i my razem z wami stanowimy jedną Świętą Ruś”.

Po 2014 r. rozpoczęły się rozmowy w sprawie zjednoczenia trzech ukraińskich Cerkwi, jednak okazały się bezskuteczne. Główny powód to stanowisko Patriarchatu Moskiewskiego i samego patriarchy Cyryla. Sprawa przyspieszyła, gdy patriarcha ekumeniczny Bartłomiej pozytywnie odpowiedział na prośbę z Kijowa o nadanie autokefalii [niezależnego statusu – przyp. red.] tamtejszej Cerkwi. 25 maja Synod Biskupów Cerkwi „moskiewskiej” wydał oświadczenie stwierdzające, że „pojawienie się drugiej, równoległej jurysdykcji [kościelnej] na Ukrainie może stworzyć nowe podziały wewnątrz naszego narodu, co zagrażać będzie nie tylko bezpieczeństwu państwa”.

Te protesty na niewiele się zdały. 7 sierpnia 2018 r. Bartłomiej mianował egzarchów

(biskupów namiestników) w Kijowie z zadaniem tworzenia nowej, autokefalicznej Cerkwi; jeden pochodził z USA, a drugi z Kanady. Przedstawiciele prawosławia „moskiewskiego” odpowiedzieli wrogo. Metropolita Onufry oświadczył, że egzarchowie działają „niekanonicznie”.

15 grudnia 2018 r. w Soborze Mądrości Bożej w Kijowie obradował sobór zjednoczeniowy. Przewodniczył mu metropolita Galii Emanuel z Patriarchatu Ekumenicznego, a obecny był prezydent Ukrainy Petro Poroszenko. Powołano Kościół Prawosławny Ukrainy (Prawosławna cerkwa Ukrainy, PCU), a jego zwierzchnikiem został biskup Epifaniusz. W skład nowej Cerkwi wszedł Ukraiński Kościół Prawosławny Patriarchatu Kijowskiego, Cerkiew autokefaliczna i część Cerkwi „moskiewskiej”. 5 stycznia

2019 r. Bartłomiej I podpisał tomos, nadający nowemu Kościołowi status autokefalicznego. Co ciekawe, kanoniczności PCU nie uznaje polska Cerkiew z metropolitą Sawą na czele.

Według badania KIIS z 2021 r. 58 proc. prawosławnych podało, że należy do Prawosławnego Kościoła Ukrainy (od 2020 r. wzrost o 10 punktów procentowych!), a 25 proc. – do Cerkwi podporządkowanej Patriarchatowi Moskiewskiemu (więcej o 3,5 punktu procentowego); 12 proc. uważa się po prostu za prawosławnych. Podobne były wyniki badania Centrum im. Razumkowa, jednak – co ciekawe – aż 38 proc. nie chciało odpowiedzieć na pytanie o przynależność do konkretnej Cerkwi. Wiadomo też, że już po rozpoczęciu rosyjskiej agresji na Ukrainę część parafii „moskiewskich” przeszła do PCU – ale z oczywistych względów żadnych nowych badań nie można przeprowadzić.

KATOLICY GRECCY I RZYMSCY

Ukraiński Kościół Grekokatolicki (Ukraińska hreko-katolicka cerkwa, UGKC) uznaje się za spadkobiercę Metropolii Kijowskiej stworzonej w X w. W 1596 r. prawosławny metropolita kijowski Michał Rahoza wraz z pięcioma biskupami podpisali unię brzeską, uznając zwierzchnictwo papieża. Kościół grekokatolicki mógł się rozwijać w monarchii austro-węgierskiej, a potem w niepodległej Polsce. Po zajęciu wschodnich ziem II Rzeczypospolitej przez ZSRR był prześladowany i przymusowo „zjednoczono” go z prawosławiem.

Odrodził się dopiero w połowie lat 80. ubiegłego stulecia. Ale z rozmaitych wzglę-

Świątynia zniszczona w wyniku działań wojennych, okolice Kijowa

Źródło: PAP/EPA/Arif Safadi

dów podstawowym terenem jego działania pozostawała tzw. Galicja Wschodnia, czyli trzy zachodnie obwody – lwowski, iwano-frankiowski oraz tarnopolski. Były próby szerszego wejścia grekokatolików na tereny Ukrainy centralnej. W 2011 r. powstał Patriarchalny Sobór Zmartwychwstania Pańskiego w Kijowie – duża, piękna świątynia na lewym brzegu Dniepru. Obecnie jest to siedziba zwierzchnika Kościoła, abp. Swiatosława Szewczuka. Jednak według wspomnianych już badań Centrum im. Razumkowa grekokatolicy na zachodzie Ukrainy (w tym na prawosławnym Wołyniu i na Zakarpaciu) stanowią 38 proc. ludności, w centrum kraju – 1,2 proc., na wschodzie – 0,2 proc., a na południu (bez Krymu, którego nie było jak zbadać) – 0 proc. (zapewne liczba grekokatolików jest tam zbyt mała, by znalazła odzwierciedlenie w badaniu).

Na zachodzie kraju od lat dochodzi do sporów między grekokatolikami i katolikami rzymskimi; chodzi zwłaszcza o kościoły katolickie, przejęte – np. w Kijowie – przez grekokatolików. Ci ostatni z niechęcią patrzą na „łacinników”, jeśli odprawiają oni Msze po ukraińsku – uważają bowiem, że grekokatolicyzm powinien być narodowym wyznaniem Ukraińców. Inaczej jest na wschód od Zbrucza – tam grekokatolicy nierzadko korzystają z gościnności „łacinników”, odprawiając Msze w kościołach.

W ciągu minionych lat pojawiały się też różne koncepcje zbliżenia tego Kościoła z prawosławiem; zdarzały się przejścia poszczególnych parafii na jedną lub drugą stronę, a nawet pomysły stworzenia wielkiego,

jednolitego Kościoła, przy czym nie było jasne, jakie związki miałby on z Watykanem – bo prawosławni raczej nie zgodziliby się na podporządkowanie papieżowi.

Natomiast Kościół Rzymskokatolicki w Ukrainie (Rymsko-katolicka cerkwa w Ukraini, RKCwU), niszczone za czasów ZSRR (w całej republice funkcjonowało tylko 26 świątyń), choć odbudowywał się równoległe z grekokatolickim, miał i dalej ma nieco inny charakter. Na zachodzie kraju wierni to przede wszystkim Polacy, a Msze często są odprawiane po polsku; na Zakarpaciu to Węgrzy. Na pozostałym terytorium Ukrainy oprócz Polaków katolikami rzymskimi są w coraz większym stopniu Ukraińcy. Zresztą, polityka władz kościelnych jest taka, że dominują tam Msze w języku ukraińskim, tak również prowadzona jest katechizacja. W „polskich kościołach” w Kijowie (tak się tradycyjnie nazywa świątynie św. Aleksandra i św. Mikołaja) Mszy po polsku jest zdecydowana mniejszość.

Co ważne, stosunki katolików z Cerkwią autokefaliczną są dobre. Natomiast dla Cerkwi „moskiewskiej”, podobnie jak w Rosji, katolicy to odszczepieńcy, traktowani ze zdecydowaną niechęcią.

INACZEJ NIŻ W ROSJI

Za czasów ZSRR władze prowadziły intensywną ateizację. Zamykano kościoły i cerkwie, represjonowano duchownych – a równoległe szerzono ateistyczną, antyreligijną propagandę. Upadek komunizmu

spowodował gwałtowne odrodzenie religii, ale też sprzyjał „importowanym” z zagranicy ruchom protestanckim.

Luteranie (a w Kijowie jest nawet ulica Luterska, obok niej od czasów przedrewolucyjnych mieścił się zbor) czy kalwiniści są grupami mało znaczącymi. Dominują baptyści i zielonoświątkowcy, obecni są także adwentyści. Nieoficjalnie wiadomo, że te Kościoły były (a pewno i są) intensywnie wspierane z USA czy Kanady.

Wśród innych grup wyznaniowych trzeba wymienić osoby wyznania mojżeszowego (była w niedawnej historii sytuacja, że urzędy prezydenta i premiera Ukrainy sprawowali Żydzi) oraz muzułmanie – wśród tych ostatnich dominują Tatarzy krymscy, ale też przedstawiciele różnych narodów tworzących ZSRR, np. Azerowie, Dagestańczycy czy Uzbeki.

Jedno jest pewne: życie religijne na Ukrainie jest inne niż w Rosji. Według badań instytutu FOM z 2018 r. 63 proc. Rosjan uważa się za prawosławnych ściśle związanych z rosyjską Cerkwią. Oddzielną sprawą jest bardzo niski procent osób chodzących do cerkwi. Inni chrześcijanie – katolicy, protestanci – to zaledwie 1 proc. Muzułmanie stanowią 8 proc., a niewierzących jest 23 proc. Problem polega na tym, że Moskwa chciałaby, aby na Ukrainie było tak samo, jak w Rosji: jedno „moskiewskie” prawosławie, które dominowałoby nad całym krajem i którego zwierzchnicy ściśle wykonywaliby polecenia Kremla.

W 2018 r. powołano Kościół Prawosławny Ukrainy, niezależny od Cerkwi moskiewskiej.

Nawrócenie to zdecydowany akt przemiany: uderzmy w stęchliznę codziennych rytuałów. Jezus bowiem przychodzi do każdego z nas z osobna i osobiście nas zaprasza. I to jest decydujące.

ks. Jan Sochoń

W świetle wojennej pożogi, kiedy nasi bracia zza wschodniej granicy zostali dotknięci rosyjską napaścią, mającą doprowadzić do ich całkowitego wyniszczenia, zaczynamy inaczej patrzeć na rzeczywistość. Znika niemal automatycznie z naszych oczu to, co jest błahostką, drobnym egoizmem, pychą i wygodą, a pozostają wartości jednoczące ludzi ze sobą. Nie zważamy na własne potrzeby czy nawet zachcianki – serca kierujemy tam, gdzie oczekuje się pomocy. Nie sposób więc uciszyć umysłu, mimo że trwa już wielkopostna aura. Trudno oddalić niepokój, kiedy zło, i to w tak wyostrej postaci, uderza w naszą świadomość, w nadzieję, że losy świata podążają w dobrym kierunku.

JEDYNE KRYTERIUM

Niestety, nie podążają. Jesteśmy bowiem zdolni do najbardziej heroicznych czynów, ale i do tych nieliczących z osobową godnością, jaką obdarzył nas Stwórca. Kto odrzuca ten, rozpoznawalny w świetle sumienia, nakaz, skazuje się od razu na życie poza jakąkolwiek wspólnotą. Ewangelia dodaje do tej kwestii istotne, a z religijnego punktu widzenia bodaj najistotniejsze przesłanie. Jedyne kryterium, jakie znajdzie zastosowanie podczas Chrystusowego sądu, będzie miłość. Mamy przecież w pamięci tę piorunującą wypowiedź Jezusa: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, daliście mi jeść albo pić, albo zareagowaliście dobrem na jego biedę, to właściwie mnieście uczynili. A jeżeli tego nie wykonaliście – wówczas samych siebie strącacie w piekielną otchłań.

Toteż próbujemy nie zasklepić się we własnym sobkostwie; doświadczajmy raczej współodczucia z innymi ludźmi, zwłaszcza z tymi, których dopada dowolna krzywda. Wówczas nasz codzienny krzyż będzie otwierał drzwi do wnętrza naszej duszy, gdzie poznajemy, kim naprawdę jesteśmy, docieramy do sedna własnej istoty, do tego, że zostaliśmy przez Boga obdarzeni istnieniem i uwolnieni przez krzyż Jego Syna z grzechów. Dla tego życie jest cudownym odbłaskiem Bożej miłości. Trzeba tylko przyjąć Jezusa, czyli własną codzienność starać się kształtować

wa: „wewnętrzne” i „zewewnętrzne”. Pierwsze spełnia się w duchowym napięciu, kiedy stajemy wobec Niego twarzą w twarz. Nie musimy wiele mówić. Wystarczy, że oddamy Mu choćby chwilę modlitewnej ciszy. W ten sposób porzucimy narzucającą się pokusę, jaką jest pozorna nieobecność Wszechmogącego, którego nie możemy doświadczyć w sposób dotykający, a tylko pod pewną osłoną. Ale tak być musi, żeby Bóg pozostawał Bogiem, a my Jego stworzeniami.

Nie musimy przy tym przyciągać Boskiej uwagi. On wie, czego nam potrzeba.

według niebiańskich wskazań. Ufać, że zdołamy wytrwać przy Krzyżu, że popiół, który naszym sąsiadom walczącym o ocalenie ojczyzny zatyka oczy i uszy, nie będzie popiołem upadku, lecz znakiem przemijalności ludzkiej kondycji.

MIŁOŚĆ BEZ PRZEMOCY

Z Jezusem spotykamy się w rzeczywistości sakramentalnej. I to jest więc najgłębsza, najbardziej intymna. Co ją wyraża i umacnia? Głównie modlitwa, nasze wewnętrzne i zewnętrzne odniesienie do Stwórcy. Ważne są te sło-

Konieczność wyrzeczeń nie ma znaczenia w porównaniu z radością dawania. Do wieczności nie zabierzemy ze sobą niczego poza miłością i dobrem.

Zachęca tylko, żebyśmy się stale uczyli modlitwy, darując nam jej podstawowy schemat. Należy przede wszystkim wychwalać Boże imię, to, że Bóg jest naszym Ojcem, w którego ramionach możemy ocalić samych siebie. Mówiąc tak, rozumiemy, że wyrażamy się analogicznie, to znaczy na podobieństwo. Nie jesteśmy bowiem w stanie pojąć tego, w jaki sposób „ojcostwo” realizuje się w Bogu, ale doświadczamy ojcostwa na ludzki sposób. Dzięki temu, zachowując absolutną róż-

nicę między Bogiem a nami, dostrzegamy w Nim pewne rysy ziemskiego ojcostwa. Modlitwa właśnie ten fakt wyraża i zarazem rozjaśnia, gdyż zwiększa siłę naszej ufności. W niej zwierzymy się Bogu ze wszystkich swoich trosk, niepokojów, radości. Zyskujemy pewność, że kochać oznacza przyobieczać drugiemu i sobie, że nigdy nie użyje się przemocy wobec ukochanej osoby, a szerzej wobec każdej osoby. Jako że tzw. miłość ludzka zna wiele środków przemocy, poczynawszy od niewinnego uroku, aż po dosłowny gwałt, tortury, zabój-

Proszę księdza, jakie jest najważniejsze słowo ludzkiego języka? Trochę pytaniem zaskoczony, odpowiedziałem jednak bez wahania: chodzi o miłość. Kierowca aż uśmiechnął się z radością. Proszę sobie wyobrazić, dodał, że większość osób, które o to pytałem, odpowiadała właśnie w taki sposób. To zachwycające, stwierdził. Każdy człowiek może kochać i być kochanym. Rzeczywiście, wtrąciłem, ale trzeba pamiętać, że naszej ziemskiej miłości (bo to ludzka miłość) często brakuje całkowicie bezinteresownej perspektywy. Trudno przecież wyobrazić sobie sytuację, w której międzyosobowa bliskość byłaby pozbawiona „egoistycznego spojrzenia”. Nawet najbardziej zakochane oczy kryją w sobie coś jeszcze poza miłością. Niektórzy nazywają to cieniem grzechu pierworodnego. Pojawia się on w chwili, kiedy nie zdołamy otworzyć się na kogoś drugiego bez uprzedzających gestów, prywatnych korzyści, po prostu, bez pomijania własnej osoby. Dlatego warto odkryć wymowę nawrócenia. Wejrzymy zatem na karty Nowego Testamentu. Oto Galilea, rejon niezbyt wrażliwy na religijny styl życia, ale Jezus na to nie zważa. Idzie tam, gdzie są ludzie, którym należy głosić orędzie zbawienia, dać świadectwo o nadchodzącym Królestwie niebieskim. Dlatego woła: nawracajcie się, chodźcie za mną! Czy jednak słuchający Go rozpoznawali, o czym mówi? Czy wiedzieli, co oznacza nawrócić się? Czy my obecnie wiemy?

Na pewno doświadczamy schematyczności życiowego działania. Nie chodzi o powtarzalność czynności czy określonych faktów. Mam na myśli indywidualne przeświadczenie, że jest nam dobrze w dotychczasowym położeniu życiowym. Przyzwyczajamy się do wygodnego reagowania na obecność innych ludzi, bywamy w kościele, przyjmujemy sakramenty święte, ale w jakimś duchowym uśpieniu. Tymczasem nawrócenie to zdecydowany akt przemiany: dobrze nam z naszą schematycznością i letniością, więc natychmiast zmienimy ten styl życia, uderzymy w stęchłą codzienność rytuałów. Jezus bowiem przychodzi do każdego z nas z osobną i osobliwie nas zaprasza. I to jest decydujące w całej tej sprawie. On pozostaje źródłem przemiany. Daje więcej światła, więcej swobody i oddechu. Zauważa naszą dobrą wolę. Tylko trzeba pytać samego siebie: co jest moim schematem, moją przepaską na oczach? Co oddala od autentycznej ścieżki wiary?

Trzeba też od razu zareagować na Boże wezwanie. Bo albo to zaproszenie dogłębnie nas dotyka, albo dalej postanawiamy tkwić

w swym grafiku egzystencjalnym i religijnym. Wielki Post to specjalny czas-dar, czas-kairos, byśmy się przebudzili w prawdzie chrześcijańskiego nawrócenia i mogli kochać jeszcze żarliwiej, bardziej bezinteresownie.

PRZEBACZENIE I POJEDNANIE

Kiedy ewangelista Mateusz poddaje pod rozagę kwestię pojednania, myślałem o swoim nieżyjącym już bracie Zenonie. Jako osiemnastoletni chłopak wpadł w sidła komunistycznej ideologii i bardzo się do niej zapalił. Nasz tata Józef, dowiedziawszy się o tym, nie powiedział ani słowa. Po jakim czasie zaznaczył tylko, że nie pozwoli, żeby jego własny syn wydarł z rodzinnego domu duszę, oddając się w niewolę komunistów. Wówczas Zenek porzucił ukochany motocykl, wspomnienia z wojska i wyjechał. Od tamtej pory obaj zacięli się w sobie. Zenon osiadł na stałe w Gdyni, zatrudnił się w stoczni, nadal wierząc w socjalistyczną praworządność. W dniach wolnych od pracy odwiedzał nielicznych znajomych, z którymi tańczył wokół stołu przykrytego kolorową ceratą, a wieczorami szukał pociechy w portowych barach, dając wszem i wobec do zrozumienia, że

faktycznie zaufał ideologii komunistycznej. Mijały lata i wreszcie Józef postanowił spotkać się z synem, targany niezliczoną ilością wątpliwości. Czy doszło między nimi do nawązania urwanych więzi? Czy uczestnicząc w niedzielnej liturgii, Józef mógł ze spokojem złożyć swój dar na ołtarzu?

Nie wiem tego do końca, lecz rozumiem, że z całych sił dążył do wypłenicenia ze swego serca wszystkiego, co przeszkadzało rozkwitać jego ojcowskiej miłości. Starał się, żeby gniew, jaki nim targał, nie trwał zbyt długo; żeby się stale nie jęczał. Częściej niż dawniej milczał, klęczał wieczorem przy łóżku, cicho wypowiadając słowa modlitwy. Zrozumiał, że odpowiedzią na krzywdę, jakiej doznał od własnego syna, musi być przebaczenie, a następnie pojednanie. Oczywiście, to pierwsze należało do trudno osiągalnych ideałów, nie było więc zbyt efektywne, natomiast pojednanie jako akt woli wydawało się łatwiejsze do zrealizowania.

Trudno, nie mogłem zajrzeć do serca mego taty, choć dyskretnie pytałem, czy zdołał się z Zenkiem porozumieć. Z pewnym niezdecydowaniem potakiwał głową, choć jego oczy wyrażały niebywały smutek. Przypuszczam, że ostateczne słowo w tej przejmującej historii miało Boże miłosierdzie i Boża łaska.

Wschód słońca nad Synajem

fol. xhz

stwo. Agresja Rosjan na Ukrainę dobitnie potwierdza ten wstrząsający fakt.

Módlmy się przeto, żeby Bóg powstrzymał to jawne barbarzyństwo. Swoją modlitwę łączmy z konkretną pomocą, która jest niezbędna. Rozumiem, że często pociąga to za sobą konieczność wielu wyrzeczeń, może utraty jakichś dóbr. Nie ma to jednak znaczenia w porównaniu z radością dawania, współuczestnictwa w szczęściu potrzebujących. Osiągnąwszy próg doczesności, nie zabierzemy przecież ze sobą niczego poza miłością i dobrem. Tylko to.

KOCHAĆ I BYĆ KOCHANYM

Nie tak dawno jechałem taksówką i w pewnej chwili kierowca zapytał mnie:

Marek Jurek

Węgierski wybór

Węgrom udało się w wyborach obronić swój rząd. Ten, który wielokrotnie popierali i który chciała obalić zagranica. Jeszcze niedawno czołowa polityk niemieckiej socjaldemokracji Katarina Barley atakowała Węgry i Polskę najdosłowniej w języku Putina, oskarżając nasze kraje o... nazizm. Zbieżność „nazistowskiej” retoryki Putina i Barley jest nieprzypadkowa. Jej partyjnym kolegą ciągle pozostaje Gerhard Schröder, najbliższy przyjaciel Putina w Europie. SPD usunąć go ze swych szeregów nie chce, formalnie ze względu na zasługi dla Niemienia i postępu społecznego.

Na odbiór węgierskich wyborów w Polsce rzutowała oczywiście wojna. Gdyby nie najazd na Ukrainę – wybory te przeżywalibyśmy jak własne. Węgry od lat są naszym najbliższym sojusznikiem w Unii Europejskiej i w ogóle w sporze o cywilizacyjny i polityczny kształt Europy. Oczywiście chcielibyśmy, by w obecnych warunkach w większym stopniu brali pod uwagę politykę innych państw Europy Środkowej wobec Rosji, choćby ze względu na naszą solidarność i współpracę. Świadomie piszę o „większym stopniu”, bo przecież Węgry uczestniczą w sankcjach przeciw Rosji, przyjęły wojennych uchodźców w skali proporcjonalnie podobnej do Polski, tyle że w sprawie rozszerzenia sankcji ich stanowisko jest podobne jak Niemiec. Z tą oczywiście różnicą, że to nie Węgry są państwem dominującym w Unii Europejskiej,

ekonomiczną potęgą, której nie tylko nie grozi izolacja, ale które nawet nie będą zbyt mocno krytykowane.

Nie będę w tym miejscu wchodził głębiej w tę kwestię. Nie zamierzam wgłębiać się tu w roztrząsanie węgierskiej polityki wschodniej. Je-

śli chodzi o polską opinię – w tej sprawie najważniejsze rzeczy powiedział niedawno przywódca obozu władzy Jarosław Kaczyński. Węgrzy mają swoje doświadczenia historii, swoją geopolitykę i swoją politykę znaną od lat. Mimo różnic współpracę będziemy kontynuować.

Różnice wobec Rosji nie anulują naszej przyjaźni, tak jak nie zniszczyły jej ani przymierze Polski z Rumunią po pierwszej

wojnie światowej, ani przymierze Węgrów z Niemcami przed wojną drugą. Właśnie w tych trudnych

sytuacjach daliśmy sobie nawzajem najlepsze dowody zrozumienia, niezależnie od geopolitycznych przeszkód.

Warto natomiast napisać słowo o skandalicznej demonstracji posła Szczerby pod ambasadą węgierską. Jej funkcja jest jasna. Liberalna opozycja od dawna uważa międzynarodową izolację własnego państwa za najkrótszą drogę do władzy. Wojna tu niczego nie zmieniała. Dlatego atakuje tych, którzy po stronie Polski wielokrotnie stawali i dlatego nie urządziła antywojennych demonstracji pod ambasadą Niemiec, których „zasługą” jest przecież to, że Polskę atakowały. Oczywiście jest i drugi motyw antywęgierskich wystąpień opozycji: odwrócenie uwagi od wpływów Rosji wśród ugrupowań Europejskiej Partii Ludowej, na której czele stoi Donald Tusk. Ale to jednak mniej ważne, bo dla nich zawsze od reputacji ważniejsza była po prostu władza.

Nie przegrał żadnej bitwy

130 lat temu, 31 marca 1892 r., urodził się Stanisław Maczek, generał WP, dowódca 1. Dywizji Pancernej, kawaler Orderu Orła Białego.

Na świat przyszedł w Szczercu pod Lwowem. Podczas studiów z filozofii i filologii

Przez Węgry Maczek dostał się do Francji, gdzie, po awansie na generała brygady, częściowo odtworzył 10. Brygadę Kawalerii Pancernej, z którą u boku wojsk francuskich walczył później w Szampanii. Po kapitulacji Francji przedostał

fot. PAP/Tomasz Gzell

polskiej na Uniwersytecie Lwowskim odbył szkolenie w Związku Strzeleckim. W czasie I wojny światowej jako poddany Austriaków walczył na froncie rosyjskim w Karpatach i froncie włoskim w Alpach. Po kapitulacji państw centralnych w 1918 r. przedostał się do Krosna, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego. W kwietniu 1919 r. otrzymał przydział na dowódcę tzw. lotnej kompanii w 4. Dywizji Piechoty. Po wybuchu wojny polsko-bolszewickiej odtworzył swój batalion szturmowy i walczył z nim podczas obrony Lwowa.

W 1923 r. uzyskał awans na podpułkownika. Ukończył studia uzupełniające w Wyższej Szkole Wojennej. Pełnił funkcję zastępcy dowódcy 76. pułku piechoty oraz dowodził 81. pułkiem strzelców grodzieńskich. W 1938 r. otrzymał dowództwo 10. Brygady Kawalerii. Podczas kampanii 1939 r. dowodzona przez Maczka jednostka zadała ciężkie straty niemieckiemu XXIII Korpusowi Pancernemu. Maczek walczył także podczas obrony Lwowa, jednak po wkroczeniu Armii Czerwonej został internowany na Węgrzech.

się do Wielkiej Brytanii, gdzie dołączył do organizowanych tam PSZ. Powierzono mu dowództwo nad 1. Dywizją Pancerną. Przeszła ona szlak bojowy przez Francję, Belgię, Holandię i Niemcy. W 1944 r. brała udział w inwazji sił alianckich w Normandii. Odegrała znaczącą rolę w bitwie pod Falaise, uczestniczyła także w wyzwoleniu Bredy oraz w zdobyciu niemieckiego Wilhelmshaven.

W 1945 r. gen. Maczek został odznaczony Legią Honorową, a także awansowany do stopnia generała dywizji. Po wojnie osiadł na stałe w Szkocji, a ponieważ nie miał emerytury, pracował m.in. jako barman. W 1946 r. pozbawiony został obywatelstwa polskiego, które zostało mu przywrócone w 1971 r.

Stanisław Maczek zmarł 11 grudnia 1994 r. w Edynburgu. „Był żołnierzem i dowódcą, o którym mawiano się, że nie przegrał żadnej bitwy” – pisał o gen. Maczku jego biograf Piotr Potomski.

Na zdjęciu szef Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Jan Józef Kasprzyk składa kwiaty przed głazem pamięci gen. Maczka w Warszawie. /wś

Święte gwoździe

ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski

Każdy z was, młodzi przyjaciele, znajduje też w życiu jakieś swoje „Westerplatte”. Jakis wymiar zadań, które musi podjąć i wypełnić. (...) Wreszcie – jakiś porządek prawd i wartości, które trzeba „utrzymać” i „obronić”.

Jan Paweł II

Apostoł Tomasz wyraźnie mówi o gwoździach, którymi Pan Jezus został przybity do krzyża: „Jeżeli na rękach Jego nie zobaczę śladu gwoździ i nie włożę palca mego w miejsce gwoździ (...)” (J 20, 25). Ze źródeł historycznych wiemy, że w okresie panowania rzymskiego używano gwoździ do torturowania skazanych na śmierć przez ukrzyżowanie. A więc gwoździe zostały użyte do ukrzyżowania Jezusa. Kiedy po śmierci został zdjęty z krzyża, zgodnie z tradycją gwoździe zostały pogrzebane razem z krzyżem. W roku 325, podczas podróży do Ziemi Świętej, cesarzowa Helena odnalazła trzy krzyże (Chrystusa i dwóch łotrów), a także trzy gwoździe. Być może odkopanych gwoździ było więcej – te, który tkwiły w belkach dwóch złoczyńców, te, które łączyły belki lub którymi przybito *titulus*.

Helena wysłała swojemu synowi Konstantynowi część krzyża, a także dwa z trzech gwoździ, których użyła do wykonania

W Europie jest 36 miejsc, gdzie przechowywane są relikwie uważane za święte gwoździe.

wędzidła konia syna, jego hełmu i tarczy, aby cesarz był chroniony w swoich bitwach. Te relikwie są przechowywane w Mediolanie. Trzeci gwoździe św. Helena zabrała ze sobą do Rzymu. Innym miejscem, gdzie od XIV w. trwa kult świętego gwoździa, jest Santa Maria della Scala w Sienie, jeden z największych i najstarszych szpitali w Europie. Razem jest 36 miejsc w Europie, gdzie przechowywane są relikwie uważane za święte gwoździe. Również w Polsce znajduje się relikwia otaczana taką czcią, przechowywana w skarbcu na Wawelu. W 1425 r. papież Marcin V przekazał ją królowi Władysławowi Jagielle.

Wielu naukowców badało autentyczność różnych dostępnych nam czczonych relikwii, opierając analizę na powszechnym stosowaniu gwoździ do krzyżowania skazańców w czasach Chrystusa. Szacowano m.in., jaką wielkość musiały mieć gwoździe, aby można było przebić np. dłonie i stopy. W ostateczności można przyjąć, że niektóre z tych relikwii powstały w wyniku kontaktu ze świętymi gwoździami, czasami wtapiano w nie opiłki z oryginału.

Niezależnie od autentyczności konkretnego kawałka metalu, faktem jest, że wiara chrześcijańska nie odbiega od wyznania Tomasza Apostoła: prawdziwe ciało Zbawiciela zostało przebite prawdziwymi gwoździami. Ten historyczny fakt jest tematem refleksji przy XI stacji drogi krzyżowej: Pan Jezus przybity do krzyża. Często pobożne rozważania wskazują, że to miłość do Ojca i do ludzi bardziej niż gwoździe przybiła Jezusa do krzyża. Prawdziwa miłość nie ucieka od więzi i ograniczeń wynikających z niej.

Autor jest duchownym Prałatury Opus Dei w Warszawie

Vademecum „wielomamy”

Anna Wardak

„wiszą” i wciąż czegoś chcą. Tak wyglądają realia tych lat, gdy pracy jest o wiele więcej niż rąk do pomocy.

Wraz z koleżanką, która jest na tym etapie, zrobiłyśmy ostatnio „SPA dla Mam” z myślą o wszystkich „utrudzonych i obciążonych”, by je pokrzepić i pomóc złapać dobrą perspektywę. Trzy główne myśli dla „seryjnych” mam to:

1. Ciesz się chwilą. Ten czas naprawdę szybko mija. Skup się na tym, co robisz w tej chwili, i rób to z miłością. Nie zatrzymuj się, myśląc, co potem, czy jeszcze kiedyś wrócisz do pracy... Życie pisze naprawdę nieoczekiwane scenariusze. A jeśli pracujesz też poza domem, pamiętaj, że niezależnie od tego, jak ważna dla ciebie jest twoja praca, tam naprawdę jesteś do zastąpienia, i to szybciej, niż myślisz. Jedyne miejsce,

gdzie jesteś niezastąpiona, jest twoja rodzina.

2. Złap złoty środek między totalnym odpuszczaniem sobie, „bo przecież mam małe dzieci”, a perfekcjonizmem. W twoje życie wpisana jest spora dawka chaosu i nieprzewidywal-

Ciesz się chwilą. Czas naprawdę mija szybko.

ności, ale trzeba też od siebie wymagać, np. przez konkretny plan dnia, listę rzeczy do zrobienia czy wyznaczanie terminów. Nie wstydź się prosić o pomoc, także płatną. Umiejętność delegowania zadań jest kluczowa nie tylko w korporacji. Mądra mama potrafi delegować czynności, które mogą zrobić inni, by zachować siły na to, w czym jest niezastąpiona, m.in. czas dla męża i dzieci.

I tu punkt 3: Dbajcie o Waszą miłość. Ten etap często niesie ryzyko stop-

niowego rozluźniania relacji, czego tragiczne efekty widać nieraz po latach. Warto pamiętać, że szczęście wieczne łatwiej osiągnąć tym, którzy potrafią być szczęśliwi tu na ziemi, dziękując za każdy dzień, ciesząc się nim i starając się przeżyć go jak najpiękniej. Z drugiej strony po prostu szkoda mi osób wiecznie nieszczęśliwych. Mając małe dzieci, czekając, by już urosły, a potem tęskniąc za czasem, kiedy dzieci były małe. Można więc na własne życzenie być szczęśliwym i wdzięcznym albo wiecznie zgorzkniałym i wypatrującym tego „prawdziwego życia” tylko po to, aby kiedyś z nostalgią stwierdzić, że tak naprawdę „lepiej jutro było wczoraj”. Okoliczności nie zawsze zależą od nas, ale to, czy potrafimy być w nich szczęśliwi – jak najbardziej.

Autorka jest doradcą rodzinnym, moderatorką Akademii Familijnej, mamą dziesięciorga dzieci

Scenka z przedszkola (nasza Isia chodzi do pięciolatków). Mama kilkorga małych dzieci, może w ciąży, może pchająca wózek, a przy spódnicy jeszcze jeden albo dwoje maluchów... Kręcą się pod nogami, marudzą, domagają się uwagi. Mama heroicznie stara się dobrać do samochodu i pozapinać towarzystwo w fotelikach.

Kiedyś sama tak miałam – nasze dzieci rodziły się średnio co dwa lata. Rozumiem więc ten stan, ciągły maraton: pranie, sprzątanie, zakupy, szczepienia, a wszystko w asyście dzieci, które dosłownie na nas

Księża a psychologia

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Ukończyłam psychologię. Może niewłaściwie sama coś interpretuję, ale wyczuwam, że księża psychologię traktują jako coś podejrzanego. Choć widzę, że często sami psychologię używają. Co ksiądz o tym myśli?

Teologia uczy, że łaska zakłada naturę. Życie duchowe wiąże się z ciałem i psychiką, z działaniem mózgu, ze stanem naszych nerwów, ze zdrowiem ciała. Owszem, człowiek może przekroczyć te uwarunkowania poprzez cudowne działanie Boże. Ale na co dzień Bóg kontaktuje się z nami przez mózg i zmysły, które nam stworzył. Lekceważenie psychologii jest lekceważeniem tego, co dał nam Stwórca. Nie należy przeceniać żadnej nauki, także psychologii, ale należy ją doceniać. Kościół katolicki wypowiedział się jasno, że chce nie zwalczać psychologii, ale z nią współpracować. Zalecił psychologom i teologom podejmować wspólny wysiłek w celu ujednolicenia języka, znalezienia wspólnych punktów pomocy człowiekowi. Takie jest oficjalne stanowisko Kościoła. Poszczególnych księży, którzy krytykują psychologię, warto poprosić o konkrety: który z licznych i bardzo różnorod-

nych nurtów oceniają, jakie formy diagnozy i terapii poznali, co proponują w zamian za psychologię.

Psychologia ma prowadzić człowieka do coraz większego zdrowia, aby mógł w sposób prosty i czysty kontaktować się z sobą i z ludźmi. Ale także z Bogiem, by z Nim się zjednoczyć. Psychologia pomaga więc duchowości. Kiedy zaczynamy przeżywać swoje życie świadomie, jesteśmy coraz bardziej zdolni do rozeznawania woli Bożej. I wzajemnie: kiedy mocno wierzymy, że Bóg nigdy nie przestaje nas kochać i dbać o nas, dochodzimy do coraz większego zdrowia psychicznego. Trwała i nieodwracalna przemiana dokonuje się szybciej i pewniej, kiedy doświadczymy bezwarunkowej miłości Boga.

Sam osobiście zdecydowałem się na terapię i szkolenie nie w ośrodkach kościelnych, ale świeckich. Psychologów chrześcijańskich nieco znałem. Byłem ciekaw oferty i zagrożeń, możliwości i uroków różnych szkół i ośrodków funkcjonujących w Warszawie. Pozwoliłem sobie zgodnie z zachętą w pewnej szkole psychologicznej nawet na eksperymenty, zweryfikowanie swojej drogi, poglądów, przekonań. Przyznam, że nie mam wrażenia, aby gdziekolwiek osłabiano moją wiarę. Owszem, spotykałem także terapeutów przekraczających swoje kompetencje i wchodzących za mocno w sferę duchowości pacjentów. Wszędzie zdarzają się błędy. Ja wyszedłem po różnych terapiach i szkołach umocniony. Zachowuję wdzięczność i szacunek dla wielu bardzo mądrych ludzi, których spotkałem w środowiskach psychologicznych.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

W czasach totalitaryzmów

Opozycji przedsięwziętej w PRL oraz pamięci o zbrodni sowieckiej w Katyń poświecony jest kwietniowy numer miesięcznika „Biuletyn IPN”.

Autorzy przywołują nieco już zapomniane, a dla młodego pokolenia zupełnie nieznane organizacje, działające w okresie rządów komunistycznych i będące w stosunku do nich opozycją. Cecylia Knuta przypomina Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, w którego tworzenie zaangażowani byli w 1977 r. tacy działacze, jak gen. Mieczysław Boruta-Spiechowicz, Antoni Pajdak, o. Ludwik Wiśniewski OP, ks. Jan Zieja czy Wojciech Ziemiński. W tekście jednak najwięcej uwagi poświęcono współtwórcy ROPCio Bogumiłowi Studzińskiemu. Jarosław Szarek pisze o Studentkim Komitecie Solidarności,

który powstał po tragicznej śmierci krakowskiego studenta Stanisława Pyjasa. Najciekawszy z publikowanych tekstów, napisany przez Justynę Błazejowską, dotyczy spotkania członków Komitetu Obrony Robotników z kard. Karolem Wojtyłą. Odkryło się ono jesienią 1976 r. w warszawskim mieszkaniu Bohdana Cywińskiego, z udziałem Antoniego Macierewicza, Piotra Naimskiego, Jana Józefa Lipskiego i Jacka Kuronia. Choć wszystko miało odbyć się w całkowitej dyskrekcji, najprawdopodobniej Jacek Kuroń pochwalił się komuś tym spotkaniem, a nie jest wykluczone, że mieszkanie Cywińskiego było obstawione przez czujnych agentów SB. W każdym razie skończyło się to pretensjami władz skierowanymi do Kościoła. Stanisław Kania uznał bowiem, że nie godzi się, aby tak wyso-

ki przedstawiciel Episkopatu rozmawiał z – jak się wyraził – „szubrawcami politycznymi”. Piotr Naimski wspominał po spotkaniu: „Kuroń zachowywał się jak Kuroń, jak zawsze, co nie pasowało do miejsca i spotkania, ale to nie jest istotne, tak mi się zdaje. Rzeczywiście miał tak, że kiedy siedziało kilka osób przy stole, to próbował zdominować zebranie. Został przywołany przez kardynała do porządku w sposób niezauważalny. Nie przytoczę słów, jakie padły, nie pamiętam, ale postawa, ton i styl bycia przyszłego papieża powodowały, że to on prowadził rozmowę, a nie ktokolwiek inny”.

W numerze także ciekawe materiały dotyczące Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża, opozycji i „rewolucji powielaczowej” na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

Z tematyki katyńskiej autorzy przywołują dzieje Instytutu Katyńskiego w Polsce, przypominają jedną z ofiar zbrodni – por. Stefana Szeptyńskiego, a także postać ks. Henryka Okołotowicza, który jako pierwszy obywatel ZSRS obronił na KUL-u pracę doktorską.

Nie zabrakło też wspomnień o zmarłych niedawno Jacku Trznadlu i Teresie Szafrąńskiej, a także artykułu o tzw. amnestii z 1956 r./wś

Kościół bł. Męczenników Podlaskich

Wnętrze świątyni

fol. Anna Malinowska

fol. Anna Malinowska

Czynem i modlitwą

Patryk Lubrzyński

Parafianie z Tłuszcza wspierają uchodźców z Ukrainy. Po zniesieniu ograniczeń pandemicznych mają też nowe pomysły na ewangelizację.

W parafii bł. Męczenników Podlaskich w Tłuszczu codziennie od godz. 17.00 do 18.00 odbywa się adoracja Najświętszego Sakramentu i modlitwa Koronką do Bożego Miłosierdzia. W pierwszą sobotę miesiąca duchowni odwiedzają chorych. Każdego 23. dnia miesiąca odmawiana jest nowenna do patronów parafii bł. Męczenników Podlaskich. W kościele znajduje się ich relikwiarz. Na parafialnym Facebooku została udostępniona litania ku czci błogosławionych. W tym roku ok. 80 parafian uczestniczyło w parafialnej Nocnej Drodze Krzyżowej, która 24 marca przeszła 25-kilometrową trasę spod świątyni w Tłuszczu do sanktuarium w Loreto.

Parafia oferuje szeroką możliwość zamawiania intencji mszalnych: telefonicznie bądź poprzez e-mail. W związku z postępującą cyfryzacją rzeczywistości istnieje także możliwość składania datków drogą elektroniczną.

ZA UCHODźCÓW

Proboszcz ks. Jacek Turek zachęca do wzięcia udziału w inicjatywie Różaniec za Uchodźców. Parafianie modlą się za wszystkich Ukraińców, aby szczęśliwie dotarli do granicy. – Można wpisywać swoje imię pod postem na Facebooku parafii z konkretną godziną modlitwy – mówi kapłan.

Parafialna wspólnota charyzmatyczna Terebint czynnie pomaga około dwudziestu uchodźcom, mieszkającym w gospodarstwie agroturystycznym nieopodal Tłuszcza. Zapewnia gościom z Ukrainy odzież i dowozi jedzenie. – Chcemy pomóc ukraińskim przyjaciółom usamodzielniać się, ponieważ większość przybyszów planuje zostać czasowo w Polsce. Staramy się znaleźć im pracę i mieszkania w Tłuszczu, załatwiamy formalności urzędowe, na przykład uzyskanie numeru PESEL – wyjaśnia lider wspólnoty Terebint Grzegorz Kurowski.

Relikwiarz
bł. Męczenników
Podlaskich

fol. Anna Malinowska

W marcu parafia, jak wszystkie inne, przeprowadziła zbiórkę rzeczy dla ośrodków Caritas przyjmujących uchodźców na terenie diecezji warszawsko-praskiej. W domu parafialnym przez pewien czas zamieszkiwała rodzina z Ukrainy.

CIAŁO I DUSZA

Parafia nie zapomina o własnych wiernych, prowadzi kwestę na rzecz chorego parafianina Krzysztofa Rozbiewskiego,

który potrzebuje kosztownej rehabilitacji. – Wierzmy, że z pomocą o wiele szybciej wróci do zdrowia – relacjonuje ks. Turek.

15 maja rozpoczną się misje parafialne, w programie przewidziany jest dzień pokutny, droga krzyżowa, nauczanie z ukierunkowaniem na poszczególne grupy wiekowe. – Zależy nam na zorganizowaniu w czasie misji festynu parafialnego dla potrzebujących, będzie to okazja do rozmowy i integracji wiernych – zaznacza parafianka Anna Malinowska. – Wydarzenie pomoże nam wyjść do osób, które są z dala od Kościoła – uzupełnia Grzegorz Kurowski.

BUDOWANIE RELACJI

Parafię erygował bp Kazimierz Romaniuk 26 sierpnia 1999 r. z części parafii Przemienienia Pańskiego w Tłuszczu, parafii Postoliska i parafii Klembów. Abp Henryk Hoser SAC 1 grudnia 2012 r. poświęcił i wmurował kamień węgielny w wybudowaną już świątynię w stanie zamkniętym. – Z racji obszernej kubatury kościoła pozostało wiele prac wykończeniowych wewnątrz – opisuje proboszcz.

Do parafii należą – oprócz Tłuszcza – Wólka Kozłowska i Kozły, w sumie około 3,5 tys osób. Większość wiernych pracuje w stolicy i wraca późno z pracy, co wymaga uwzględnienia przy organizacji wydarzeń parafialnych. – Jako osoby zaangażowane w życie modlitewne czujemy się przynaglani, aby przyciągnąć młodych. Przez działalność ewangelizacyjną chcemy pokazywać, że można budować relację z Bogiem i innymi ludźmi, nie ograniczając się jedynie do niedzielnej Eucharystii – zwierza się lider grupy charyzmatycznej Terebint. Anna Malinowska dodaje, że chciałaby zorganizować spotkania dla ósmych klas szkoły podstawowej z przestrzeżeniem na formację modlitewną.

Parafia Błogosławionych Męczenników
Podlaskich w Tłuszczu,
ul. Klonowa 2, 05-240 Tłuszcz,
www.tluszcz.parafialnastrona.pl,
FB/MeczennicyPodlascyTluszcz

W SKRÓCIE

■ **Droga Krzyżowa Ludzi Pracy.**

W kościele św. Stanisława Kostki 8 kwietnia o godz. 19.00 odprowadzona zostanie XVIII Ogólnopolska Droga Krzyżowa Ludzi Pracy pod hasłem „Niech Chrystus będzie przy twoim warsztacie pracy”. Obecni będą przedstawiciele regionów NSZZ „Solidarność” z pocztami sztandarowymi. Transmisja na stronie internetowej www.popieluszko.net.pl.

■ **Centralna Droga Krzyżowa.** W Wielki Piątek o godz. 20.00 przy kościele akademickim św. Anny w Warszawie rozpocznie się Centralna Droga Krzyżowa. Poprowadzą ją wspólnie metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz z abp. Eugeniuszem Popowiczem, grekokatolickim metropolitą przemysko-warszawskim. Na ulicach Warszawy katolicy łacińscy i greccy razem będą się modlić w intencji pokoju dla Ukrainy.

■ **Spotkanie synodalne.** Kolejne spotkanie przewodniczących parafialnych zespołów synodalnych w diecezji warszawsko-praskiej odbędzie się 9 kwietnia w godz. 9.00–14.30 w parafii św. o. Pio, ul. Fieldorfa 1 w Warszawie. Będzie w nim uczestniczył bp Jacek Grzybowski.

■ **Porozumienie bez przemocy.** Duszpasterstwo Młodzieży Diecezji Warszawsko-Praskiej zaprasza na kolejne warsztaty z cyklu Porozumienie Bez Przemocy pt. „Zabójcy i sprzymierzeńcy empatii”. Spotkanie odbędzie się 21 kwietnia o godz. 18.00 przy ul. Floriańskiej 3.

■ **Nawiedzenie obrazu.** Kopia obrazu NMP Matki Kościoła, patronki Kościelnej Służby Porządkowej Totus Tuus, po przezwie świątecznej, która rozpoczęła się 3 kwietnia, będzie dalej peregrynować po terenie diecezji warszawsko-praskiej. W dniach 23–30 kwietnia znajdzie się w parafii Miłosierdzia Bożego przy ul. Ateńskiej 12 w Warszawie.

■ **Pamięci ks. Nowaka.** Muzeum Archidiecezji Warszawskiej przy ul. Dziekania 1 organizuje 11 kwietnia konferencję naukową dedykowaną byłemu dyrektorowi śp. ks. Mirosławowi Nowakowi w pierwszą rocznicę jego śmierci. Spotkanie poprzedzi Msza święta sprawowana przez bp. Michała Janochę o godz. 9.00 w archikatedrze warszawskiej. W konferencji wezmą udział dyrektorzy placówek muzealnych z Polski, m.in. Muzeum Narodowego we Wrocławiu, oraz dyrektorzy placówek muzealnych z Mediolanu i Castello Valsolda.

■ **Droga krzyżowa z aktorami.** Aktorzy Marcin Kwaśny i Artur Bocheński poprowadzą rozważania podczas drogi krzyżowej 15 kwietnia o godz. 20.00 w parafii św. Anny przy pl. Piłsudskiego 10 w Piaszynie.

fot. archiwum „Idziemy”

TRIDUUM PASCHALNE

W diecezji warszawsko-praskiej uroczystości Triduum Paschalnego z udziałem biskupa ordynariusza Romualda Kamińskiego odbędą w konkatedrze MB Zwycięskiej na Kamionku, ul. Grochowska 365. Msza Krzyżma w Wielki Czwartek sprawowana będzie o godz. 10.00 pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego i bp. Jacka Grzybowskiego. Msza Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek o godz. 18.00; bp Jacek Grzybowski będzie przewodniczył liturgii w par. Nawrócenia św. Pawła w Warszawie o godz. 18.30. W Wielki Piątek Liturgia Męki Pańskiej o godz. 18.00, z udziałem obojgu biskupów. Wigilia Paschalna w Wielką Sobotę o godz. 20.00; bp Jacek Grzybowski o godz. 20.00 będzie sprawować liturgię w domu zgromadzenia zakonnych Sióstr Misjonarek Miłości. W Wielkanoc Msza rezurekcyjna o godz. 6.00;

bp Jacek Grzybowski będzie przewodniczyć Rezurekcji o godz. 6.00 w par. św. Włodzimierza na Bródnie.

W archidiecezji warszawskiej Triduum Paschalne będzie sprawowane w archikatedrze warszawskiej, ul. Świętojańska 9. Msza Krzyżma o godz. 10.00 będzie przewodniczył kard. Kazimierz Nycz. Msza Wieczery Pańskiej o godz. 18.00 pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza, z homilią bp. Piotra Jareckiego. W Wielki Piątek o godz. 17.00 sprawowana będzie Liturgia Męki Pańskiej pod przewodnictwem i z homilią bp. Rafała Markowskiego. W Wielką Sobotę o godz. 20.00 Wigilia Paschalna pod przewodnictwem i z homilią kard. Kazimierza Nycza. W Niedzielę Wielkanocną o godz. 11.00 Msza święta pod przewodnictwem i z homilią kard. Kazimierza Nycza.

SREBRNY JUBILEUSZ

Z okazji 25. rocznicy pracy Zofii Dłutek na stanowisku dyrektora Ośrodka Adopcyjnego Diecezji Warszawsko-Praskiej bp Romuald Kamiński 1 kwietnia przewodniczył Mszy świętej w parafii Matki Bożej Loretańskiej na Pradze.

Dyrektor Zofia Dłutek podkreśliła, że dla niej największą radością jest szczęście dzieci,

które trafiają pod opiekę właściwych rodzin. – Dzisiaj rano otrzymałam e-mail ze zdjęciami dzieci i podpisem „Dziękujemy bardzo”. Robi się wtedy ciepło na sercu. My w ośrodku jesteśmy dla nich – powiedziała. Ośrodek Adopcyjny Diecezji Warszawsko-Praskiej istnieje od 1 czerwca 1994 r. Od tamtego czasu ponad 3,8 tys. dzieci znalazło swój nowy dom.

fot. Krzysztof Jędraszk/Radio Warszawa

fot. ks. Paweł Kłys

AKOLICI I LEKTORZY

Alumni Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi, Ogólnopolskiego Seminarium dla Starszych Kandydatów do Świeceń oraz brat ze zgromadzenia Sług Poczycieli Ducha Świętego 3 marca przyjęli posługę lektora, akolitu oraz zostali włączeni do grona kandydatów do święceń. Posługi oraz *admissio* są kolejnymi etapami przygotowania do święceń kapłańskich. – Byliście już pod

Synajem? Widzieliście tego Boga, który zapala i nie niszczy? Przeszliście już z Bogiem na ty? Znasz to imię, które brzmi Jezus? Znasz to imię, które brzmi Abba? Przeżyliście już to, że Bóg jest miłosierny? Wiecie, że Jego obecność wszystko zmienia? Usłyszeliście Jego jakąś obietnicę? Jeśli nie, to nie wiem, czy was błogosławić! – zwrócił się do alumnów abp Grzegorz Ryś./ks. Paweł Kłys

CENTRUM WOŁONTARIATU

Nową siedzibę wolontariatu Caritas Polska przy ul. Chłodnej 25 w Warszawie poświęcił 31 marca ks. Marcin Iżycki, dyrektor Caritas Polska. Mieszczą się tu pomieszczenia do pracy warsztatowej i spotkań z wolontariuszami, zaplecze biurowe i socjalne. – Stąd koordynowane będą także ogólnopolskie działania Caritas, jak Dzień Dobra – mówi Marta Dobrzyńska, koordynatorka ds. wolontariatu Caritas Polska. Do Centrum mogą zgłaszać się osoby zainteresowane wolontariatem, dzwoniąc pod nr tel. 735 255 156. Obecnie potrzebni są wolontariusze do opieki nad dziećmi uchodźców z Ukrainy w namiocie koło Dworca Wschodniego, gdzie zorganizowano bawialnię./is

fot. Irena Świerdzewska

KARETKA DLA UKRAINY

Abp Grzegorz Ryś poświęcił karetkę pogotowia, która pojedzie do opanowanej wojną Ukrainy, by tam ratować zagrożone ludzkie życie. Karetka została zakupiona z ofiar mieszkańców Łodzi i okolic, którzy włączyli się w zbiórkę zorganizowaną przez Okręgową Izbę Lekarską w Łodzi. W zbiórkę zaangażował się również abp Grzegorz Ryś, zachęcał do wpłat na ten wyjątkowy cel. Jak poinformowała OIL, swoje datki na karetkę pogotowia przekazali również Ojciec Święty Franciszek oraz jałmużnik papieski kard. Konrad Krajewski. W naj-

fot. ks. Paweł Kłys

bliższych dniach w pełni wyposażona karetka pojedzie do Lwowa./ks. Paweł Kłys

■ Msza święta po ukraińsku.

W kościele dominikanów św. Jacka przy ul. Freta 10 w Warszawie sprawowana jest liturgia w rycie łacińskim w języku ukraińskim – w pierwsze niedziele miesiąca o godz. 13.30.

■ **Konkurs palm.** W parafii Wniebowstąpienia Pańskiego przy al. Komisji Edukacji Narodowej 101 w Warszawie, na placu przed kościołem, w Niedzielę Palmową o godz. 11.00 odbędzie się uroczysta procesja z palmami pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza. Po niej nastąpi ogłoszenie wyników i wręczenie nagród w Ursynowskim Konkursie Palm.

■ Droga krzyżowa na Rakowieckiej.

W Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL, mieszczącym się w murach dawnego więzienia przy ulicy Rakowieckiej 37 w Warszawie, 8 kwietnia o godz. 19.00 odprawiona zostanie droga krzyżowa. Podczas nabożeństwa zostaną przywołane wspomnienia żołnierzy podziemia antykomunistycznego, więzionych i torturowanych w tym miejscu w czasach stalinowskich. Komentarze do poszczególnych stacji męki Jezusa Chrystusa wygłosi ks. Tomasz Trzaska, kapelan muzeum. Obecność zapowiedziała m.in. Zofia Pilecka, córka Witolda Pileckiego.

■ **Wznovione nieszpory.** Po dwuletniej pandemicznej przerwie parafia św. Dominika przy ul. Dominikańskiej 2 w Warszawie wraca do codziennego sprawowania nieszporów w kaplicy Matki Bożej Żółkiewskiej z udziałem parafian i gości. Nieszpory odbywają się od poniedziałku do soboty o godz. 18.45, w niedzielę o godz. 18.00. Bracia dominikanie udostępniają brewiarze.

■ **X Nagroda „Anody”.** Muzeum Powstania Warszawskiego przyznało nagrody im. Jana Rodowicza „Anody”. Laureatem w kategorii „akcja społeczna” został Jakub Sieczko, lekarz z Warszawy, koordynator akcji Medycy na Granicy. To inicjatywa lekarzy, pielęgniarek, ratowników i strażaków, zaangażowanych w pomoc medyczną uchodźcom, którzy przedostali się przez polską granicę na Podlasie. Medycy udzielili pomocy ponad 200 osobom, nadal działają na rzecz uchodźców z Ukrainy.

■ **Kopernik dla uchodźców.** W dni powszednie od wtorku do piątku uchodźcy z Ukrainy mogą odbierać bilety w kasach Centrum Nauki Kopernik przy ul. Wybrzeże Kościuszkowskie 20 w Warszawie, uprawniające do bezpłatnego zwiedzania miejsca. Warunkiem jest okazanie paszportu potwierdzającego przekroczenie polsko-ukraińskiej granicy.

Wśród uchodźców

fot. PAP/Radek Pietruszka

Bartłomiej I, patriarcha Konstantynopola, 29 marca odwiedził Dom Rekolekcyjno-Formacyjny na warszawskich Bielanych, gdzie przebywa 90 uchodźców z Ukrainy. Zwierzchnikowi światowego prawosławia towarzyszyli przewodniczący Episkopatu Polski abp Stanisław Gądecki oraz abp Artur Miziński, sekretarz generalny Episkopatu Polski. Obecny był też gospodarz miejsca kard. Kazimierz Nycz z bp. Michałem Janochą.

– Cierpimy z wami. Zawsze jesteście blisko naszego serca – zapewnił patriarcha Konstantynopola. Podkreślił, że wojna zawsze jest rzeczą diabelską, a Ukraińcy są duchowymi dziećmi Kościoła w Konstantynopolu. Przypomniawszy, jak przed trzema laty Prawosławny Kościół Ukrainy otrzymał niezależność z rąk Patriarchatu Konstantynopola. Od tego momentu Kościół Prawosławny Ukrainy stał się niezależny, co

jednak spowodowało wielkie problemy i zerwanie przez Patriarchat Moskiewski więzi z Konstantynopolem.

– Wiele krajów przyjęło uchodźców, ale Polska wyróżnia się wśród nich, jej przykład jest godny naśladowania – podkreślił Bartłomiej I. Anna, która uciekła z Ukrainy z synem, powiedziała: – Wizyta patriarchy Bartłomieja ma dla nas duże znaczenie. Jest znakiem, że świat o nas pamięta i nie zapomina. Poczulałam się, jakbym spotkała się z dobrym ojcem, który się o mnie martwi.

Obecny na spotkaniu burmistrz dzielnicy Bielany Grzegorz Pietruczuk zaznaczył, że na terenie dzielnicy przebywa 25 tys. uchodźców, a ponad 1,2 tys. dzieci uczęszcza do szkół.

Na zakończenie wszyscy udali się na krótką modlitwę do kaplicy. Uczestniczyli w niej patriarcha Bartłomiej, biskupi polscy, księża grekokatolicki, a także rzecznik Kościoła Prawosławnego w Polsce.

Unieważnione zarządzenie

Wojewoda mazowiecki Konstanty Radziwiłł stwierdził nieważność zarządzenia ogłaszającego konkurs na program „Równe Miejsce”, wydane w grudniu 2021 r. przez warszawski Ratusz. Analiza konkursu może budzić podejrzenia, że został on zainicjowany z myślą o konkretnej organizacji. Jak informuje KAI, jedynym oferentem było Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego, którego cele i metody działalności zbiegają się z założeniami programu „Równe Miejsce”.

Inicjatywa kładła nacisk na zwalczanie dyskryminacji ze względu na „tożsamość i ekspresję płciową” oraz „orientację seksualną”. Pojęcia te nie występują w polskim porządku prawnym, w Konstytucji RP, w kodeksie pracy czy w ustawie z 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania.

Właściciele przedsiębiorstw usługowych, którzy dołączyliby do programu, mieliby być zobligowani do wdrożenia tzw. kodeksu równego traktowania w usługach. Ciążyłby na nich obowiązek „zdecydowanego i konsekwentnego” pociągania pracowników lub postawy, które są dyskryminujące lub w jakikolwiek inny sposób przyczyniają się do nierównego traktowania klientów i klientów” oraz „wszelkie przejawy stereotypizacji lub uprzedzeń”. Pracownicy podlegaliby w tym zakresie „monitorowaniu” przez wyznaczoną osobę.

Domowa noclegownia

W budynku Monastycznych Wspólnot Jerozolimskich przy ul. Łazienkowskiej 14 w Warszawie otwarta została 1 kwietnia kameralna Domowa Noclegownia dla rodzin z Ukrainy. Sala „Betania” będzie mogła pomieścić 14–20 osób. Pomysł powstał z inicjatywy sióstr i braci z Monastycznych Wspólnot Jerozolimskich, wspólnot działających przy świątyni oraz Fundacji Oczami Nieba. W przygotowania włączyło się kilkunastu wolontariuszy, którzy wyremontowali łazienki i pomalowali ściany.

Agnieszka Kawiorska, koordynatorka noclegowni, mówi, że to miejsce dla rodzin z dziećmi. Wolontariusze zapisują się na dyżury, przez 24 godziny na dobę m.in. zakwaterowują i wykwaterowują gości, prowadzą

z nimi rozmowy. W założeniu miejsce ma być schronieniem do trzech dni, w razie potrzeby będzie można przedłużyć pobyt. – Chcemy kompleksowo zaopiekować się ludźmi, którzy przebywają na warszawskich dworcach i nie mają planu, co robić dalej. Pomagamy im znaleźć stałe zamieszkanie lub zorganizować podróż – wyjaśnia. Noclegownia przyjmuje duże rodziny, które nie znalazłyby miejsca w mieszkaniach lub byłyby zmuszone do przebywania w ogromnych halach. – Traktujemy przybywających jak naszych gości i przyjaciół, tworząc rodzinną atmosferę – zapewnia Agnieszka Kawiorska.

Noclegownia udostępnia w pełni wyposażoną oraz zaopatrzoną w produkty spożywcze kuchnię. Uchodźcy sami przygotowują so-

fot. arch. Agnieszka Kawiorska

bie śniadania i kolacje, a obiady dostarczają współpracujące z miejscem restauracje. Osoby, które chciałyby zostać wolontariuszami bądź darczyńcami, znajdą więcej informacji na Facebooku, wpisując w wyszukiwarce hasło „Domowa Noclegownia na Łazienkowskiej” albo „Fundacja Oczami Nieba”./pl

Utraconym dzieciom

W Józefowie powstał Międzyparafialny Komitet Budowy Pomnika Dziecka Utraconego, któremu przewodniczy proboszcz ks. Kazimierz Gnidziejko z parafii Matki Bożej Częstochowskiej. W skład Komitetu wchodzi kilkunastu wiernych z trzech józefowskich parafii: Matki Bożej Częstochowskiej, św. Jana Chrzciciela, św. Maksymiliana Marii Kolbego. Członkini Komitetu Teresa Dziubak podkreśla, że inicjatywa ma na celu upamiętnienie zarówno dzieci przedwcześnie zmarłych w łonach matek, jak i tych, których życie zostało przerwane w wyniku aborcji. – Chciałabym, aby pomnik był miejscem zadumy nad godnością człowieka od poczęcia – mówi.

Monument będzie pomnikiem bez możliwości pochówku pod nim dzieci. Powstanie na cmentarzu parafialnym przy ul. Wawerskiej 46 w Józefowie, a dzieło stworzy artysta rzeźbiarz Zbigniew Gos. Na płycie pomnika zostanie wyryty cytat z Księgi Jeremiasza: „Zanim ukształtowałem cię w łonie matki, znałem cię” (Jr 1, 5).

Z marmuru karraryjskiego wykonany zostanie wizerunek Madonny z dzieckiem i ustawiony na granitowej podstawie o wysokości ok. 2,7 m. Rzeźba stanie na tle krzyża (ok. 5 m wysokości). Maryja ma symbolizować macierzyństwo oraz tro-

skę o dzieci nienarodzone. – Matka Boża przekazuje dziecko Bogu. Ona doskonale rozumie, co znaczy oczekiwać potomstwa oraz znosić ból z powodu jego utraty – tłumaczy ksiądz proboszcz Kazimierz Gnidziejko.

Realizacji projektu towarzyszy stała modlitwa wiernych. W parafii św. Jana Chrzciciela raz w miesiącu odprawiana jest Msza święta za dzieci poczęte, a u Matki Bożej Częstochowskiej Eucharystia w tej samej intencji sprawowana jest w pierwsze niedziele miesiąca. – Powierzamy nienarodzone dzieci Bogu przez ręce Maryi, prosząc o to, by były kochane i mogły przyjść na świat. Chcemy modlić się za osoby, które podjęły duchową adopcję dziecka poczętego – przybliży motywację ks. Gnidziejko. Zaznacza, że zależy mu, aby rodzice mieli miejsce, gdzie będą mogli zapalić znicz i pomodlić się za nienarodzonymi. – Mam nadzieję, że pomnik stanie się ważnym znakiem dla kolejnych pokoleń – wyjaśnia duchowny.

Uroczyste odsłonięcie zaplanowane jest na Światowy Dzień Dziecka Utraconego 15 października 2022 r. Pomnik powstaje dzięki ofiarom darczyńców. Do tej pory Międzyparafialny Komitet Budowy Pomnika zebrał ok. 15 proc. całkowitej sumy. Zaplanowano cykliczne kwesty pod kościołami.

fol. arch. Marcin Jankowski

Wpłaty można dokonywać przelewem na konto parafialne: 49 1020 1127 0000 1502 0317 7276, wpisując w tytule przelewu: „Ofiara na cele kultu religijnego”.

Patryk Lubryczyński

REKLAMA

Transmisje Liturgii Triduum Paschalnego z Konkatedry Matki Bożej Zwycięskiej

Msza Krzyżma - Wielki Czwartek, godz. 10.00

Msza Wieczerzy Pańskiej -

Wielki Czwartek, godz. 18.00

Liturgia Męki Pańskiej - Wielki Piątek, godz. 18.00

Wigilia Paschalna - Wielka Sobota, godz. 20.00

Radio Warszawa 106,2 FM i www.radiowarszawa.com.pl

Obrazy Michaela Willmanna „Modlitwa w Ogrójcu” oraz „Koronowanie cierniem” zobaczyć można w kościołach na Nowym Mieście w Warszawie.

Artysta zwany śląskim Rembrandtem obydwa obrazy namalował w 1661 r. do kościoła klasztorowego w Lubiążu. Tak jak wiele innych dzieł Willmanna po II wojnie światowej zostały one przewiezione do Warszawy, by upiększać stołeczne kościoły.

We franciszkańskim kościele Stygmatów św. Franciszka Serafickiego przy ul. Zakroczymskiej 1 znajduje się obraz „Modlitwa w Ogrójcu”. Umieszczony jest na lewej ścianie prezbiterium.

Obraz o diagonalnej kompozycji ukazuje Chrystusa modlącego się w Ogródzie Oliwnym dzień przed śmiercią krzyżową. Jezus ubrany jest w czerwoną tunikę, symbolicznie zapowiadającą nadchodzącą krwawą mękę. Na prawym ramieniu ma przetrzucony niebieski płaszcz, przypominający o bóstwie Chrystusa. Jezus klęczy ze złożonymi do modlitwy, uniesionymi rękoma. Na Jego twarzy odbija się trwoga. Usta są lekko rozwarłe, a oczy – załzawione i zakrwawione. Spogląda w górę, gdzie zjawia się anioł z kielichem w dłoniach, zapowiadając konieczność wypicia kielicha męki. Jest to zobrazowanie ewangelicznego opisu, według którego Jezus na Górze Oliwnej „(...) padł na kolana i modlił się tymi słowami: «Ojcze, jeśli chcesz, zabierz ode Mnie ten kielich. Wszakże nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie!» Wtedy ukazał Mu się anioł z nieba i pokrzepiał Go. Pogrążony w udręce, jeszcze usilniej się modlił, a Jego pot był jak gęste krople krwi sącające się na ziemię” (Łk 22, 41-44).

Obraz „Koronowanie cierniem” znajduje się w kościele ojców paulinów św. Ducha przy ul. Długiej 3, umieszczony jest w nawie świątyni.

Centralną postacią kompozycji jest Jezus siedzący ze złożonymi na kolanach rękami skrepowanym powrozem. Jego ciało obnażone jest do połowy, okryte w dolnej części jasnoczerwoną szatą. Głowa, okolona delikatnym świetlistym nimbem, pochylona jest na prawe ramię. Chrystus otoczony jest sześcioma postaciami. Mężczyzna po lewej stronie, o nagim torsie, ubrany w ciemnoszafirowe spodnie, z przewieszoną przez ramię białą szatą i z białą opaską na głowie, przyklękając, podaje Chrystusowi pałkę nawiązującą do opisywanej w Ewangeliach trzciny. Powyżej widnieje pochylona postać starszego mężczyzny w zielonej szacie. Ma rozłożone ręce i wpatruje się w Jezusa. Po jego lewej stronie znajduje się postać w zbroi żołnierskiej i hełmie z czerwonym pióropuszem, przepasanej na ramieniu

Cierniem ukoronowanie

fol. xhz

Pasja w obrazach

dr Dorota Lekka

czerwonym płótnem. Żołnierz rzymski nakłada na głowę Jezusa koronę uplecioną z cierni. Obok niego stoi mężczyzna trzymający w lewej ręce insygnium legionów rzymskich – drzewce z orłami rzymskimi. Dalej widnieje pochylająca się nad Jezusem postać w jasnoczerwonej szacie, z sztydłym wyrazem twarzy. Osoba stojąca w wykroku po prawej

stronie, ubrana w rzymską zbroję okrytą jasnobrazowym płaszczem, w sandałach i nagołennikach na nogach, trzyma w ręku drewnianą pałkę i spogląda, nągrawając się z Jezusa.

Wydarzenie rozgrywa się w celi z zakratowanym oknem w lewym górnym rogu. Miejsce nawiązuje do pretorium, w którym według ewangelicznej relacji sztydzono

z Jezusa. U dołu obrazu widnieje herb i inskrypcja A.A.L. 1661. Jednoznacznie wskazuje na datę wykonania dzieła i zamawiającego opata Arnolda Freibergera, do którego odnosi się monogram A.A.L – ARNOLD ABT LUBIENSIS. Obraz Willmanna jest modyfikacją obrazu Antoon van Dycka „Cierniem koronowanie” (1619–1620), który był dostępny śląskiemu artyście dzięki graficznej reprodukcji autorstwa Schelte à Bolsverta.

Scena przedstawiona w obrazie odnosi się do wydarzenia poprzedzającego mękę krzyżową Jezusa. Po wydaniu wyroku przez Piłata żołnierze rzymscy naigrawali się z Jezusa. Pisze o tym ewangelista Mateusz: „Wtedy żołnierze namiestnika zabrali Jezusa ze sobą do pretorium i zgromadzili koło Niego całą kohortę. Rozebrali Go z szaty i narzucili na Niego płaszcz szkarłatny. Uplótszy wieniec z ciernia, włożyli Mu na głowę, a do prawej ręki dali Mu trzcinę. Potem przyklękali przed Nim i sztydzili z Niego, mówiąc: «Witaj, Królu żydowski!» Przy tym pluili na Niego, brali trzcinę i bili Go po głowie. A gdy Go wyszydzili, zdjęli z Niego płaszcz, włożyli na Niego własne Jego szaty i odprowadzili Go na ukrzyżowanie” (Mt 27, 27-31).

Modlitwa w Ogrójcu

fol. xhz

Blisko 10 tys. uczniów w dniach 30–31 marca wzięło udział w Arenie Młodych – największym wydarzeniu ewangelizacyjnym organizowanym przez archidiecezję łódzką.

wyjatkowego – tłumaczył Karol Mroziński z Gdyni.

Podczas spotkania ewangeliczną przypowieść o synu marnotrawnym odczytał aktor Adam Woronowicz. Zapytany o swoją obecność na Arenie Młodych i świadectwo wiary w Pana Boga, powiedział między innymi: – To jest potrzeba serca, potrzeba podzielenia się swoim doświadczeniem, którym ktoś kiedyś podzielił się ze mną; ktoś mi tę wiarę przekazał. Jako młody człowiek zorientowałem się, że nie jest to jakaś martwa literatura, nie są

sakramentalną, oraz do dwuosobowych grup wstawienników, którzy posługiwali modlitwą.

– Kiedy idę do spowiedzi, gdy mogę porozmawiać z Bogiem, to jest takie moje oczyszczenie. Czuję, że zrobiłam dobrze, wszystko powiedziałam i wszystko zostało mi przebaczone. Moje łzy są takim moim oczyszczeniem – powiedziała Julia Grabarczyk.

Pod koniec spotkania każdy z uczestników mógł przystąpić do Komunii świętej. Jeśli nie był u spowiedzi, mógł podejść do kapłana i poprosić o indywidualne błogosławieństwo.

5. Arena Młodych

ks. Paweł Kłys

foto. ks. Paweł Kłys

– „Miałem fantastyczny układ z tatą, miałem świetne relacje z mamą, miałem przyjaciela, miałem dziewczynę, miałam chłopaka. Straciłem to wszystko, a teraz mam pustkę!”. A czym tę pustkę wypełnisz? Telefonem? Instagramem? Bóg nie godzi się na to, żebyś żył w takiej pustce. Bóg wie, że potrzebujesz drugiego, że wtedy rośniesz, że wtedy stajesz się kimś. Dlatego Pan Bóg leczy te relacje – mówił do młodych abp Grzegorz Ryś.

Blisko 10 tys. uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z Łodzi, Bełchatowa, Pabianic, Piotrkowa Trybunalskiego, Tomaszowa Mazowieckiego, Zgierza, Solcy Wielkiej, okolic Łęczycy, a nawet Gdyni przybyło na Arenę Młodych, organizowaną przez archidiecezję łódzką już po raz piąty. Pomysłodawcą Areny jest metropolita łódzki abp Grzegorz Ryś.

– Przyjechałem z Gdyni, a dowiedziałem się o Arenie w mojej parafii od jednego z księży, który zaproponował i zorganizował wyjazd. Bardzo podobało mi się całe wydarzenie, ale chyba najbardziej przeżyłem ostatnie 45 minut, które spędziliśmy na modlitwie w ciszy – na adoracji; to było coś

to nudne informacje na lekcjach religii, ale jest to coś konkretnego i żywego, co zmienia moje życie i daje mi jakąś nadzieję. Coś, czego niemalże fizycznie doświadczam, i co jest autentyczne. Bóg jest! Bóg jest i jest obecny nie gdzieś wysoko, ale tu i teraz. Wydaje mi się, że to jest coś naturalnego dla mnie. Nie wstydzę się Boga, bo Bóg mnie się nie wstydzi.

Podobnie jak w pierwszym dniu Areny Młodych o relacjach pomiędzy Ojcem a jednym i drugim synem z ewangelicznej przypowieści oraz o naszej racji do Boga, który jest Ojcem, mówił do uczniów szkół średnich abp Grzegorz Ryś.

– Jestem tutaj na Arenie po raz trzeci, a najważniejszym momentem, który do mnie przemówił, było kazanie abp. Rysia. To do mnie trafia. Czuję w takich momentach, jakby Bóg do mnie mówił – wyznała Julia Grabarczyk.

Momentem wyjątkowym każdej Areny Młodych jest adoracja Najświętszego Sakramentu połączona ze spowiedzią i modlitwą wstawienniczą. Każdy z młodych mógł podejść do kapłanów, którzy służyli posługą

Metropolita łódzki, zapytany o najważniejsze momenty w czasie tego dwudniowego spotkania ewangelizacyjnego, powiedział, że w pierwszym dniu była to modlitwa adoracji. – Miałem poczucie, że Duch Święty „prowadzi” ten moment. Natomiast dzisiaj najważniejszym momentem była posługa sakramentem pokuty i zakończenie, gdy duża liczba młodych podchodziła po błogosławieństwo. To znaczy, że jest w nich pragnienie zdążania w kierunku Pana Jezusa, a że to nie może być na ten moment spotkanie w sakramentach, nie nam oceniać. Każdy z tych młodych ma swoją historię i uwarunkowania, w jakich żyje, a nie są one najłatwiejsze. Jeśli w młodym człowieku jest trudność, która nie pozwala mu przystąpić do sakramentów, to jest to poważny temat. Dobrze jest o tym wiedzieć – podkreśla pomysłodawca Areny.

– Uważam, że takie wydarzenia, jak to dzisiejsze, pomagają nam się nawrócić, odnowić naszą wiarę i żyć nią na co dzień – mówi Natalia Jermacz.

Pierwsza Arena Młodych odbyła się w archidiecezji łódzkiej w 2018 r.

W sklepach czekoladowe zajątki, plastikowe jajka i kolorowe kurczaczki. Komercja wdziera się wszędzie i proponuje obchodzić Wielkanoc... szerokim łukiem. Od nas zależy, czy nie zapomnimy o tym, co najważniejsze.

przelaną na krzyżu ocala od śmierci wszystkich, którzy w Niego wierzą, daje im wolność od grzechu i życie wieczne. Podczas każdej Mszy świętej słyszymy słowa Jana Chrzciciela: „Oto Baranek Boży, który gładzi grzech świata”. Księga Apokalipsy ukazuje Jezusa uwielbionego jako „stojącego Baranka jakby zabitego”, któremu całe stworzenie oddaje cześć. To właśnie dlatego sztuka pierwszych chrześcijan przedstawiała baranka z chorągwią, często występuje on także z atrybutem zapieczetowanej księgi. To

ściżan widziała w skorupce jajka symbol kamienia z grobu, który pękł, aby wyszedł z niego Zmartwychwstały Chrystus.

ZAADAPTOWANY ZAJĄC

Zajac już od starożytności jest symbolem nieśmiertelności, odradzania się przyrody i płodności. Ponieważ jest zwierzęciem bardzo płochliwym, w starożytnej sztuce chrześcijańskiej zajac wyobrażał uciekający czas, wskazywał na niepewność i ulotność ludzkiego życia. Zajac jest także symbolem lęku i czujności. Dlatego już dla pierwszych chrześcijan stał się znakiem czuwania i żywego oczekiwania na przyjście Pana. Symbol zajaca odnosił się także do nowo ochrzczonych. Święty Augustyn porównywał ich do lękliwych zajęcy, chroniących się za skałą, którą jest Jezus Chrystus.

Zatem chociaż kurczaczki i pisanki są wpisane w tradycję wielkanocną, niech

Ważne i ważniejsze

Agnieszka Wyszomirska

Czy pamiętamy, że Wielkanoc jest nie tylko najważniejszym, ale i najstarszym świętem chrześcijaństwa? Niektóre jej symbole często sięgają swoimi korzeniami do judaizmu i pierwszych wieków Kościoła.

NIEDZIELA PALMOWA

Niedziela Męki Pańskiej rozpoczyna Wielki Tydzień. Upamiętnia uroczysty wjazd Jezusa do Jerozolimy, w której najpierw przywitano Go gałązkami palmowymi jako Króla i Pana, a potem przyprawiono o śmierć krzyżową. Na pamiątkę tego wydarzenia chrześcijanie w Jerozolimie odprawiali uroczystą procesję. Kościół zachodni wprowadził ją do liturgii w V i VI w., a zwyczaj święcenia palm – w XI w. Zgodnie z tradycją palmy zachowywane są do kolejnego Wielkiego Postu, a powstały z ich spalenia popiół jest wykorzystywany w Środę Popielcową. W Polsce palmy składają się najczęściej z wierzbowych gałązek z baziarni, zawsze zielonego bukszpanu i ziół. Te bardziej kolorowe, zwane wileńskimi, wykonywane są z przeróżnych ściśle ułożonych farbowanych traw, suszonych kwiatów i mchu.

BARANEK PASCHALNY

Symbol Baranka wskazuje najpierw na baranka ofiarnego. Według Księgi Wyjścia w noc Paschy Izraelici oznaczyli swoje domy krwią złożonego w ofierze niewinnego baranka. Ten znak uchronił ich od śmierci, a później pozwolił na ucieczkę z Egiptu. Baranek paschalny stał się symbolem ratunku przed zagładą, przejścia z niewoli do wolności. Był on także zapowiedzią Jezusa Chrystusa, który przez swoją ofiarę i krew

Mozaika w kościele Zaśnięcia MB na Syjonie w Jerozolimie.

najczęstszy obraz zmartwychwstałego i żyjącego Chrystusa.

NAJPIERW JAJKO

Jajko w różnych kręgach kulturowych było symbolem nowego początku i rodzącego się życia. W starożytnym Rzymie każda uczta rozpoczynała się od spożycia jajka. Stąd mamy powiedzenie: „Zaczynać ab ovo”. Zwyczaj ten przejęli także chrześcijanie w Rzymie w odniesieniu do wielkanocnego posiłku. Sztuka pierwszych chrze-

w naszych święconkach i podczas rodzinnych spotkań nie zabraknie symbolu Chrystusa Zmartwychwstałego, który powinien być w centrum nadchodzących świąt. Baranek z chorągwią na środku świątecznego stołu może być idealnym pretekstem do opowiedzenia o prawdziwym sensie Wielkiej Nocy naszym dzieciom i wnukom. Tym bardziej, gdyby był to smakowity baranek z ciasta lub czekolady...

fot. gutekfilm.pl

Anna i Kitty

Mirosław Winiarczyk

okupacji niemieckiej wraz z rodziną ukrywała się w Amsterdamie, została po wojnie dobrze udokumentowana w wielu publikacjach i filmach. Anna została zdradzona przez sąsiada (były na ten temat śledztwa) i wkrótce zginęła w obozie zagłady.

Ari Folman w swym nowym filmie nie rekonstruuje jednak okupacyjnych losów Anny Frank. Tematykę tę wykorzystuje do zdemontowania publicystycznych, modnych dziś lewicowych idei spod znaku politycznej poprawności na temat imigrantów, tolerancji i tzw. praw człowieka.

Jednak tego rodzaju uwspółcześnianie tragicznej zagłady Żydów wydaje mi się w naj-

wyższym stopniu ryzykowne i kontrowersyjne. Przeplatając czasy okupacyjne ze współczesnymi, autor porównuje tragedię Anny do losów egzotycznych uchodźców, którzy przybywają dziś do Holandii.

Bohaterka filmu, rudowłosa dziewczynka Kitty, podróżuje w czasie. Wydaje jej się, że jest zaprzyjaźniona z Anną, a nawet się z nią utożsamia. Z kolei Anna pojawia się w czasach współczesnych. Pod wpływem nowych doznań Kitty razem z kolegą zaczyna pomagać uchodźcom. Takie zabiegi dramaturgiczne powodują, że wszystkie przeskoky czasowe i kolejne dygresje służą twórcy do postawienia tezy o podobieństwie prześladowań Żydów do problemów współczesnych uchodźców.

Nie da się zaprzeczyć, że jest to porównanie nie do obrony, zwłaszcza że Folman posuwa się do zestawiania np. zachowań współczesnej policji holenderskiej z niemieckim gestapo. Tak więc autor filmu, znany z wielkiego dorobku i ciekawych eksperymentów w kinie animowanym, dopuścił się pewnych manipulacji, wykorzystując temat Holocaustu do snucia ryzykownych porównań. Film wejdzie na ekrany 22 kwietnia.

„Gdzie jest Anne Frank”

(„Where Is Anne Frank”);

Belgia – Francja – Holandia – Luksemburg – Izrael;

2021; reżyseria: Ari Folman;

distribucja: Gutek Film

Poezja na trudne czasy

Agnieszka Wyszomirska

Nie pocieszaj się, tylko płacz” – to tytuł najnowszego tomiku wierszy ks. prof. Jana Sochoń. Za nami spotkanie z autorem w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej.

Ciepłym uśmiechem, a niekiedy uściśkiem dłoni witał ks. Jan każdego przybyłego na spotkanie. Tak, bo choć ma tytuły naukowe i wiele osiągnięć, nadal każdy człowiek jest dla niego ważny. Jak wiadomo, ks. prof. Sochoń to nie tylko poeta, ale też filozof kultury, wykładowca, krytyk literacki, eseista, biograf i wydawca pism bl. ks. Jerzego Popiełuszki. Ma na swoim koncie wiele nagród literackich i nominacji. Opublikował mnóstwo książek filozoficznych oraz tekstów literackich, a jego dzieła były tłumaczone na wiele języków.

Krótkie wprowadzenie do nowego tomiku ks. Sochoń wygłosił prof. Andrzej Kaliszewski. Zaznaczył on, że znamienity tytuł tego zbioru jest nie tylko pewnym podsumowaniem myśli, przesłaniem dzieła, ale też bezpośrednim zwróceniem się do odbiorcy i jego najgłębszych emocji, które w percepcji poezji są kluczowe. „Wiersze utrzymane w trybie warunkowo-pytajnym zdają się wołać o osobiste odpowiedzi wyłonione z potrzeby światła, prawdy i mocy Boga w konkretnych sytuacjach życia”.

Aby wzbudzić w uczestnikach pragnienie osobistej lektury poezji ks. Sochoń, kilkunastoma wierszami uraczył nas czytający je aktor Andrzej Ferenc. Mnie zaczarował od razu... Utwory przejmują swoją formą wyznania, mówią w symboliczny sposób o rze-

fot. Anna Ionić

czach ostatecznych – śmierci, odchodzeniu bliskich czy próbie rozmowy z Bogiem, która momentami jest filozoficzną dyskusją z Jego wolą, niezgodą na świat pełen niezawinionego cierpienia.

„Nie pocieszaj się, tylko płacz”, ks. Jan Sochoń
Państwowy Instytut Wydawniczy
Warszawa 2022

KONKURS

Trzeci tom pism Karola Wojtyły „Dzieła literackie i teatralne” (Znak) zawiera znane szeroko: „Brat naszego Boga”, „Przed sklepem jubilera” i „Promieniowanie ojcostwa”, ale także mniej znane lub wcześniej niepublikowane: misteria – m.in. „Pasja wg św. Mateusza” – i szkice. Te ostatnie przyszył papież poświęcił teatrowi, słowu i gestowi czy „Dziadom” w kontekście XX-lecia. W obszernej publikacji znajdziemy także esej o C.K. Norwidzie, medytację o sakramencie chrztu czy obraz sceniczny „Chrystus-Król”. Ponad sto stron zajmują uwagi edytorskie, odmiany tekstu i objaśnienia. Zobaczmy też zdjęcia autora z czasów, gdy tworzył zamieszczone teksty, oraz fragmenty ich rękopisów.

Wśród czytelników, którzy 11 kwietnia między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **W którą postać z „Pana Tadeusza” wcielił się Karol Wojtyła w spektaklu okupacyjnego teatru, zwanego po wojnie Teatrem Rapsodycznym?** – rozlosujemy 3 egzemplarze książki.

Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 14: Pierwsze getto powstało na weneckiej wyspie Ghetto Nuovo w 1516 r. Zwycięzcom gratulujemy!

Przypadająca 24 kwietnia Niedziela Miłosierdzia Bożego to święto patronalne Caritas. W tym roku będzie obchodzona jako Dzień Dobra. Organizowane w tym dniu pikniki, warsztaty, pokazy, biegi i koncerty będą okazją, aby pokazać, jak dużo dobra dzięki wolontariuszom Caritas wydarza się na co dzień.

Wśród zapowiadanych atrakcji będą m.in. duży koncert Arki Noego w Poznaniu, taneczne spotkanie z Warszawską Orkiestrą Sentymentalną w Częstochowie, Festyn Dobra z prezentacją działań diecezjalnej Caritas oraz koncertami zespołów MTA, Duża Rajska Kawa i TATU w Bydgoszczy, występ grupy TGD w Radomiu, a także dziesiątki mniejszych i większych imprez w wielu miejscach Polski.

– Każde ze środowisk włączających się w obchody Dnia Dobra to jedno serce na mapie Polski. Ile takich serc będzie biło w jednym rytmie tego dnia i co dokładnie wydarzy się w poszczególnych miejscach, można sprawdzić na stronie dziendobra.pl – zachęca Edyta Forysz z Caritas Polska, koordynatorka Dnia Dobra.

nad demówką, zadzwonił do mnie Tomek Kruczek (główny autor tekstu) i powiedział: Nasza piosenka nabrała dzisiaj jeszcze innego znaczenia i innej wymowy. Popłynęliśmy znacznie głębiej, niż zamierzaliśmy – wspomina pracę nad utworem Mateusz Mate.O Otremba.

NIE TYLKO OD ŚWIĘTA

Caritas w Polsce prowadzi 23 domy dla matek z dziećmi, 12 placówek wychowawczych różnego typu (w tym domy dziecka), 98 świetlic środowiskowych i terapeutycznych, 10 placówek interwencyjnych (schroniska dla kobiet i dzieci, ośrodki i centra interwencji kryzysowej) oraz 61 okien życia.

– Chcemy wesprzeć materialnie te miejsca i sprawić, by było ich więcej oraz by mogły wciąż nieść profesjonalną pomoc. Ale 24 lu-

Zapewnijmy dom

Wojna w Ukrainie nadała przygotowaniom do tego święta nowy kontekst. Przeprowadzone w Dniu Dobra kwesty pomogą m.in. w utrzymaniu placówek dających schronienie uchodźcom.

– Pierwotnie planowaliśmy wesprzeć placówki Caritas świadczące pomoc dzieciom i rodzinom, m.in. rodzinne domy dziecka, świetlice środowiskowe, domy samotnej matki czy centra kryzysowe. Odpowiadając na obecny kryzys humanitarny spowodowany wojną na Ukrainie, poszerzamy tę listę o miejsca, które dały schronienie naszym ukraińskim siostram i braciom – tłumaczy ks. dr Marcin Iżycki, dyrektor Caritas Polska.

ROBIENIE DOBRA JEST SUPER!

Organizatorzy Dnia Dobra dokładają starań, aby zaplanowane na 24 kwietnia wydarzenia były jak najbardziej atrakcyjne. – Podobnie jak wspólnie działamy na co dzień, chcemy też wspólnie celebrować wielkie święto pomagania, jakim będzie Dzień Dobra. Ponad 700 zespołów wolontariuszy z całej Polski zgłosiło się do udziału w tym przedsięwzięciu. Będziemy pokazywać, co robimy, zachęcać do włączania się w nasze akcje, a także cieszyć się tym, że możemy działać razem. Każdego dnia wolontariusze i pracownicy Caritas w całej Polsce pochylają się nad najbardziej potrzebującymi. Odkrywamy, że dobra jest więcej, i to jest idea naszego Dnia Dobra – opowiada br. Cordian Szwarz OFM, zastępca dyrektora Caritas Polska, odpowiedzialny w organizacji m.in. za rozwój wolontariatu.

NOWE ZNACZENIE

Muzycznym motywem Dnia Dobra będzie piosenka „Nasz dom” (muzyka Jan Smoczyński, Mateusz Otremba, słowa – Tomasz Kruczek, Mateusz Otremba, Jan Smoczyński, Sylwia Smoczyńska, Agnieszka Musiał). Sponsorem utworu jest firma Mastercard.

– Chcieliśmy opisać „dobroczynienie” w jak najbardziej potoczny, a jednocześnie bardzo osobisty sposób. Główny szkic tekstu dostaliśmy w przeddzień wybuchu wojny. Następnego dnia, gdy pracowaliśmy już

tego, kiedy wybuchła wojna w Ukrainie, Dzień Dobra stanął pod znakiem zapytania, bo czuliśmy, że świętowanie nie jest adekwatne do sytuacji – wyjaśnia dyrektor Caritas Polska. – Szybko jednak zrozumieliśmy, że ten dzień jest potrzebny; zarówno wolontariuszom Caritas, którzy od tygodni pracują dzień i noc, jak i naszym przyjaciółom z Ukrainy, bo przecież ośrodki Caritas, które są domem dla potrzebujących, teraz stały się także domem dla przybyszów z Ukrainy – dodaje.

Organizatorzy Dnia Dobra mają nadzieję, że ta wspólna inicjatywa Caritas Polska, diecezjalnych Caritas oraz lokalnych środowisk, takich jak Szkolne Koła Caritas i Parafialne Zespoły Caritas, zapoczątkuje wzrostem zainteresowania działalnością na rzecz innych – nie tylko na rzecz uchodźców, ale wszystkich osób potrzebujących pomocy.

– Serdecznie zapraszamy do udziału we wszystkich zaplanowanych wydarzeniach. Bądźmy w tym dniu razem, zobaczymy, ilu jest ludzi dobrej woli.

To na pewno doda nam sił do realizacji codziennej misji Caritas, jaką jest pomaganie – zachęca ks. Marcin Iżycki.

Jak wesprzeć placówki Caritas, które są domem

- Dokonując wpłaty na stronie dziendobra.pl
- Wysyłając SMS o treści DOBRO pod numer 72052 (koszt 2,46 zł)
- Wpłacając dowolną kwotę na konto 70 1020 1013 0000 0102 0002 6526 (tytuł wpłaty: DOBRO)

Modelka i prezenterka telewizyjna z Syberii, nawrócona w dorosłym wieku, stała się świadkiem Bożej miłości. Ostatnie lata życia spędziła w Polsce.

stała jej matką chrzestną. Potem przyszła kolej na mamę i tatę. Lena wspierała księdza w budowie kościoła, podróżach misyjnych na dalekie krańce ogromnej parafii, katechezie, organizacji rekolekcji i spotkań dla młodzieży w różnych miastach Rosji. Miała wyjątkowo dobry kontakt z ludźmi.

Jej życiową misją stała się troska o szeroko rozumiane powołania w Kościele, nie

Apostołka powołań

Barbara Stefańska

Kościół św. Józefa w Siedlcach w środowy poranek 30 marca wypełniony był ludźmi pragnącymi pożegnać Lenę. Jak to się stało, że młoda Rosjanka w ciągu zaledwie kilku lat spędzonych w Polsce nawiązała liczne przyjaźnie i zostawiła trwały ślad w życiu tylu osób?

NA WYBIEGU

Elena Timokhina urodziła się w ateistycznej rodzinie w Barabińsku w obwodzie nowosybirskim. Ojciec zabierał ją na polowania, uczył rozpalania ogniska i przyrządzania potraw w tajdze. W wieku trzynastu lat trochę przypadkowo została ochrzczona w Kościele prawosławnym, ale o wierze nie miała pojęcia.

Na studia pojechała do Nowosybirsk, gdzie pracowała jako modelka i prezenterka telewizyjna. Występy na wybiegach i przed kamerami nie dawały jej jednak szczęścia. Przełom nastąpił, gdy kolega zaproponował jej ślub kościelny. Nie wiedziała, czemu ma służyć taka ceremonia, ale dzięki przygotowaniu do sakramentu małżeństwa poznała Kościół katolicki. Odbiła spowiedź z całego życia. Zrozumiała też, że małżeństwo nie jest jej powołaniem.

Na zaproszenie krewnych trafiła do Surgutu. Był rok 2005. W tym czasie ks. Jarosław Mitrzak, pochodzący z diecezji siedleckiej, zamieścił ogłoszenie w miejscowej telewizji, że dla katolików w Surgucie będzie odprawiona Msza święta w intencji konającego Jana Pawła II – w kaplicy urządzonej w mieszkaniu, gdyż kościoła tam nie było. Na Mszy świętej pojawiła się Lena, która odtąd częściej bywała na Eucharystii.

MISJA: POWOŁANIA!

Rodzina zupełnie nie rozumiała nawrócenia Leny. Jednak stopniowo jej przykład zaczął wpływać na otoczenie. Pierwsza chrzest przyjęła babcia, w wieku 82 lat. Lena przygotowała ją do sakramentu i zo-

tylko kapłańskie i zakonne. Była aktywną członkinią założonej przez ks. Jarosława Mitrzaka Wspólnoty dla Powołań. „Jesteśmy powołani nie do czegoś, ale do Kogoś” – pisała w swoim ostatnim wpisie na Facebooku tej wspólnoty.

Sama odkryła powołanie do życia konsekrowanego. Najpierw trafiła do Polski, do nowicjatu zgromadzenia Sióstr od Aniołów. Jednak rozeznała, że to nie jest jej droga. Złożyła prywatne śluby. Dołączyło do niej

potem kilka innych kobiet, które razem utworzyły wspólnotę „Sióstr dla Powołań”.

Lena zamieszkała w Siedlcach, gdzie studiowała teologię i uczyła się

w Studium Muzyki Kościelnej. Pomagała w parafii, m.in. jako organistka i prowadząca dziecięcą scholę. Szybko wpisała się w życie Siedlec, gdyż łatwo nawiązywała kontakt nawet z przypadkowymi przechodniami. – Mówiła ludziom prawdę prosto z mostu i nie traciła ani chwili czasu, uśmiechała się do każdego – tak wspominają ją przyjaciele. Kiedy mogła, wyjeżdżała do Rosji i tam służyła apostołstwu wśród młodzieży.

NIE NA ZIEMI

W Wielki Piątek 2016 r. zastanawiała się, jaką Pan Bóg ma dla niej drogę. Wieczorem wyczuła guza. Diagnoza potwierdziła obawy: nowotwór.

Odtąd zaczęła się chemia, leczenie i stopniowa utrata sił. Cierpiała, gdy z powodu choroby nie mogła któregoś dnia przyjąć Pana w Komunii świętej. Nie skarżyła się, a widząc radosną młodą kobietę, nie można się było domyślić jej choroby. Kolejne przerzuty spowodowały, że pod koniec poruszała się już na wózku.

„Nie zamieniłabym ani jednego dnia choroby i cierpienia na to życie sprzed nawrócenia” – to zdanie Leny przytoczono w trakcie pogrzebu. Kilka dni przed jej odejściem miało miejsce silne duchowe przeżycie zjed-

noczenia z Chrystusem. Towarzysząca jej współsiostra Taisja stwierdziła, że „jej nie było na ziemi”. Odtąd była już całkowicie spokojna.

Następnego dnia wybrały się na miasto z przyjaciółką Majką. Lena zawsze potrafiła cieszyć się życiem, przyrodą, małymi rzeczami. I tak było na tym spacerze. Poszły na lody, na zakupy i zrobić zdjęcie u fotografa. Po powrocie rozmawiały o tym, że trzeba ludzi „przynaglać” do spotkania Pana Boga w życiu. Nad ranem kolejnego dnia pogotowie zabrało ją do szpitala. Słabła z każdą chwilą.

W sobotę otrzymała od kapelana szpitala absolicję, nie mogła już przyjąć Komunii świętej. Chwilę później przyjaciółka towarzyszyła jej w momencie, gdy odeszła do domu Ojca, czego bardzo pragnęła. Miała 42 lata.

JUŻ SIĘ MODLIĆ?

Na spotkaniu w Łomży organizowanym w ramach przygotowań do ŚDM, po zajęciu Krymu przez Rosję, młodzi Ukraińcy opowiadali, jak dotyka ich atak Rosji – wspominał bp Grzegorz Suchodolski w czasie pogrzebu. Był rok 2014. – Potem przemawiała Lena, jako przedstawicielka Rosji. Zaczęła od przeprosin w imieniu narodu rosyjskiego. Ukraińcy rzucili się jej w ramiona – wspominał biskup. Lena odeszła, gdy wojna osiąga apogeum. W ostatnim dniu w szpitalu, gdy jeszcze była świadoma, mówiła, że ofiaruje cierpienia za Ukrainę.

Uczestnicy pogrzebu pytali, czy już można się modlić za jej wstawiennictwem. Na gorąco zbierane są świadectwa życia tej wyjątkowej kobiety.

Małopolska Ziemia Święta

Iwona Budziak

Położona 40 km od Krakowa Kalwaria Zebrzydowska, zwana też polską Jerozolimą, jest najstarsza w Polsce, a jednocześnie największa.

Miejsce to jest związane z biografią Karola Wojtyły. To tutaj Wojtyła senior zabrał synów, Karola i Edmunda, po śmierci swojej żony Emilii. Przyszły papież wielokrotnie powracał na kalwaryjskie dróżki.

PIONIERSKIE PRZEDSIĘWZIĘCIE

Historia kalwarii rozpoczyna się od krzyża postawionego na górze Żarek przez Mikołaja i Dorotę Zebrzydowskich, a następnie kościółka, którego budowa ruszyła w 1600 r., ogłoszonym przez papieża ro-

kiem jubileuszowym. Mikołaj Zebrzydowski był właścicielem okolicznych ziem. Marszałek wielki koronny, wojewoda lubelski i krakowski, senator, człowiek bardzo wpływowy i zamożny, był przy tym gorliwym katolikiem, uchodzącym za ascetę. W historii zapisał się także jako przywódca nieudanego rokoszu przeciwko królowi Zygmuntowi III Wazie.

Były dworzanin Zebrzydowskiego, Hieronim Strzała, przywiózł mu z Ziemi Świętej gipsowy odlew Bazyliki Grobu Pańskiego i plan Jerozolimy. Marszałek zapragnął – pod wpływem jego opowieści o Jerozolimie i po lekturze książki Christiana Adrichomiusa o Palestynie z czasów Chrystusa – by na porośniętych lasami wzgórzach lanckorońskich wybudować kalwarię identyczną jak jerozolimską. Zaprosił w to miejsce bernardynów, których współbracia pracowali w Ziemi Świętej, oddał im

ten teren na własność i ufundował klasztor i kościół, czyniąc ich opiekunami planowanej kalwarii.

Przedsięwzięcie było pionierskie i imponujące. – Cały układ urbanistyczny miasta, z fragmentami jego zabudowań, bramami, placami, wąskimi uliczkami, przekładano na układ parkowy – mówi o. Tarsycjusz Bukowski OFM. Do pomiaru terenu i ustalania miejsc poszczególnych kaplic Zebrzydowski zatrudnił Feliksa Żebrowskiego, matematyka, mierniczego i astronoma. Fakt, że ukształtowanie terenu nieco odbiegało od topografii Jerozolimy, uznał za pożyteczny, bo – jak mówił – „za jeden krok Chrystusa winniśmy zrobić dziesięć”. Na zalesionych pagórkach razem rozpoznali Gólgotę (Góra Żarek), Górę Oliwną (wzniesienie pod Lanckoroną), Górę Syjon (pagórek w okolicy Domu Kajfasza), Górę Moria (gdzie powstał Ratusz Piłata) i Cedron (czyli Skawinkę). Dosłowność spletała się z umownością.

PRZECINAJĄCE SIĘ DRÓŻKI

W święto Znalezienia Krzyża w 1608 r. bernardyni odprawili w tym miejscu pierwsze nabożeństwo pasyjne, na które przybyło około 6 tys. pątników. W 1612 r. papież Paweł V ustanowił odpust zupełny za pobożne odprawienie męki Pańskiej przy kalwaryjskich stacjach.

Kiedy Zebrzydowski w liście do ojców bernardynów pisał, że Kalwarię budować będzie na chwałę Bożą, nie było to pustosłowie. Przed rozpoczęciem prac przy każdej kaplicy pościł, spowiadał się, słuchał Mszy, fundamenty kazał kłaść w wigilię lub w oktawę świąt Matki Bożej lub w poświęconą Jej sobotę. Stopniowo wzgórze o powierzchni 6 km kw. zabudowywano barokowymi i manierystycznymi kościółkami, kaplicami, figurkami i mostami, które na długości 5 km łączyły alejki nazwane dróżkami. Zebrzydowski ustalił na nich dwa biegnące w przeciwnych kierunkach, ale w wielu miejscach przecinające się szlaki pielgrzymkowe: dróżki Pana Jezusa i dróżki Matki Bożej. Dróżki Pana Jezusa podzielił na Drogę Pojmania i Drogę Krzyżową. Za jego życia powstały: Ratusz Piłata, Grób Pana Jezusa, Ogrójec, Kaplica Pojmania, Dom Annasza, Dom Kajfasza, Pałac Heroda, Domek Matki Bożej, Kaplica Włożenia Krzyża, Wieczernik, Kaplica Wniebowstąpienia, Kaplica Płaczu zwana Sercem Maryi, Kaplica Drugiego Upadku zwana też Bramą Zachodnią, Pustelnia Pięciu Braci Polaków z kaplicą św. Marii Magdaleny, Kaplica św. Rafała. Niektóre kaplice otrzymywały symboliczne kształty: serca (Kaplica Serca Maryi), róży (Domek Matki Bożej), krzyża greckiego (Ratusz Piłata), sarkofagu (Grobu Matki Boskiej). W Kaplicy Ogrójca z Pawłem

fol. Iwona Budziak

Baudarthem, głównym wykonawcą kalwarii, zbudował kamienną grocie, w której umieścił naturalnej wielkości posąg modlącego się Chrystusa i anioła z kielichem; w Domu Kajfasza – figurę przykutego do kolumny biczowanego Zbawiciela. Do kościoła Ukrzyżowania zamówił u o. Franciszka Lekszyckiego OFM cztery obrazy: „Przybicie do krzyża”, „Ukrzyżowanie”, „Zdjęcie z krzyża”, „Namaszczenie” (obecnie są tam ich kopie, oryginały przeniesiono do bazyliki). Bernardyni, którzy byli stolarzami, snycerzami, organmistrzami, wyposażali kapliczki w ołtarze i małe organy. Po śmierci Zebrzydowskiego w 1620 r. budowę kontynuowali jego syn Jan, wnuk Michał, prawnuczka Anna Czartoryska i Magdalena Czartoryska. Pojedyncze budowle uzupełniające dróżki powstawały jeszcze w wieku XIX i XX. W okresie zaborów, gdy austriacka administracja nakazała ograniczenie liczby kalwaryjskich misterii, kapliczki zostały wypełnione obrazami Jana Jerzyca, które miały przenosić wyobraźnię pątników do ewangelicznych scen przypisaną danemu kościółkowi. W ubiegłym roku na dróżkach pomiędzy kapliczkami św. Weroniki i św. Szymona z Cyreny został otwarty „Dom życia”, ośrodek wsparcia dla rodzin i osób mierzących się z trudnościami w związku z chorobą lub niepełnosprawnością dziecka lub jego utratą.

KALWARYJSKA PANI

W 1641 r. w pobliskiej Kopytówce, w dworze Elżbiety i Stanisława Paszkowskich, na olejnym wizerunku Matki Bożej z Dzieciątkiem pojawiły się krwawe łzy. Cudowny obraz Stanisław Paszkowski powierzył ojcom bernardynom, a Michał Zebrzydowski ufundował dla niego kaplicę, która należy do najpiękniejszych obiektów architektonicznych w Kalwarii Zebrzydowskiej.

Od tego momentu Kalwaria z sanktuarium pasyjnego stała się także maryjnym. Rzesze pątników przybywały tu nie tylko na wielotygodniowe misteria czy święta Znalezienia i Podwyższenia Krzyża, by odprawić drogę krzyżową, ale też w święta Matki Bożej: 2 sierpnia – Matki Bożej Anielskiej, 8 września – Narodzenia Matki Bożej, a przede wszystkim na procesję Pogrzebu i Triumfu Najświętszej Maryi Panny – 15 sierpnia, w uroczystość Wniebowzięcia. W 1887 r. w to święto odbyła się koronacja obrazu.

Karol Wojtyła przyjeżdżał tu często jako chłopiec, potem jako biskup i kardynał: na odpusty, uroczystości archidiecezjalne i prywatnie, by się pomodlić. Po latach wspominał: „Polecałem Panu Jezusowi przez Maryję sprawy szczególnie trudne i sprawy szczególnie odpowiedzialne w całym moim posługiwaniu biskupim (...) – dziwna rzecz – one się zwykle rozwiązywały po takim moim nawiedzeniu na dróżkach”. Jako papież ofiarował Matce Bożej Kalwaryjskiej złotą różę „jako wyraz wdzięczności za to, czym była i nie przestaje być w moim życiu”. Co roku w Dniu Matki kalwaryjska Kaplica Matki Bożej cała wypełniona jest kwiatami przez tych, którzy podobnie jak Karol Wojtyła doświadczają Jej czulej opieki.

Ale Kalwaria to przede wszystkim miejsce głęboko chrystocentryczne, którego dróżki, jak podkreślał Jan Paweł II, „są po prostu drogą krzyżową, na której człowiek odnajduje swoje miejsce przy Chrystusie poprzez Maryję. Ukrzyżowanie jest też najwyższym punktem topograficznym, który dominuje nad całą okolicą Sanktuarium”.

KALWARYJSCY PRZEWODNICY

Od XVII w. modlitwy, rozważania, śpiewy na dróżkach prowadzą nie tylko bernardyni, ale też świeccy, zwani przewodnikami

kalwaryjskimi. Oni także często organizują i prowadzą parafialne pielgrzymki, opiekują się pątnikami. O. Antoni Kluska OFM w książce pt. „Kalwaryjscy przewodnicy” przedstawił około 200 ich sylwetek, wśród nich swego ojca, który przez 60 lat był przewodnikiem. – Gdy przychodził czas kalwaryjskiego odpustu, nie było dla niego niczego ważniejszego od znalezienia się tam – wspomina o. Antoni. – Sąsiedzi kosili zboże, a on wędrował na dróżki. Po powrocie, przedziwnym Bożym zrządzeniem, jako pierwszy we wsi miał zebrane całe plony.

O. Antoni wraz z bratem kontynuują tę tradycję. – Dróżki przeszedłem 104 razy – opowiada – setną drogę krzyżową odprawiłem w Jerozolimie. Za każdym razem było to dla mnie piękne doświadczenie. Zawsze, gdy kończąc dróżki, schodzę na plac Rajski przed bazyliką Matki Bożej Anielskiej, widzę na twarzach ludzi szczęście i sam też jestem szczęśliwy – mówi.

– Przed pandemią Kalwarię odwiedzało ponad milion pielgrzymów rocznie, w ubiegłym roku, ze względu na pandemię, było ich około 300 tysięcy. Teraz na dróżkach spotyka się dużo grup rodzinnych, pojedyncze osoby wędrujące z książeczkami, różańcami, są też tacy, którzy przyjeżdżają tu, by pospacerować, ale zawsze jest to spacer w przestrzeni świętej – mówi o. Tarsycjusz Bukowski OFM, rzecznik prasowy sanktuarium. – Wierzymy, że ten rok będzie już inny, po dwuletniej przerwie zapraszamy wszystkich na tradycyjne misteria męki Pańskiej, które rozpoczną się w Niedzielę Palmową.

W 1999 r. zabytkowy manierystyczny park krajobrazowo-architektoniczny w Kalwarii Zebrzydowskiej został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO, rok później został uznany za pomnik historii.

Przed pandemią Kalwarię Zebrzydowską odwiedzało ponad milion pielgrzymów rocznie, w ubiegłym roku było ich około 300 tysięcy.

fot. Radosław Molenda

Kapliczka św. Weronika

ks. Bartosz Adamczewski

Cztery Ewangelie uzupełniają się nawzajem nie tylko w przekazywaniu obrazu osoby i życia Jezusa, ale także w relacjonowaniu i interpretacji rozmaitych doświadczeń mistycznych.

Pierwszym doświadczeniem mistycznym opisywanym w Ewangeliach jest zwiastowanie, a właściwie dwa zwiastowania. Ewangelia według św. Łukasza relacjonuje zwiastowanie dane Maryi (Łk 1, 26-38), które jest dwuetapowe. Pierwsza część ukazuje Jezusa w kategoriach cielesnych – jako królewskiego, Dawidowego Mesjasza. Druga część, po pytaniu Maryi, ukazuje Go w kategoriach duchowych – jako pełnego mocy Syna Bożego, ujawniającego się poprzez Ducha Świętego i moc zmartwychwstania. Św. Łukasz, jako wierny uczeń św. Pawła, do interpretacji doświadczenia mistycznego Maryi stosuje kanony teologii Pawłowej (por. Rz 1, 3-4). Jest też wrażliwy na zróżnicowanie płci. W jego relacji anioł mówi do Maryi: „Przestań się lękać”. Łukasz rozumie, że Maryja, jako kobieta, ma prawo lękać się na widok nieznanego osoby. Jej doświadczenie mistyczne jest przejściem z lęku poprzez wiarę do zaufania.

Z kolei św. Mateusz, interpretując analogiczne doświadczenie mistyczne św. Józefa, odwołuje się do kanonów teologii starotestamentalnej. W jego relacji św. Józef otrzymuje anielskie objawienie we śnie (Mt 1, 20-21), podobnie jak jego imiennik patriarcha Józef (Rdz 37, 5-10), a dodatkowo echa Pięcioksięgu uzupełnione są cytatem z Proroka. Również św. Mateusz wrażliwy jest na zróżnicowanie płci. W jego relacji anioł mówi do

Józefa: „Nawet nie próbuj się lękać”. O ile Maryja, jako kobieta, miała prawo się lękać, o tyle Józef, jako mężczyzna, powinien poprzez wiarę od razu opanować rodzący się w nim lęk.

Obaj ewangelisti pokazują więc, że podobne doświadczenia mistyczne mogą być przeżywane przez różne osoby, nawet w małżeństwie i rodzinie, w bardzo różny sposób, w zależności od ich formacji intelektualnej, płci i innych czynników kulturowych i psychologicznych. Warto to zauważyć w praktyce formacji religijnej. Czasem jakaś kobieta lub mężczyzna chciałby narzucić swój model duchowości innym osobom, nie bacząc na to, że ze względu na płeć, wykształcenie

mój Syn umiłowany, w Tobie mam upodobanie»” (Łk 3, 21-22). Nieco zaskakujący nacisk na cielesność mistyki jest dla św. Łukasza ważny ze względu na ludzi słabej wiary: oni potrzebują znaków cielesnych, aby móc uwierzyć w rzeczy duchowe, o których mówi Ewangelia (por. Łk 1, 3-4). Wymiar cielesny doświadczenia religijnego nie jest więc szczytem mistyki, ale raczej pewnym ustępstwem ze względu na słabą wiarę „maluczkich”. Św. Łukasz w charakterystyczny dla siebie sposób podkreśla także rolę modlitwy. Według niego mistyka nie dzieje się nagle, z zaskoczenia, ale jest owocem wytrwałej modlitwy (i postu) – tutaj Jezusa, a w innych miejscach także różnych innych osób.

Mistyka w życiu – Ewangelie

lub sytuację życiową Bóg prowadzi je innymi drogami, nie mniej autentycznymi, choć wyrażającymi się w inny sposób. W duchowości ważna jest przede wszystkim mocna wiara, a nie taka czy inna forma przeżywania religijności.

NAD JORDANEM

O chrzcie Jezusa nad Jordanem piszą wszyscy czterej ewangelisti. Każdy z nich jednak opisuje to wydarzenie nieco inaczej, również

Bóg prowadzi ludzi różnymi drogami. W duchowości ważna jest przede wszystkim mocna wiara, a nie taka czy inna forma przeżywania religijności.

z punktu widzenia doświadczenia duchowego Jezusa. Dla św. Marka chrzest nad Jordanem był dla Jezusa rodzajem prywatnego objawienia danego Mu przez Ojca: „W chwili gdy wychodził z wody, ujrzał rozwierające się niebo i Ducha jak gołębicę zstępującego na siebie. A z nieba odezwał się głos: «Tyś jest mój Syn umiłowany, w Tobie mam upodobanie»”

(Mk 1, 10-11). Według św. Marka w tym objawieniu nikt inny nie uczestniczy i nikt inny nie jest jego świadkiem.

Inaczej ukazuje to wydarzenie św. Łukasz. Według jego relacji to objawienie było doświadczeniem nie tylko publicznym, ale też cielesnym, do tego stopnia, że nawet Duch Święty – z definicji duchowy – nabrał kształtu cielesnego: „Kiedy cały lud przystępował do chrztu, Jezus także przyjął chrzest. A gdy się modlił, otworzyło się niebo i Duch Święty zstąpił na Niego, w postaci cielesnej niby gołębicę, a z nieba odezwał się głos: «Tyś jest

Dodajmy tylko, że dla św. Mateusza, zgodnie z jego starotestamentalną formacją, chrzest nad Jordanem był wypełnieniem sprawiedliwości (Mt 3, 15), a dla św. Jana, w wielu miejscach idącego za teologią Łukaszową – przedmiotem danego świadectwa (J 1, 32).

ZMAGANIA NA PUSTYNI

Kuszenie na pustyni, bliskie nam z racji Wielkiego Postu, również opisane jest przez każdego z ewangelistów inaczej. Według św. Marka Duch Święty natychmiast, w bardzo dynamiczny sposób, „wyrzucił” Jezusa na pustynię (Mk 1, 12). Jezusowa mistyka nie ma tu więc nic z sentymentalizmu. Doświadczenie pustyni i samotnej duchowej próby, niczym dla Mojżesza na Górze Horeb, jest tu bardzo realistyczne. Realistyczny jest jednak także owoc tego samotnego duchowego zmagania. Jest nim duchowe „nowe stworzenie”, opisane niczym raj, w którym wokół Jezusa pojawiają się zwierzęta i służący Mu aniołowie.

Św. Łukasz, może znowu ze względu na ludzi słabej wiary, nieco łagodzi ten Markowy obraz duchowych zmagania Jezusa. W Łukaszowym opisie Duch cały czas towarzyszył Jezusowi na pustyni, Jezus zaś odczuł głód dopiero po upływie czterdziestu dni (Łk 4, 1-2). Mistyka pustyni jest tu opisywana w kategoriach biblijnych, które trzeba dobrze znać, żeby właściwie zinterpretować doświadczenie religijne. Trzy pokusy obrazują bowiem trzy etapy historii Ludu Wybranego – od wędrówki przez pustynię, przez epokę potężnego królestwa przed wygnaniem do Babilonii, do epoki powygnaniowej świątyni.

Z kolei św. Mateusz w swojej relacji odwraca dwie ostatnie pokusy, ustawiając je według duchowo-przestrzennego schematu wznoszenia się w górę: od pustyni w depresji nad Jordanem, przez Jeruzalem z jego wysokim narożnikiem świątyni, do nienazwanej, lecz bardzo wysokiej góry (Mt 4, 1-11). Ten przestrzenny schemat będzie potem wykorzystywany przez wielu autorów duchowych, próbujących opisać doświadczenie religijne jako rozwijające się w mistycznym wznoszeniu się coraz wyżej, niczym po schodach drabiny, na szczyt duchowej „góry” (Karmel itp.).

Warto zaznaczyć, że ta idea stopniowego wchodzenia coraz wyżej jest tylko pewnym

sza i pozornie najprostsza – jest pod wieloma względami najlepszym wśród Ewangelii przewodnikiem po życiu mistycznym. Relacjonując jeden z cudów Jezusa, a mianowicie uzdrowienie niewidomego pod Betsaidą (Mk 8, 22-26), św. Marek, który jako jedyny opisuje to wydarzenie, ukazuje pierwsze doświadczenie religijne uzdrowionego człowieka jako realne, ale równocześnie bardzo niedoskonałe. Gdy Jezus zwilżył mu oczy śliną, położył na niego ręce i zapytał: „Czy widzisz co?”, człowiek odpowiedział: „Widzę ludzi, bo dostrzegam ich chodzących niby drzewa”. Po tej absurdalnej odpowiedzi łatwo poznać, że nie tylko oczy, ale i umysł tego człowieka daleki był jeszcze od doskonałego postrze-

zisty sposób pokazuje mistykę Ukrzyżowanego, a mianowicie ujście chwały Bożej na obliczu Jezusa, tak jak przeżywał to później św. Paweł (2 Kor 4, 6). Św. Marek bezpośrednio zestawia ze sobą nawzajem dwie rzeczy: rozdarcie zasłony w świątyni i wyznaczenie Jezusa jako Syna Bożego przez rzymskiego setnika (Mk 15, 38-39). Dla ewangelisty istotny jest fakt, że „zasłona przybytku rozdarła się na dwoje, z góry na dół”, a więc nie rozdarł jej żaden człowiek (od dołu), ale sam Bóg. Otworzył przy tym wejście do Miejsca Najświętszego, w którym przebywała chwała Boża. Bezpośrednio po tym fakcie – jest to jego konsekwencja – setnik, „który stał naprzeciw Niego, widząc, że w ten sposób

**Setnik ujrzał
chwałę Bożą
na obliczu
ukrzyżowanego
Jezusa, gdyż
stał naprzeciw
Niego.**

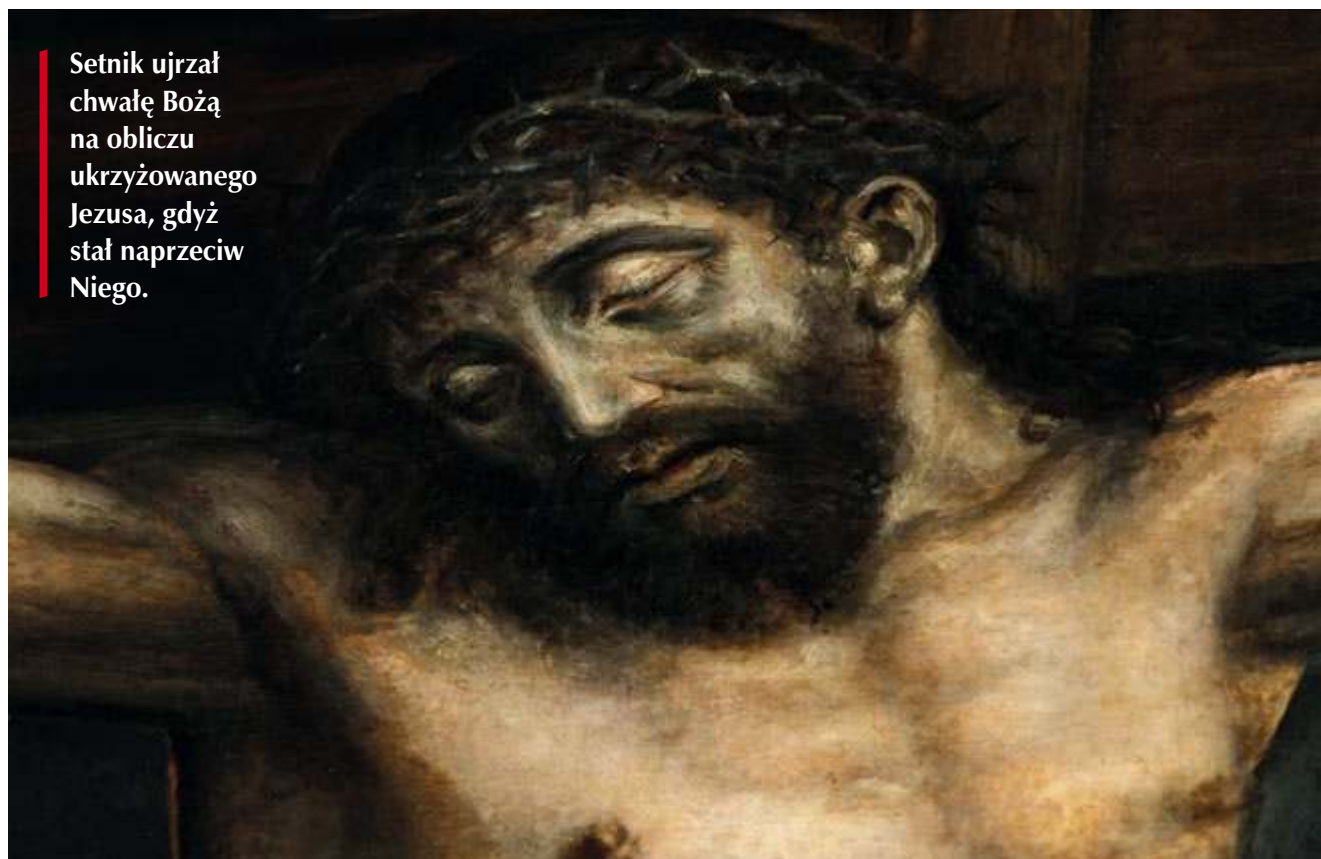

foto. xhz

schematem, który nie zawsze musi się w doświadczeniu religijnym realizować, co zauważyliśmy tydzień temu, analizując bardzo głęboką, ale równocześnie „jednorazową” mistykę św. Pawła. Warto więc rozróżniać pierwotne, realne doświadczenie duchowe i jego różnorodne myślowe interpretacje, żeby nie zrobić sobie lub innej osobie krzywdy, wtłaczając ją na siłę w pewien wyczytany gdzieś teologiczny schemat, którym niekoniecznie Duch Święty daną osobę prowadzi.

NIEDOSKONAŁE WIDZENIE

Nie oznacza to oczywiście, że w życiu duchowym nie ma żadnego rozwoju. Ciekawie pokazuje to św. Marek, którego Ewangelia – ze wszystkich czterech najstarsza, najkrót-

gania ludzi i świata. Trzeba było powtórnego położenia przez Jezusa rąk na jego oczy, by został on przywrócony do prawdy i widział wszystko jasno i wyraźnie.

Ta historia pokazuje, że nawet prawdziwe, realne doświadczenie mistyczne może z początku dawać efekty dziwaczne, dalekie jeszcze od doskonałości. Dopiero stopniowe działanie Jezusa na człowieka daje mu pełnię duchowego poznania, umożliwiającego mu prawdziwe życie wiarą i możliwość ukazowania Jezusa w swoim otoczeniu.

OBLICZE UKRZYŻOWANEGO

Ewangelia św. Marka, jako jedyna z trzech pierwszych Ewangelii, w głęboko symboliczny, a równocześnie bardzo wyra-

oddal ducha, rzekł: «Prawdziwie, ten człowiek był Synem Bożym». Setnik ujrzał więc chwałę Bożą nie tylko w świątyni, w jej ukrytym dotąd sanktuarium, ale przede wszystkim na obliczu ukrzyżowanego Jezusa, gdyż stał naprzeciw Niego. Ta mistyka Ukrzyżowanego, którą potem konsekwentnie rozwija w swej Ewangelii św. Jan, jest naszą drogą nie tylko w Niedzielę Palmową Męki Pańskiej. Mistyka chrześcijańska polega nie tyle na jakichś specjalnych przeżyciach i doznaniach, ile przede wszystkim na stałym i wiernym dostrzeganiu chwały Bożej na obliczu ukrzyżowanego Jezusa.

Autor jest kapłanem diecezji warszawsko-praskiej, biblistą, doktorem habilitowanym, profesorem UKSW

TRWAĆ PRZY PANU

Wchodzimy w refleksję Wielkiego Tygodnia. Wchodzimy razem z Jezusem, który wjeżdża na osiołku do Miasta Świętego, otoczony całym mnóstwem uczniów wyznających Jego godność mesjańską. Wołają: „Błogosławiony Król, który przychodzi z imię Pańskie”. Wielu przyjmuje prawdę o tym, kim jest Jezus z Nazaretu. Ewangelista mówi nam, że wystarczyło, by uczniowie powiedzieli, że Pan potrzebuje osła, by właściciele bez problemu zgodzili się na jego zabranie.

Pamiętamy jednak w Niedzielę Palmową o innym tłumie. Przypomina nam o nim również św. Łukasz w lekturze Męki. To ci stojący przed Poncjuszem Piłatem w tym samym tygodniu, w którym miał miejsce wjazd Zbawiciela do Jerozolimy. Ci wołali: „Strać Tego, a uwolnij nam Barabasa!”; „Ukrzyżuj, ukrzyżuj Go!”.

Wiemy dobrze, że w ciągu kolejnych wieków różne osoby zachowały się w odniesieniu do Jezusa i Jego nauki w sposób, który można porównać do jednej z dwóch postaw, które ukazują nam słowo Boże. Byli to z jednej strony świadkowie wiary, głoszący własnym życiem Ewangelię Chrystusa Pana, ludzie zatroskani o podążanie za Zbawicielem. Czynili to nawet wtedy, kiedy trzeba było dźwigać krzyż cierpienia, stawać wobec różnych trudności i przeciwności, a nawet ponosić śmierć męczeńską. Z drugiej zaś strony byli ci, którzy odrzucali naukę Syna Bożego, nie chcieli Mu zaufać, by iść za Nim drogą Ewangelii, a nawet przeszkadzali, stawiali przeszkody, zadawali cierpienia tym, którzy chcieli być wierni Jezusowi. Niestety, w XXI w. sytuacja jest podobna...

Jesteśmy w wyjątkowym miejscu roku liturgicznego. Niedziela Palmowa prowadzi nas do pogłębionej refleksji nad wielką miłością Boga do człowieka, wyrażoną w szczególnie sposób w wydarzeniach paschalnych. Rozważać będziemy w tych dniach tę Bożą miłość – oraz naszą odpowiedź na nią. Odpowiedzią właściwą może być jedynie nasza miłość, którą powinniśmy wyrażać czynem, postawą życia, postępowaniem za Zbawicielem. Odpowiedzią na miłość Boga ukazaną nam w tajemnicy Krzyża powinno być nasze dołączenie do tych, którzy z radością uznają Jezusa za swojego Króla i Pana – tak, jak czynili to ludzie witający Zbawiciela wjeżdżającego do Miasta Świętego. Jednocześnie nasze postanowienie bycia z Chrystusem i podążania za Nim po drogach codzienności powinno obejmować wszystkie dni naszego życia: czas świąteczny i dni powszednie, lata młodości i podeszły wiek, momenty wykonywania pracy czy odpoczynku. Nasze postanowienie powinno objąć trwanie przy Bogu także w chwilach trudów i cierpień.

Trwajmy nieustannie przy naszym Panu i Królu!

ks. Jan Krupka

Kapelan Opactwa Mnisek Benedyktynów w Łomży

NIEDZIELA PALMOWA, CZYLI MĘKI PAŃSKIEJ

10 kwietnia 2022

Czytanie z Księgi proroka Izajasza

50, 4-7

Pan Bóg mnie obdarzył językiem wymownym, bym umiał pomóc strudzonemu krzepiącym słowem. Każdego rana pobudza me ucho, bym słuchał jak uczniowie. Pan Bóg otworzył mi ucho, a ja się nie oparłem ani się nie cofnąłem.

Podąłem grzbiet mój bijącym i policzki moje rwącym mi brodę. Nie zasłoniłem mojej twarzy przed zniewagami i opluciem. Pan Bóg mnie wspomaga, dlatego jestem nieczuły na obelgi, dlatego uczyniłem twarz moją jak gład i wiem, że wstydu nie doznam.

Psalm responsoryjny

22, 8-9. 17-20. 23-24

Refren: Boże mój, Boże, czemuś mnie opuścił?

Szydzą ze mnie wszyscy, którzy na mnie patrzą, wykrzywiają wargi i potrząsają głowami:

„Zaufał Panu, niech go Pan wyzwoli, niech go ocali, jeśli go miłuje”.

Sfóra psów mnie opadła,
otoczyła mnie zgraja złoczyńców.
Przebodli moje ręce i nogi,
policzyć mogę wszystkie moje kości.

Dzielią między siebie moje szaty
i los rzucają o moją suknię.
Ty zaś, Panie, nie stój z daleka,
pomocy moja, śpiesz mi na ratunek.

Będę głosił swym braciom Twoje imię
i będę Cię chwalił w zgromadzeniu wiernych:
„Chwalcie Pana, wy, którzy Go wielbicie,
niech sławi Go całe potomstwo Jakuba,
niech się Go lęka całe potomstwo Izraela”.

**Czytanie z Listu Świętego Pawła
Apostoła do Filipian**

2, 6-11

Chrystus Jezus, istniejąc w postaci Bożej, nie skorzystał ze sposobności, aby na równi być z Bogiem, lecz ogołocił samego siebie, przyjmawszy postać sługi, stając się podobnym do ludzi. A w zewnętrznej postaci uznany za człowieka, uniżył samego siebie, stając się posłusznym aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej. Dlatego też Bóg Go nad wszystko wywyższył i darował Mu imię ponad wszelkie imię, aby na imię Jezusa zgięło się każde kolano istot niebieskich i ziemskich, i podziemnych. I aby wszelki język wyznał, że Jezus Chrystus jest Panem – ku chwale Boga Ojca.

Aklamacja przed Ewangelią: Chwała Tobie, Królu wieków.

Dla nas Chrystus stał się posłusznym aż do śmierci, i to śmierci krzyżowej.

Dlatego Bóg wywyższył Go nad wszystko i darował Mu imię ponad wszelkie imię.

Męka naszego Pana Jezusa Chrystusa według Świętego Łukasza

Łk 23, 1-49 albo dłuższa Łk 22, 14 – 23, 56
JEZUS PRZED PIŁATEM

Starsi ludu, arcykapłani i uczeni w Piśmie powstali i poprowadzili Jezusa przed Piłatem. Tam zaczęli oskarżać Go: „Stwierdziliśmy, że ten człowiek podburza nasz naród, że odwołuje się do płacenia podatków cesarzowi i że siebie podaje za Mesjasza-Króla”. Piłat zapytał Go: „Czy Ty jesteś Królem żydowskim?”. Jezus odpowiedział mu: „Tak”. Piłat więc oświadczył arcykapłanom i tłumom: „Nie znajduję żadnej winy w tym człowieku”. Lecz oni nastawali i mówili: „Podburza lud, szerząc swą naukę po całej Judei, od Galilei, gdzie rozpoczął, aż dotąd”. Gdy Piłat to usłyszał, zapytał, czy człowiek ten jest Galilejczykiem. A gdy się upewnił, że jest spod władzy Heroda, odesłał Go do Heroda, który w tych dniach również przebywał w Jerozolimie.

JEZUS PRZED HERODEM

Na widok Jezusa Herod bardzo się ucieszył. Od dawna bowiem chciał Go ujrzeć, ponieważ słyszał o Nim i spodziewał się, że zobaczy jakiś znak, zdziałany przez Niego. Zasypał Go też wieloma pytaniami, lecz Jezus nic mu nie odpowiedział. Arcykapłani zaś i uczeni w Piśmie stali i gwałtownie Go oskarżali. Wówczas wzgardził Nim Herod wraz ze swoją strażą; na pośmiewisko kazał Go ubrać w lśniący płaszcz i odesłał do Piłata. W tym dniu Herod i Piłat stali się przyjaciółmi. Przedtem bowiem byli z sobą w nieprzyjaźni.

JEZUS PONOWNIE PRZED PIŁATEM

Piłat więc kazał zwołać arcykapłanów, członków Sanhedrynu oraz lud i rzekł do nich: „Przywiedliście mi tego człowieka pod zarzutem, że podburza lud. Otóż ja przesłuchałem Go wobec was i nie znalazłem w Nim żadnej winy w sprawach, o które Go oskarżacie. Ani też Herod – bo odesłał Go do nas; przecież nie popełnił On nic godnego śmierci. Każę Go więc wychłostać i uwolnię”.

JEZUS ODRZUCONY PRZEZ SWÓJ NARÓD

A był obowiązany uwalniać im jednego na święta. Zawołali więc wszyscy razem: „Strać Tego, a uwolnij nam Barabasa!”. Był on wtrącony do więzienia za jakieś rozruchy powstałe w mieście i za zabójstwo. Piłat, chcąc uwolnić Jezusa, ponownie przemówił do nich. Lecz oni wołali: „Ukrzyżuj, ukrzyżuj Go!”. Zapytał ich po raz trzeci: „Cóż On złego uczynił? Nie znalazłem w Nim nic zasługującego na śmierć. Każę Go więc wychłostać i uwolnię”. Lecz oni nalegali z wielkim wrzaskiem, domagając się, aby Go ukrzyżowano; i wzmagali się ich krzyki. Piłat więc zawyrokował, żeby ich żądanie zostało spełnione. Uwolnił im tego, którego się domagali, a który za bunt i zabójstwo był wtrącony do więzienia; Jezusa zaś zdał na ich wolę.

DROGA KRZYŻOWA

Gdy Go wyprowadzili, zatrzymali niejakiego Szymona z Cyreny, który wracał z pola. Włożyli na niego krzyż, aby go niósł za Jezusem. A szło za Nim mnóstwo ludu, także kobiet, które zawodziły i płakały nad Nim. Lecz Jezus zwrócił się do nich i rzekł: „Córki jerozolimskie, nie płaczcie nade Mną; płaczcie raczej nad sobą i nad waszymi dziećmi! Oto bowiem przyjdą dni, kiedy mówić będą: Szczęśliwe nieplodne łona, które nie rodziły, i piersi, które nie karmiły. Wtedy zaczęta wołać do gór: Padnijcie na nas! i do pagórków: Przykryjcie nas! Bo jeśli z zielonym drzewem to czynią, coś się stanie z suchym?”. Prowadzono też innych dwóch – złoczyńców, aby ich z Nim stracić.

UKRZYŻOWANIE

Gdy przyszedli na miejsce zwane Czaszką, ukrzyżowali tam Jego i złoczyńców, jednego po prawej, drugiego po lewej Jego stronie. Jezus

zaś mówił: „Ojcze, przebac im, bo nie wiedzą, co czynią”. A oni rozdzielili między siebie Jego szaty, rzucając losy.

WYSZYDZENIE NA KRZYŻU

Lud zaś stał i patrzył. A członkowie Sanhedrynu szydzili: „Innych wybawiał, niechże teraz siebie wybawi, jeśli jest Mesjaszem, Bożym Wybrańcem”. Szydzili z Niego i żołnierze; podchodzili do Niego i podawali Mu ocet, mówiąc: „Jeśli Ty jesteś Królem żydowskim, wybaw sam siebie”. Był także nad Nim napis w języku greckim, łacińskim i hebrajskim: To jest Król żydowski.

NAWRÓCONY ZŁOCZYŃCA

Jeden ze złoczyńców, których tam powieszono, urągał Mu: „Czyż Ty nie jesteś Mesjaszem? Wybaw więc siebie i nas”. Lecz drugi, karcąc go, rzekł: „Ty nawet Boga się nie boisz, chociaż tę samą karę ponosisz? My przecież – sprawiedliwie, odbieramy bowiem słuszną karę za nasze uczynki, ale On nic złego nie uczynił”. I dodał: „Jezu, wspomnij na mnie, gdy przyjdiesz do swego królestwa”. Jezus mu odpowiedział: „Zaprawdę, powiadam ci: Dziś będziesz ze Mną w raju”.

ŚMIERĆ JEZUSA

Było już około godziny szóstej i mrok ogarnął całą ziemię aż do godziny dziewiątej. Słońce się zaćmiło i zasłona przybytku rozdarła się przez środek. Wtedy Jezus zawołał donośnym głosem: „Ojcze, w Twoje ręce powierzam ducha mego”. Po tych słowach wyzionął ducha. *Wszyscy klękają i przez chwilę zachowują milczenie.*

PO ZGONIE JEZUSA

Na widok tego, co się działo, setnik oddał chwałę Bogu, mówiąc: „Istotnie, człowiek ten był sprawiedliwy”. Wszystkie też tłumy, które biegle się na to widowisko, gdy zobaczyły, co się działo, powracaly, bijąc się w piersi. Wszyscy Jego znajomi stali z daleka; a również niewiasty, które Mu towarzyszyły od Galilei, przypatrywały się temu.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Wielki Poniedziałek, 11 kwietnia

Czytania mszalne: Iz 42, 1-7; Ps 27, 1b-3. 13-14; J 12, 1-11

Wielki Wtorek, 12 kwietnia

Czytania mszalne: Iz 49, 1-6; Ps 71, 1-6b. 15. 17; J 13, 21-33. 36-38

Wielka Środa, 13 kwietnia

Czytania mszalne: Iz 50, 4-9a; Ps 69, 8-10. 21-22. 31. 33-34; Mt 26, 14-25

Wielki Czwartek, 14 kwietnia

Msza Krzyżma – czytania mszalne: Iz 61, 1-3a. 6a. 8b-9; Ps 89, 21-22. 25. 27; Ap 1, 4b. 5-8; Łk 4, 16-21

Msza Wieczerzy Pańskiej – czytania mszalne: Wj 12, 1-8. 11-14; Ps 116B, 12-13. 15-18; 1 Kor 11, 23-26; J 13, 1-15

Wielki Piątek Męki Pańskiej, 15 kwietnia

Liturgia wielkopiątkowa: Iz 52, 13-53, 12; Ps 31, 2. 6. 12-13. 15-17. 25; Hbr 4, 4-16; 5, 7-9; J 18, 1 – 19, 42

Wielka Sobota, 16 kwietnia

Wigilia Paschalna – czytania mszalne: Rdz 1, 1 – 2, 2; Ps 104, 1-2a. 5-6. 10. 12-14b. 24. 35c albo Ps 33, 4-7. 12-13. 20-22; Rdz 22, 1-18; Ps 16, 5. 8-11; Wj 14, 15 – 15, 1a; Ps: Wj 15, 1b-2c. 3-6. 17-18; Iz 54, 4a. 5-14; Ps 30, 2. 4-6. 11-12a. 13b; Iz 55, 1-11; Ps: Iz 12, 2-6; Ba 3, 9-15. 32 – 4, 4; Ps 19, 8-11; Ez 36, 16-17a; Ps 42, 2-3. 5; Ps 43, 3-4; Rz 6, 3-11; Ps 118B, 1b-2. 16-17. 22-23; Mk 16, 1-7

Matka Boża Latyczowska zwana była niegdyś Patronką Podola, Wołynia i Ukrainy, Patronką uchodźców. Jej cudowny wizerunek od kilkudziesięciu lat znajduje się w Polsce.

Na Ukrainie toczy się bestialska wojna, której ofiarami są bezbronne kobiety z dziećmi, uciekające z własnej ojczyzny przed głodem, wykluczeniem i tragiczną śmiercią. Wędrują czasem po kilkanaście dni, aby dotrzeć do granicy i szukać schronienia w innych państwach. Jakże bliski temu exodusowi jest los Matki Bożej Latyczowskiej. W tym szczególnym czasie warto zawieść Jej sprawę Ukrainy.

ŁUNA NAD DOMEM

Historia tego obrazu miała swój początek w bitwie pod Lepanto, stoczonej w 1571 r. pomiędzy Imperium Osmańskim a Ligą Świętą. Zwycięstwo chrześcijan papież Pius V przypisał wstawiennictwu Maryi. Obraz, przed którym modlono się w czasie bitwy, to wizerunek w typie Santa Maria Maggiore – jeden z ulubionych obrazów Rzymian. Po bitwie pod Lepanto ten typ wizerunku rozpowszechnił się w całym Kościele łacińskim. Nic więc dziwnego, że również dominikanie, którzy szli z wyprawą misyjną na północ Europy, dostali od papieża Klemensa VIII taki obraz Madonny z Dzieciątkiem. W zimową noc 1606 r. dotarli do Latyczowa na Podolu. Niestety, starosta Jan Potocki, zapamiętały kalwin, nie wpuścił misjonarzy do miasta. Po paru tygodniach, na usilne prośby żony, wpuścił ich jedynie na przedmieście, gdzie stały dwie wiejskie chaty. W jednej z nich umieszczono obraz. Po paru tygodniach, podczas wieczornego nabożeństwa, nad domem pojawiła się luna. Przeżeni ludzie, myśląc, że to pożar, przybyli na ratunek. Ale owa jasność biła z obrazu! Wierny lud

Gdy wybuchła wojna, kustosz sanktuarium w Latyczowie na Ukrainie zapalił świecę przed wizerunkiem Matki Bożej

fol. ks. Adam Przywuski

Tułaczy los Madonny

Agnieszka Wójtowicz

fol. Agnieszka Wójtowicz

natychmiast uwierzył w nadzwyczajną moc Maryi. Na miejsce przybył też Jan Potocki, który ujrzawszy znak, upadł na kolana i prosił Boga o wybaczenie. Już następnego dnia oddał swój zamek na kaplicę. Wiadomość o cudownym wydarzeniu rozeszła się lotem błyskawicy. Ludzie przychodzący do Matki Bożej nie mieścili się w kaplicy zamkowej, a liczba wotów wynosiła 10 tys.

Podczas odpierania jednego z najazdów tatarskich zatrzymał się w Latyczowie hetman Stanisław Rewera-Potocki. We śnie ukazała mu się Pani Latyczowska, która kazała mu natychmiast wstać i zebrać wojsko, gdyż wróg miał nadejść niespodziewanie o świcie. Dowódca posłuchał słów Maryi i wygrał bitwę, a żaden z żołnierzy nie zginął. W podziękowaniu za zwycięstwo hetman ustalił składkę „kopytkową” (od każdego końskiego kopyta) na rzecz budowy kościoła. I tak, dzięki wsparciu wojska, udało się wybudować kościół, a Matka Boża zyskała godne miejsce kultu.

Pius VI, uznawszy obraz za cudowny, w 1778 r. wydał dekret koronacyjny. Na uroczystość koronacji przybyły rzesze pielgrzymów, o których kronikarze pisali, że przeszli nawet 500 km.

WOJENNE LOSY

Niestety, kilkadziesiąt lat po koronacji, w Wielki Piątek 1854 r., w mieście wybuchł pożar, który szybko się rozprzestrzenił. Obraz zdołano wynieść z płonącej świątyni i ukryto w małej kaplicy. Dzięki staraniom czcicieli szybko powrócił na swe dawne miejsce. Nastąpiło kilkadziesiąt lat względnego spokoju, aż do momentu, kiedy dotarła tu fala rewolucji październikowej. Wtedy, w obawie przed profanacją, postanowiono przewieźć obraz w bezpieczne miejsce. Ukryto go we dworze w Pietniczanach, a potem w kościele w Winnicy. Do obrony wizerunku Matki Bożej ustanowiono nawet specjalne oddziały wojskowe.

Latem 1918 r., gdy zapanował pokój, władze kościelne zdecydowały o powrocie obrazu do Latyczowa. Kiedy karetą z wizerunkiem Matki Bożej Latyczowskiej, zaprzężoną w sześć białych koni,

zbliżyła się do miasta, ludzie płakali ze szczęścia. Uroczystości powitalne trwały tydzień i brali w nich udział nie tylko katolicy, ale także wyznawcy prawosławia i innych religii.

Niestety, ta radość nie trwała długo, bo już w marcu następnego roku do miasta wkroczyli rewolucjoniści i zajęli budynki kościelne. Kapłani nie zdążyli wynieść obrazu, więc tylko przysłonili go ciężką kotarą. Za cud trzeba uznać to, że bolszewicy, stacjonujący tam niemal rok, nie zauważyli obrazu! Wiosną do Łatyczowa wkroczyli żołnierze Odświeży Lwowa z armii gen. Józefa Hallera, przejęli kościół i odsłoniли cudowny wizerunek. Ale ponieważ w pobliżu wciąż toczyły się walki, postanowiono przenieść go w inne miejsce.

W czerwcowy ranek 1920 r. wśród modlitw i łez obraz przeniesiono do samochodu. Po trzech dniach wizerunek dotarł do Warszawy, gdzie złożono go w kaplicy gimnazjum hrabiny Plater-Zyberkówny przy

buchła II wojna światowa. Kresy zajęli Sowieci, a w 1945 r. kapłani otrzymali nakaz opuszczenia Łucka. Przygotowano transport ewakuacyjny, który nie przewidywał przedmiotów kultu. Dlatego obraz owinięto w koce i schowano w kuchennej szafce. W upalny sierpniowy piątek pociąg dotarł do Lublina. Komunistyczni funkcjonariusze z nienawiścią wyrzucali z wagonów bagaże, a wśród nich szafkę, którą niedbale rzucili na brudny peron. Nikt, oprócz sióstr skrytek, nie wiedział, jaki skarb tam się znajduje. Po niezbędnych formalnościach siostry przewiozły szafkę z obrazem do swego tymczasowego domu. Tu, w skromnej kaplicy, Matka Boża odbierała część nie tylko od sióstr, ale także od pielgrzymów z Ukrainy, którzy omijali prawne rafy, aby dotrzeć do swej Madonny. W Wielki Piątek 1984 r. w kaplicy wybuchł pożar. Obraz szczęśliwie uratowano i przeniesiono do innego domu sióstr.

LUBELSKIE SANKTUARIUM

Tymczasem, po licznych zmianach politycznych, sanktuarium w Łatyczowie [dzisiejsza Ukraina, obwód chmielnicki] powoli dźwigało się z ruin. W łatyczowskim sanktuarium umieszczono kopię obrazu. Władze kościelne w Polsce zaczęły więc szukać miejsca, gdzie cudowny wizerunek mógłby doznawać szerszego kultu. W 2014 r., podczas wielkich uroczystości, obraz został na stałe przeniesiony do kościoła Matki Bożej Różańcowej w Lublinie, który stał się sanktuarium Matki Bożej Łatyczowskiej.

Nikt wówczas nie przypuszczał, że brutalna historia znów da o sobie znać i Maryja kolejny raz będzie słuchać płaczu swoich dzieci, które, tak jak Ona w przeszłości, tułają się po Europie. W każdą niedzielę w lubelskim sanktuarium odprawiana jest Msza święta w języku ukraińskim. Przyjeżdżają ukraińscy uchodźcy nie tylko z Lublina, ale również z innych miast, przyjeżdżają wszyscy ci, którzy usłyszeli, że tu jest obraz Matki Bożej z Kresów, która doskonale zna tułaczy los...

Autorka napisała książkę „Matka Boża Łatyczowska”

Izabela Pakulska

Sollux i ultradźwięki

Wcześniej pisałam o leczeniu ciepłem. Zabiegiem, który łączy leczenie ciepłem i światłem, jest lampka sollux. Wyposażona jest w dwa rodzaje filtrów: niebieski i czerwony. Niebieski działa szczególnie przeciwbólowo, czerwony – głównie rozgrzewająco. Promieniowanie tej lampy poprawia ukrwienie tkanek, zmniejsza napięcie mięśni, ma działanie przeciwbólowe. Stosowana jest w bólach kręgosłupa i stawów, w przykurczach mięśniowych, ale także w zapaleniu zatok i trądziku młodzieńczym. Odległość między lampą a miejscem naświetlania powinna wynosić 30–50 cm, przed zabiegiem nie należy stosować żadnych maści. Zabieg trwa 10–20 minut.

Innym rodzajem fizjoterapii jest terapia ultradźwiękami. Są to fale dźwiękowe o wysokiej częstotliwości; tak wysokiej, że nie są słyszalne przez człowieka. W rehabilitacji stosuje się częstotliwości od 1 MHz (milion drgań na sekundę!) i 3 MHz (dla przypomnienia: częstotliwości słyszalne przez człowieka to od 16 Hz do 20 000 Hz, czyli 20 kHz). W zależności od schorzenia, miejsca oraz ilości tkanki tłuszczowej stosowana jest różna częstotliwość fali ultradźwiękowej oraz różne ustawienie głowicy. Pacjent odczuwa łagodny masaż głowicą. W celu lepszego rozprzestrzeniania się fali w czasie zabiegu mogą być stosowane żele. Czasem dodaje się do nich lek, na przykład w postaci maści przeciwbólowej, który fala

ultradźwiękowa wprowadza w głębsze warstwy tkanki. Fale ultradźwiękowe powodują lepsze ukrwienie przez rozszerzenie naczyń, zmniejszają napięcie mięśni. Zabieg jest niebolesny, trwa od 4 do 10 minut. Działa przede wszystkim przeciwbólowo,

a dzięki stymulacji komórkowych procesów naprawczych stosowany jest w celu przyspieszenia gojenia się tkanek. Zwiększa też ruchomość stawów w przypadku przykurczu więzadeł czy powięzi. Wskazaniem do leczenia ultradźwiękami są bóle w przebiegu chorób zwyrodnieniowych, w tym także w zespole bolesnego barku, łokciu tenisisty, ostrodze piętowej czy rwie kulszowej. Przeciwwskazaniem do stosowania ultradźwięków są choroby nowotworowe, ciąża, zakrzepica, skazy krwotoczne, bóle, których przyczyna nie została wyjaśniona, ostre stany zapalne, stany po radioterapii, elektroniczne implanty, obecność w tkankach metalowych ciał obcych oraz wypadanie krążka międzykręgowego.

Szczególnym zabiegiem, w którym wykorzystywana jest fala akustyczna, jest fala uderzeniowa. Ma ona przede wszystkim działanie przeciwbólowe, zwiększa ukrwienie, przyspiesza regenerację tkanek, zmniejsza napięcie mięśni. Stosowana jest najczęściej w leczeniu ostrogi piętowej (czyli zapalenia ścięgna podeszwowego) oraz w łokciu tenisisty, ale także w bólach barku, nadgarstka oraz przy problemach ze ścięgnem Achillesa. W zależności od schorzenia wykonuje się od 3 do 5 zabiegów. Przeciwwskazaniem są zaburzenia krzepnięcia krwi, ciąża, aktywna choroba nowotworowa, implanty metalowe i endoprotezy ceramiczne w okolicy działania fali.

Autorka jest lekarzem

Dzieje obrazu Matki Bożej Łatyczowskiej przypominają los obecnych uchodźców z Ukrainy.

ul. Pięknej. Docelowym miejscem dla Madonny miał być budowany właśnie kościół św. Jakuba na Ochocie. Powołany został nawet specjalny Komitet Budowy Kaplicy Kresowej, który zbierał składki w całej Warszawie. Kaplicę projektował znany architekt Oskar Sosnowski, a pracownia Żeleńskich w Krakowie wykonała witraże z wizerunkami patronów Rusi.

Jednak ostatecznie zdecydowano, że w czasie politycznego pokoju obraz powinien powrócić na Kresy. Przez kilka tygodni przebywał w Lubomlu, po czym 10 września 1938 r. dokonano intronizacji w katedrze w Łucku. Wydawało się wówczas, że już nic nie zakłóci pobytu Pani Ziemi Wschodnich w tym miejscu. Niestety, nieprzewidywalny bieg historii znów zahaczył o te tereny. Niecały rok później wy-

O ruskich pierogach

dr hab. Tomasz Korpysz

Tocząca się od kilku tygodni wojna rosyjsko-ukraińska przykuwa uwagę już chyba całego świata. Ma ona przy tym bardzo różnorodne konsekwencje także dla nas, Polaków. Od tych najbardziej wyrazistych i medialnych, jak przede wszystkim przyjazd setek tysięcy uciekinierów z Ukrainy czy liczne akcje charytatywne, do których włączają się tysiące Polaków, po te mniej oczywiste i nie tak spektakularne, jak chociażby wyraźny wzrost zainteresowania ukraińską geografią, historią i kulturą oraz językiem ukraińskim, a także nauczaniem języka polskiego jako obcego. Uderzający jest też np. dość powszechny bojkot rosyjskich firm i towarów oraz ogólny wzrost niechęci do Rosji, Rosjan i wszystkiego, co rosyjskie.

Interesującym, a przy tym kontrowersyjnym, wywołującym burzliwe dyskusje internetowe, ale i liczne wypowiedzi specjalistów (z jednej strony językoznawców, z drugiej strony historyków kultury oraz osób zajmujących się kulinariami) zjawiskiem jest też próba usunięcia z polszczyzny nazwy *pierogi ruskie*. Wiele osób, powodowanych zrozumiałymi emocjami, apeluje, by przestać używać tej nazwy, w wielu barach, restauracjach, sklepach zamiast niej widzimy teraz określenia *pierogi ukraińskie*, *pierogi rusińskie*, *pierogi słowiańskie*, *pierogi lwowskie*, *pierogi wschodnie*, *pierogi zza wschodniej granicy*, *pierogi z ziemniakami i serem* itp. Z drugiej strony liczne są też głosy osób, które uznają to za przesadę.

Z punktu widzenia języka i jego historii tego typu zmiany nie są uzasadnione, ponieważ przymiotnik *ruski* pochodzi przecież od nazwy *Ruś*, a nie *Rosja* (od niej pochodzi przymiotnik *rosyjski*). Kiedy mówimy np. o *języku ruskim*, to mamy na myśli wymarły język wschodniosłowiański, którym posługiwano się na ziemiach dawnej Rusi Kijowskiej, a współcześnie *językami ruskimi* nazywa się różne języki

wschodniosłowiańskie: białoruski, ukraiński, rosyjski, a nie tylko ten ostatni. Kiedy w pracach historycznych opisuje się *osadnictwo ruskie*, to mowa jest o ludności pochodzącej z dawnej Rusi, a nie z Rosji. A *Rawa Ruska* to miasto w Ukrainie, a nie w Rosji.

Z punktu widzenia historii samej potrawy także trudno znaleźć uzasadnienie dla zmiany jej nazwy: *pierogi ruskie* to przecież potrawa charakterystyczna przede wszystkim dla dawnej Rusi Kijowskiej, a dziś dla Ukrainy (na marginesie: w niektórych jej regionach nazywane są... *pierogami polskimi*), Białorusi i Polski, a nie Federacji Rosyjskiej.

A jednak coś jest na rzeczy. Przymiotnik *ruski* w potocznej polszczyźnie już od dość dawna jest przecież synonimem przymiotnika *rosyjski* – często (może nawet zwykle) synonimem negatywnie wartościującym. Czytelnicy tygodnika „Idziemy”, którzy mają nieco więcej lat, w szkole chodzili nie tylko na *polaka*, *matkę*, *fizę*, lecz także właśnie na *ruski* (czyli na język rosyjski). Wszyscy opowiadali sobie też na pewno w tych szkolnych latach dowcipy, których bohaterami byli Polak, Niemiec i nie kto inny, tylko *Rusek/Ruski* (czyli Rosjanin). A jeżeli coś było niskiej jakości albo bardzo dziwne, nietypowe, to często określane było jako *ruskie*. Z kolei współcześnie w Internecie bardzo często można się spotkać z wyrażeniami *ruski troll*, *ruska onuca* – to ostatnie w „Wielkim słowniku języka polskiego” jest opatrzone kwalifikatorem „pogardliwe” i definiowane następująco: „osoba, o której mówiący sądzi, że wykonuje działania propagandowe na rzecz Rosji lub w inny sposób jej sprzyja”. *Ruskiego trolla* wspomniany słownik nie notuje, ale wyrażeniem tym określa się Rosjanina (lub kogoś działającego na rzecz Rosji), kto w Internecie rozpowszechnia informacje korzystne dla Rosji, a niekorzystne dla jej przeciwników.

Jak widać, dla wielu Polaków *ruski* to tyle, co *rosyjski* (z dodatkowym negatywnym wartościowaniem), nie więc dziwnego, że nazwa *ruskie pierogi* w obecnej sytuacji kojarzy się po prostu źle. Ale czy rzeczywiście zniknie ona z polszczyzny i zostanie zastąpiona jakimś nowym określeniem? Trudno o tym wyrokować. Jako językoznawca z zainteresowaniem obserwuję ten proces.

Ulga IKZE

Edyta
Pisarczyk-Kulon

Gromadzenie
środków na przyszłą emeryturę
w Polsce odbywa

się na trzech poziomach. Pierwszy to środki gromadzone w ZUS; to powszechny system, nie można z niego zrezygnować. Część osób miała obowiązek przystąpić do otwartego funduszu emerytalnego. A trzeci filar to tzw. środki gromadzone i inwestowane m.in. w ramach indywidualnego konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE).

Z tym trzecim filarem – ale tylko w zakresie wpłat na IKZE – jest powiązana ulga podatkowa. Środki wpłacone na rachunek IKZE podatnicy mogą odliczyć w rocznym zeznaniu podatkowym. Wysokość wpłat

jest limitowana i powiązana z wartością prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce.

Podatnik może odliczyć sumę składek wpłaconych na IKZE w roku podatkowym. Z preferencyjnych zasad naliczania podatku mogą skorzystać posiadacze rachunku IKZE, którzy rozliczają się zarówno samodzielnie, jak i wspólnie z małżonkiem lub jako rodzice samotnie wychowujący dziecko. Nie ma znaczenia źródło przychodów podatnika: umowa o pracę, zlecenie, dzieło czy też prowadzona działalność gospodarcza.

Wpłaty na IKZE nie mogą przekroczyć kwoty, która odpowiada 1,2-krotności (dla osób fizycznych) lub 1,8-krotności (dla osób prowadzących pozarolniczą działalność) przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego na rok podatkowy, określonego w ustawie budżetowej lub ustawie o pro-

wizorium budżetowym lub w ich projektach, jeżeli odpowiednie ustawy nie zostały uchwalone.

Limit wpłat jest zróżnicowany, inny dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz dla tych, którzy rozliczają się w ramach działalności gospodarczej. Dla pierwszej grupy limit ten w 2021 r. wynosi 6310,80 zł (tyle można odliczyć w zeznaniu rocznym). Natomiast w 2022 r. można w ten sposób odłożyć na emeryturę 7106,40 zł. Osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą w 2021 r. mogły wpłacić i odliczyć nie więcej niż 9466,20 zł. Kwota odliczenia w 2022 r. to 10 659,60 zł.

Wpłaty na IKZE, do wysokości rocznego limitu, podatnik może odliczyć: od dochodu opodatkowanego według skali podatkowej, dochodu opodatkowanego podatkiem liniowym (19 proc.) albo od przychodu, który jest opodatkowany

ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych.

Jak w przypadku każdej ulgi w podatku wpłaty należy odpowiednio udokumentować. Dowodów tych nie trzeba dołączać do zeznania podatkowego, ale urząd skarbowy może o nie poprosić. Warto mieć więc potwierdzenia przelewów – z danymi osobowymi, danymi instytucji, która otrzymała środki, oraz wysokością składki i tytułem przelewu.

Odliczenie wpłat na IKZE w zeznaniu podatkowym to nie jedyna korzyść z tej formy oszczędzania na emeryturę. Oszczędności zgromadzone na IKZE są również zwolnione z tzw. podatku Belki. Warunki to wypłata środków po ukończeniu 65. roku życia i wpłaty na konto co najmniej przez 5 lat. Środki zgromadzone na IKZE można wypłacić wcześniej, jednak wypłaconą kwotę trzeba rozliczyć w PIT za dany rok i zapłacić podatek dochodowy.

Autorka jest radcą prawnym

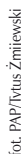
Reprezentacja Polski poznała rywali na mistrzostwach świata w Katarze. Polacy znaleźli się w grupie C. Rywalizować będą z Argentyną, Arabią Saudyjską oraz Meksykiem. Najciekawiej dla kibiców zapowiada się starcie z Albicelestes i Lionelem Messim.

Iga Świątek triumfowała w Miami. To już trzeci turniej z rzędu, który wygrała polska tenisistka. Teraz dwudziestolatkę czeka przymusowa przerwa, spowodowana kontuzją. – Bardzo mi przykro, ale muszę poczekać – zdradziła.

ot. PAP/EPA/Mohammed Badra

Bartosz Zmarzlik wygrał PGE Indywidualne Międzynarodowe Mistrzostwa Ekstraligi. Polak pokonał w finale Taia Wofffindena i Leona Madsena.

Szybciej, niż ktokolwiek mógł się spodziewać na szczyt kobiecego tenisa weszła Iga Świątek. Polka z każdym tygodniem 2022 r. grała lepiej. Zanim przyszła wiosna, zachwytem nie było końca. I dziś Iga jest numerem jeden. Duma. Tym większa, że jeszcze niedawno wydawało się, że nasza utalentowana tenisistka, pomimo niezłego poprzedniego sezonu, może znaleźć się na zakręcie. Nawet jeśli faktycznie na nim się znalazła, to wyszła z opresji obronną ręką. Jedną cechą na pewno jej w tym pomogła: determinacja. Za to podziwiam zawodniczkę, której nazwisko coraz więcej znaczy w tenisowym świecie. Nie może być jednak inaczej. Polka na takiej fali nie była chyba nigdy w karierze. Wystarczy wspomnieć, że do końca marca zdobyła więcej punktów niż w całym poprzednim roku!

Determinacji nigdy nie brakowało też piłkarzowi, bez którego wciąż trudno wyobrazić sobie defensywę piłkarskiej reprezentacji Polski. O Kamilu Gliku krążą różne opowieści. Komuś mogą one wydawać się przesadzone, ale czy na pewno? Jedna z historii dotyczących tego obrońcy głosi, że Kamil musiałby mieć urwaną nogę, by dobrowolnie zrezygnować z gry z orłem na piersi. I mecz ze Szwecją to potwierdził. Proszę mi wierzyć, wiem, co piszę, bo stałem kilka metrów od boiska. Już po pierwszych minutach na twarzy Kamila pojawił się grymas bólu. Z ławki podniósł się rezerwowy obrońca i zmiana, jeszcze przed przerwą, wydawała się nieunikniona. Nic z tego. Kamil Glik zagrał do końca. Pokazał, że w jego sportowym życiu są rzeczy, które ceny nie mają. W tym wypadku ceną było jego zdrowie. Poświęcił je dla barw narodowych. Na szacunek zapracował już wcześniej. W Chorzowie dodatkowo udowodnił, że ma w sobie gen niezniszczalnego wojownika. Ma coś, co pozwoliło mu zostać wielkim sportowcem. On nigdy się nie poddaje. Nigdy. I nie mam wątpliwości, że powinien nagrać przesłanie, a trenerzy powinni je puszczać w szatni młodemu kandydatom na piłkarzy. Jak brać przykład – to tylko z takich herosów.

Herosem od lat jest też kapitan polskiej reprezentacji. Chwalony na wszelkie możliwe sposoby, wciąż udowadnia, że twardo stąpa po ziemi. Nie wywyższa się, nie zadziera nosa. I ma jedną, wyjątkową cechę. Robert Lewandowski to profesjonalista jakich mało. Przykład ostatni – uraz kolana przed meczem ze Szwecją sprawił, że napastnik Bayernu jak tylko mógł uważał na osłabioną nogę. Jeszcze na rozgrzewce na stadionie Śląskim kopał piłkę tylko zdrową nogą. Przesada? Nie. Profesjonalizm. Iga, Kamil, Robert. Troje wybitnych sportowców. Wszyscy mają to coś – cechy, bez których nigdy nie weszliby na szczyt.

Autor jest dziennikarzem TVP

Vital Heynen wraca do pracy jako trener klubowy. Po odejściu Belga z prowadzenia kobiecej reprezentacji Polski w siatkówce i kilku miesiącach przerwy przyjął propozycję prowadzenia kobiecej reprezentacji Niemiec, a teraz ma objąć drużynę klubową. Jego nowym zespołem będzie Nilufer Belediyespor, zespół z ligi tureckiej.

Apoloniusz Tajner poinformował, że nowym trenerem reprezentacji Polski skoczków narciarskich zostanie Thomas Thurnbichler. Urodził się w Innsbrucku. W tym roku skończy 32 lata, jest więc młodszy od liderów naszej kadry i jej najbardziej doświadczonych zawodników – Kamila Stocha i Piotra Żyły.

Białko konopne

Barbara Wiśniowska

Lubię nowinki kulinarne, ta nazwa brzmiała intrygująco. Kupiłam, żeby się przekonać, jak smakuje. Białko konopne nie ma smaku i za to dostaje ode mnie duży plus, bo można je dodać do wszystkiego: jogurtów, koktajli, ciast, zup i sałatek.

Nie trzeba go gotować. Jest wytwarzane w niskiej temperaturze z nasion konopi siewnych (nie mają potencjału odurzającego, w ogóle nie mają zbyt wiele wspólnego z konopiami indyjskimi). Proszek zawiera pokaźne ilości białka, bo aż 50 proc. Jest także źródłem witamin B, C i E, węglowodanów i zdrowych tłuszczów omega 3 oraz omega 6 i wszystkich aminokwasów egzogennych, czyli takich, których organizm nie jest w stanie wytwarzać sam i trzeba mu je dostarczać z pożywieniem. Zawartość błonnika także jest imponująca, dzięki temu

białko konopne pęcznieje podczas trawienia i na długo go zapewnia uczucie sytości. To może być ważne dla osób, które się odchudzają i chcą zwalczyć nawyk podjadania między posiłkami. Kto jeszcze skorzysta z zalet tego składnika? Sportowcom pomoże w diecie ukierunkowanej na budowanie masy mięśniowej. Uczniom i studentom podniesie poziom energii, ponoć może z powodzeniem zastąpić poranną kawę. Docenią go wegetarianie i weganie. Nie zawiera laktozy, glutenu, soi ani składników uczulających. Podnosi odporność, dobrze wpływa na układ kostny i na porost włosów, pomaga w walce z łupieżem. Może być wsparciem podczas leczenia chorób układu krążenia.

Białko warto spożywać w rekomendowanych ilościach, zacząć od jednej łyżeczki dziennie. Ze względu

foto: Barbara Wiśniowska

ZIELONY KOKTAJL

Składniki: 1 łyżeczka białka konopnego ■ 3 banany ■ 3 awokado ■ słodkie jabłko ■ dojrzałe kiwi (dowolna ilość) ■ sok z limonki ■ sok z połówki cytryny ■ szklanka mleka owsianego ■ szczypta imbiru

Sposób przygotowania: Obrane owoce bez pestek miksujemy z wyciśniętymi sokami i pozostałymi składnikami. Warto spożyć koktajl natychmiast, żeby nie stracił zielonego koloru.

na dużą zawartość błonnika może powodować wzdęcia, więc osoby cierpiące na chorobę Leśniowskiego-Crohna

lub po przebytych operacjach na przewodzie pokarmowym powinny skonsultować spożycie z lekarzem.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – antylopa grzywiasta
- 1 G – kamizelka ratunkowa
- 2 E – ból nerwu kulszowego
- 3 A – plony sadów
- 3 G – święta Edyta
- 6 A – tendencja w sztuce
- 6 H – cechuje pyszałka
- 8 C – urodzinowy dar
- 9 A – certyfikat towaru
- 9 G – z rodziny sokołów
- 10 E – stoją w pasiece
- 11 A – pojazd na płozach
- 11 G – mieszaniec rasowy

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – nurt w architekturze
- C 1 – bożek miłości
- C 8 – pieśń pochwalna
- D 3 – wśród zakonników
- E 1 – grecki bóg wojny
- E 8 – futerał na okulary
- F 4 – lampka na nogi
- G 1 – zasoby finansowe
- G 8 – klasztor pustelnika
- H 3 – część stadionu
- I 1 – rodzaj koca
- I 8 – muzyczny ozdobnik
- K 1 – odmiana fagotu

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 22 kwietnia na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

04.40 Klan (3975); **05.10** Klan (3976); **05.30** Klan (3977); **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl – reportaż; **06.50** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakończaj się w Polsce (235); **09.00** Weterynarz z sercem; **09.30** Okrasa łamie przepisy; **10.00** Blondynka (104) – serial TVP; **10.50** Słowo na niedzielę; **11.00** Transmisja Mszy Świętej z Jasnej Góry; **11.50** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Wszyscy jesteśmy braćmi – cykl reportaży; **13.15** BBC w Jedyńce: Łasice i ich krewniacy; **14.15** Z pamięci: Ludwik Flaszen i Jerzy Grotowski; **14.25** Tacy byliśmy. Gdy nam śpiewał Krzysztof Krawczyk; **15.00** Jutro należy do nas (7); **16.00** Sekretne życie kotów II (6); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Stulecie Winnych (44) – serial TVP; **18.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Stulecie Winnych (45)
21.15 Sanatorium miłości IV (4)
22.10 Sanatorium miłości. Kulisy programu
22.20 Zakochana Jedyńka: Delikatność – film fabularny, Francja 2011, reż.: David Foenkinos, wyk.: Audrey Tautou, Bruno Todeschini, François Damiens

00.20 Dzień patriotów – film akcji, USA 2016, reż.: Peter Berg, wyk.: Mark Wahlberg, Kevin Bacon, John Goodman

02.40 Braterstwo – western, USA 2005, reż.: Jean-Claude La Marre, wyk.: David Carradine, Gabriel Casseus

04.15 Jaka to melodia?
05.05 Z pamięci: Ludwik Flaszen i Jerzy Grotowski
05.10 Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2609) – serial obyczajowy TVP, reż.: Sylwia Rosak, wyk.: Patryk Pniewski, Marta Juras, Adrianna Biedrzyńska, Bronisław Wrocławski, Monika Dryl, Marzena Trybała; **05.55** Barwy szczęścia (2610); **06.25** Barwy szczęścia (2611); **07.00** M jak miłość (1651) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Pogoda; **11.05** Smaki świata – po iberyjsku (28) – magazyn; **11.40** The Voice Kids V – Bitwa (12); **13.15** The Voice Kids V – Bitwa (12) Sing Off; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2022 (7); Jacek Skubikowski – widowisko muzyczne; **16.15** Big Music Quiz – teleturniej muzyczny; **17.05** Łajki; **17.25** Rodzinka.pl (255) – serial komediowy TVP; **17.50** Epitafia katyńskie: Mieczysław Smorawiński – cykl dokumentalny; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Na sygnale (368) – serial fabularny TVP; **18.50** Na sygnale (369) – serial fabularny TVP

19.25 Lepsza połowa (12) – serial TVP
20.00 Postaw na milion – teleturniej
21.00 Dziewczyna we mgle – film fabularny, Włochy 2017, reż.: Donato Carrisi, wyk.: Toni Servillo, Alessio Boni, Galatea Ranzi, Jean Reno

23.10 Epitafia katyńskie: ks. Jan Leon Ziolkowski – cykl dokumentalny
23.25 Kino bez granic – Szkłane kulki – dramat, Francja 2017, reż.: Christian Duguay, wyk.: Patrick Bruel, Elsa Zylberstein, Dorian Le Clech, Batyste Fleurial, Christian Clavier

01.25 Bodo – dramat, reż.: Michał Kwieciński, wyk.: Antoni Królikowski, Tomasz Schuchardt
03.20 Dron – film akcji, Kanada 2017, reż.: Jason Bourque, wyk.: Sean Bean, Mary McCormack, Kirby Morrow, Joel David Moore
04.50 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.24** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Info Dzień weekend; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości

19.15 Homilia Mszy św. w intencji ofiar katastrofy smoleńskiej
19.40 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.30 Serwis Info Wieczór weekend
21.43 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.52 Pogoda
01.06 Woronicza 17
02.15 Minęła 20
03.10 INFO V4+
03.35 Głębia ostrości
04.05 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.13 Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Misterium Męki Pańskiej – Górka Klasztorna 2016; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** 40 dni z Eucharystią; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** Prymas Stefan Wyszyński; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.25** Ostatnia droga Jezusa Chrystusa; **09.55** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.00** Uroczystość Niedzieli Palmowej w Watykanie; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.20** Cuda Jezusa; **13.10** Procesja dziejów; **13.30** Papież Polak do Rodaków; **14.25** 40 dni z Eucharystią; **14.30** 7 Kościółów Apokalipsy; **15.00** Wieś – to też Polska; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert zwycięż; **16.45** Zostań Żołnierzem RP; **17.00** Gorzkie Żale; **17.30** Sól Ziemi; **17.55** Poczta Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończono
19.00 Msza święta w intencji ofiar katastrofy smoleńskiej i ojczyzny
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Nowo nawróceni
22.40 Orłem być...
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 10 kwietnia; **06.50** Wyszyński – dobry kontakt w Niebie – film dok.; **08.00** Msza grekokatolicka; **09.00** Rycerze i rabusie (6) – serial TVP; **09.55** Okrasa łamie przepisy; **10.30** Magia polskiej przyrody. Turkusowy Wojownik – Zimorodek; **11.05** Wojownicy czasu; **11.35** Co jadają Papieże? – film dok.; **12.35** Dziką Kolumbią Brytyjską – film dok.; **13.35** W kotle historii; **14.15** W pustyni i w puszczy, cz. 2 – film przygodowy; **16.00** Nie taka prosta historia; **16.30** Giganci historii; **17.20** Sekrety Morza Śródziemnego: Zagadkowy wrak; **17.55** Święty Augustyn (5) – serial; **18.50** Dama – film dok.; **20.25** Generał Nil – dramat historyczny, reż.: Ryszard Bugajski, wyk.: Olgierd Łukasiewicz, Alicja Jachiewicz, Magdalena Emilia-nowicz, Anna Cieślak, Zbigniew Stryj, Jacek Rozenek, Leszek Lichota, Adam Woronowicz; **22.40** Zobaczyłem zjednoczony naród – film dok.; reż.: Anna Ferens; **23.40** Medyceusze Wspaniali (6) – serial; **00.50** Oprawcy z Katynia; **01.50** Szerokie tory; **02.30** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

06.55 Koncert Jacka Kaczmarskiego; **08.00** Liturgia prawosławna z cerkwi w Fastach; **09.05** Nie-Wielka Orkiestra. TV – Hity nad hitami – koncert; **10.30** Szpital na peryferiach (3) – serial; **11.35** Trzeci punkt widzenia; **12.30** Coco Chanel – film biograficzny; **14.30** Wędrowiec Polski – cykl reportaży; **15.10** Międzynarodowy Festiwal Bachowski w Świdnicy – Pasja wg Świętego Jana; **17.15** Niedziela z... Jerzym Maksymiukiem; **18.05** Niedziela z... – Koncert na dwoje – film dok.; **19.30** Niedziela z... – Dyrygenci – reportaż; **20.00** Rain Man – dramat, USA 1988, reż.: Barry Levinson, wyk.: Dustin Hoffman, Tom Cruise, Valeria Golino, Gerard R. Molen; **22.25** Scena muzyczna – Adam Strug i Monodia Polska – koncert; **23.30** Trzeci punkt widzenia; **00.10** Dzikie anioły – film fabularny, USA 1966, reż.: Roger Corman; **01.45** Ołbrzym – film anim.; **01.55** Colaholic – film anim.; **02.25** Krew z nosa – film TVP; **04.10** Międzynarodowy Festiwal Bachowski w Świdnicy – Koncerty brandenburskie IV–VI; **05.35** Teledyski; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.10 Uwaga!; **05.30** Ukryta prawda (885); **06.25** Kuchenne rewolucje 8 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **07.25** Nowa Maja w ogrodzie 6 (5) – program; **07.55** Akademia ogrodnika (5); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień (1039); **12.25** Przez Atlantyk (6); **13.30** Mask Singer (6); **15.05** Madagaskar – komedia, USA 2005, reż.: Eric Darnell, Tom McGrath, wyk.: Ben Stiller, Chris Rock, David Schwimmer, Jada Pinkett Smith, Sacha Baron Cohen; **16.55** Ślub od pierwszego wejścia 7 (6); **18.00** Totalne remonty Szełagowskiej 4 (2); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef Junior 7 (5); **21.30** Pajęczyna (6); **22.45** Człowiek tai chi – film sensacyjny, Chiny/Hongkong/USA 2013, reż.: Keanu Reeves, wyk.: Tiger Hu Chen, Keanu Reeves, Karen Mok, Hai Yu, Qing Ye; **00.50** Kuchenne rewolucje 24 (6); **01.50** Uwaga!; **02.10** Noc Magii; **03.35** Kto was tak urządził; **04.05** Kto was tak urządził; **04.35** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News – program informacyjny; **09.00** Pingwiny z Madagaskaru: Misja święteczna – film animowany, USA 2005, reż.: Gary Trousdale; **09.20** Toy Story 3 – film animowany, USA 2010, reż.: Unkrich Lee; **11.40** Epoka lodowcowa 2: Odwilż – film animowany, USA 2006, reż.: Carlos Saldanha; **13.40** Ninja Warrior Polska (34); **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znajomo (161); **17.40** Nasz Nowy Dom (258); **18.50** Wydarzenia – serwis informacyjny; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie (438); **20.00** Kabaret na żywo. Nowy skłAD (103); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (179); **23.55** Zielony Szerszeń – komedia sensacyjna, USA 2011, reż.: Michel Gondry, wyk.: Christoph Waltz, Cameron Diaz, Jay Chou, Seth Rogen, Tom Wilkinson; **02.35** Książd – horror s.f., USA 2011, reż.: Scott Stewart, wyk.: Paul Bettany, Cam Gigandet, Karl Urban, Lily Collins, Maggie Q; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (616); **06.05** Zranione ptaki (15); **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (63) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (169) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (254) – serial kryminalny TVP; **11.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **11.45** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** BBC w Jedynce: Łasice i ich krewiny; **14.00** Zranione ptaki (16); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (617) – serial obyczajowy; **16.50** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **17.00** Telexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3978) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.30 Leśniczówka (513)
21.00 Teatr Telewizji: Wyzwolenie – reż.: Maciej Prus
22.30 Świat bez fikcji: Fabryka kłamstw – film dokumentalny
23.35 Epitafia katyńskie: Feliks Mischczak – cykl dokumentalny
23.45 Zaginiony w akcji II – film sensacyjny, USA 1985, reż.: Lance Hool, wyk.: Chuck Norris, Soon-Teck Oh, Steven Williams
01.30 Delikatność – film fabularny, Francja 2011, reż.: David Foenkinos, wyk.: Audrey Tautou, Bruno Todeschini, Francois Damiens
03.30 Oficerowie (13) – serial kryminalny TV
04.20 Film dokumentalny
05.05 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Rodzinka.pl – serial komediowy TVP; **06.20** Rwanda 2020 – Polscy misjonarze w kraju tysiąca wzgórz – cykl reportaży; **06.30** Rwanda 2020 – Polscy misjonarze w kraju tysiąca wzgórz; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (238) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Epitafia katyńskie: Władysław Bukraba – cykl dokumentalny; **12.35** Kolo fortuny – teleturniej; **13.25** Serial fabularny; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (148) – serial fabularny TVP; **15.10** Doktor Jan z Deekelsen (54) – serial obyczajowy; **15.50** Przepis dnia; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (89) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Serial fabularny

19.25 Barwy szczęścia (2611)
19.55 Przepis dnia (6)
20.10 Barwy szczęścia (2612)
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość”
20.55 M jak miłość (1652)
21.50 Przepis dnia (11)
21.55 Tajemnice rodu Valentów (16)
23.05 Syn (19) – serial
00.05 Oko na Julię – dramat, Kanada/Szwajcaria 2016, reż.: Kim Nguyen, wyk.: Joe Cole, Lina El Arabi
01.45 O mnie się nie martw (11)
02.45 Obietnica – dramat, Polska/Dania 2014, reż.: Anna Kazejak, wyk.: Eliza Rycembel, Mateusz Więclawek, Magdalena Popławska, Dawid Ogrodnik, Andrzej Chyry, Jowita Budnik, Bartłomiej Topa, Nikodem Rozbicki, Sara Sobania, Michał Surosz
04.25 Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.10 O co chodzi
03.40 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.05 Podróże z historią
04.15 Podróże z historią
05.17 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Misterium Męki Pańskiej w Górce Klasztornej; **07.35** Szansa na dziecko – nanotechnologia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków – program historyczny; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.15** Kapłan pro-life; **09.30** Opowieści z Księgi Cnot; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Stan Bezpieczeństwa Państwa; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** Art deco; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Próba wiary – film religijny; **15.25** Ukryte treści – reportaż; **15.50** Ma się rozumieć – program poradnikowy; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Zew natury; **16.55** Świadkowie – program historyczny; **17.30** Na łowy; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Aniol Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Król Chwały
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja*
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Mojesz – 10 przykazań – serial fabularny
22.55 Jezus od wieków upragniony – film fabularny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 11 kwietnia; **07.00** Wojenne dziewczyny (43); **07.55** Ex Libris; **08.25** Historia Polski – Smoleński Lot – film dok.; **09.15** Epitafia katyńskie: Józef Kominek; **09.25** Sensacje XX wieku: Najwyższa stawka, cz. I; **09.50** Sensacje XX wieku: Najwyższa stawka, cz. II; **10.30** Pole pełne życia – film dok.; **11.25** W PRL-u; **11.55** Zapor. Energia dla Niepodległej – film dok.; **12.45** Quo vadis? (2); **13.35** General Nil – dramat historyczny, reż.: Ryszard Bugajski; **15.45** Dziką Kolumbią Brytyjską – film dok.; **16.40** Epitafia katyńskie: Zdzisław Dziadulski; **16.50** Flesz historii; **17.15** Wojenne dziewczyny (44); **18.05** Było, nie minęło – kronika zwiadoców historii; **18.35** Spór o historię; **19.20** Historia Polski: W imię prawdy – film dok.; **20.20** Historia w postaciach zapisana: Elżbieta I – cykl dok.; **22.15** Żołnierze Generała Maczka – film dok.; **23.25** Nieznany fotograf wojny światowej – film dok.; **00.40** Info Wilno – 647; **01.00** Było, nie minęło; **01.35** Sensacje XX wieku; **02.05** Sensacje XX wieku; **02.35** Encyklopedia II wojny światowej; **03.10** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.05** Niedziela z... Jerzym Maksymikiem; **08.50** Wydarzenie aktualne; **09.20** Ada, to nie wypada! – komedia, reż.: Konrad Tom; **11.00** Noce i dnie (3); **12.05** Noce i dnie (4); **13.30** Latawiec – film anim.; **13.40** Daleko nam do superbohaterów – film anim.; **14.05** Reżyserzy: Mervyn LeRoy – cykl dok.; **15.10** Kaprysy Łazarza – film TVP, reż.: Janusz Zaorski; **16.10** Twój Vincent – film anim.; **17.55** Trzeci punkt widzenia; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Wszystko dla pań (3) – serial; **20.00** Flic Story – film fabularny, Francja 1975, reż.: Jacques Deray; **22.00** Kronos – Wolność; **22.45** Przepraszam, czy tu biją? – film sensacyjny, reż.: Marek Piwowski; **00.25** Scena muzyczna – Adam Strug i Monodia Polska – koncert; **01.30** Rain Man – dramat, USA 1988, reż.: Barry Levinson, wyk.: Dustin Hoffman, Tom Cruise, Valeria Golino, Gerard R. Molen; **03.50** Informacje kulturalne; **04.25** Autoportret – David Lynch (1) – film dok.; **05.00** Podróże z historią; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.15 Uwaga!; **05.30** Nowa Maja w ogrodzie 6 (6); **05.55** Akademia ogrodnika (6); **06.05** Ukryta prawda (1185); **06.55** Wszystkiego słodkiego (15); **07.00** Kuchenne rewolucje 10 (3); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.45** Ukryta prawda (1380); **12.50** Wszystkiego słodkiego (15); **13.00** Tajemnice miłości (18); **14.05** Ukryta prawda (1186); **15.10** Ukryta prawda (981); **16.10** Kuchenne rewolucje 10 (4); **17.15** Wszystkiego słodkiego (16); **17.20** Ukryta prawda (1381); **18.25** Bunt (50) – serial; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 16 (25); **20.15** Na Wspólnej 20 (3404) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (536); **21.35** Totalne remonty Szelągowskiej 4 (3); **22.40** Oszukać przeznaczenie IV – horror, USA 2009, reż.: David R. Ellis, wyk.: Bobby Campo, Shantel VanSanten, Nick Zano, Haley Webb, Mykelti Williamson; **00.15** Co za tydzień (1039); **01.10** W garniturach (2) – serial; **02.10** Uwaga!; **02.30** Noc Magii; **03.55** Kto was tak urządził; **04.25** Kto was tak urządził; **04.55** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.40** Malanowski i Partnerzy (708); **10.10** Malanowski i Partnerzy (709); **10.40** Dlaczego ja? (987); **11.40** Gliniarze (209); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1102); **14.40** Dlaczego ja? (1148); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (664); **17.00** Gliniarze (673); **18.00** Pierwsza miłość (3405); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** MGA HIT: Uprawdżona 3 – film akcji, Francja 2014, reż.: Olivier Megaton, wyk.: Liam Neeson, Forest Whitaker, Maggie Grace, Famke Janssen, Doug Gray Scott; **22.20** Włoska robota – film sensacyjny, USA/Francja/Wielka Brytania 2003, reż.: Gary F. Gray, wyk.: Mark Wahlberg, Charlize Theron, Edward Norton, Jason Statham, Donald Sutherland; **00.55** Next – thriller, USA 2007, reż.: Lee Tamahori, wyk.: Jessica Biel, Jose Zuniga, Julianne Moore, Nicolas Cage; **03.10** „Kabaretowa Ekstraklasa” (42); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkopy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (617); **06.05** Zranione ptaki (16); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (64); **09.35** Komisarz Alex (170) **10.30** Ojciec Mateusz (255); **11.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **11.45** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce: Kraina Dalekiej Północy – esej dokumentalny; **14.00** Zranione ptaki (17); **14.45** Epitafia katyńskie: Xawery Czernicki; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM! – magazyn; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (618) – serial obyczajowy; **16.50** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **17.00** Telexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3979); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.20** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! – magazyn **20.30** Leśniczówka (514) **21.00** Tacy byliśmy. Jak budowaliśmy... – cykl reportaży **21.40** Magazyn Ekspresu Reporterów **22.45** Ocaleni – reality show **23.50** Magazyn śledczy Anity Gargas **00.25** Przysięga – dramat, USA/Hiszpania 2016, reż.: Terry George, wyk.: Oscar Isaac, Charlotte Le Bon, Christian Bale **02.45** Przysięga (9) – serial TVP, reż.: Filip Zybner, wyk.: Marek Bukowski, Michał Sitariski, Kinga Ilgner, Marcin Sianko, Anna Czartoryska, Zofia Zborowska, Anna Szymańczyk, Bartosz Gelner, Mateusz Banasiuk **03.45** Magazyn Ekspresu Reporterów **04.40** Notacje: Ernest Bryll **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Rodzinka.pl – serial komedii TVP; **05.35** Echo serca (27) – serial TVP; **06.25** Nic nie kończy się na śmierci – reportaż; **06.55** Familiada, reż.: Grzegorz Warchol; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (239) – serial komedii TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2612) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Epitafia katyńskie: Emanuel Korompay – cykl dokumentalny; **12.35** Kolo fortuny – teleturniej; **13.25** Serial fabularny; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (149) – serial fabularny TVP; **15.10** Doktor Jan z Deekelsen (55) – serial obyczajowy; **15.50** Przepis dnia (6); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (90) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Serial fabularny **19.25** Barwy szczęścia (2612) **19.55** Przepis dnia (7) **20.10** Barwy szczęścia (2613) **20.40** Kulisy serialu „M jak miłość” **20.55** M jak miłość (1653) **21.50** Przepis dnia (11) **21.55** Tajemnice rodu Valentów (17) **23.05** Syn (20) – serial, USA 2017 **00.05** Ludzkie historie: Tacy po prostu jesteśmy – film dokumentalny **01.40** Paciorki jednego różańca – dramat, reż.: Kazimierz Kutz, wyk.: Marta Straszna, Augustyn Halota, Jan Bogdół, Franciszek Pieczka, Róża Rychter, Ewa Wiśniewska, Stanisław Zaczek **03.40** Matka jest tylko jedna – dramat, USA 2016, reż.: Paul Duddridge, wyk.: Courteney Cox, Christina Ricci, Selma Blair, Susan Sarandon, Sharon Stone, Paul Wesley **05.15** Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.25** Serwis Info Wieczór **21.41** Pogoda **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **01.05** Minęła 20 **02.00** W tyle wizji **02.35** Serwis Info Wieczór **02.40** W tyle wizji Extra **03.10** O co chodzi **03.35** Podróż z historią **03.45** Podróż z historią **04.50** wojsko-polskie.pl **05.17** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Apostoł Piotr – Ostatnia Wieczera; **06.35** Ukrzyżowanie – wiersze Romana Brandstaettera; **07.45** Święty na każdy dzień; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.45** Muzyczne chwile; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Zew natury; **11.05** Jezus – Królestwo bez granic; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Koncert Pasyjny „Krzyż”; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.25** Filmowe Zyciorysy; **17.00** Co by było, gdyby zwierzęta mówiły?; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** Zostań żołnierzem RP; **17.50** Muzyczne chwile **17.55** Poczet Wielkich Polaków **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Każdy maluch to potrafi **19.45** Modlitwa z telefontycznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Ojczyznę **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Mojżesz – 10 przykazań **22.55** Kabwe – film misyjny **23.00** Słuszną walkę – film dokumentalny **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 12 kwietnia; **07.00** Wojenne dziedziny (44); **07.50** Flesz historii; **08.10** Historia Polski: W imię prawdy – film dok.; **09.15** Sensacje XX wieku: Najwyższa stawka cz. III; **09.40** Sensacje XX wieku: Najwyższa stawka cz. IV; **10.15** Afganistan, poranny kraj, część 2; **11.10** Amerykanin z Torunia – film dok.; **11.45** Polska śródziemnomorska (1); **12.10** Quo vadis? (3); **13.05** Śmiercionośne wynalazki (9); **14.00** Rok 1982. Kalendarium; **14.05** Historia w postaciach zapisana: Książę Filip – cykl dok.; **15.45** Epitafia katyńskie: Kazimierz Dadej; **15.50** Zima, wiosna, lato, jesień w Delcie Świny; **16.15** Polacy na morze (22); **16.50** Wojenne dziewczyny (45); **17.50** W PRL-u; **18.20** Rodziny Wykłętych mają głos – Franciszek Batory, cz. 1; **18.50** Historia Polski: Oprawcy z Katynia, cz. 1 – serial dok.; **19.55** Krwawa historia szkockich klanów (2); **21.00** Oblicza wojny (2); **22.00** Wielki Tydzień – dramat, reż.: Andrzej Wajda; **23.40** Info Wilno – 648; **00.05** Śpój kolego... – film dok.; **01.00** Sensacje XX wieku; **02.00** Encyklopedia II wojny światowej; **02.40** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **07.25** Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Wędrowiec Polski – cykl reportaży; **09.10** Twój Vincent – film anim.; **11.00** Noce i dnie (5); **12.05** Noce i dnie (6); **13.30** Polska, jakiej nie znacie – film dok.; **14.40** Pan Tadeusz 1928 – film fabularny, reż.: Ryszard Ordyński; **16.55** Cmentarz Orłąt – film dok.; **17.50** Owszem Mazowsze (22); **18.25** Co dalej?; **18.55** Wszystko dla pań (4) – serial; **20.00** Wstęp do spektaklu „Żyd” – felieton; **20.05** Żyd – spektakl teatralny, reż.: Aneta Groszyńska-Liweń, wyk.: Andrzej Grabowski, Andrzej Mastalerz, Magdalena Kuta, Michał Tokaj, Dominika Kluźniak; **21.25** Do dzieła; **21.55** Square – komedia, reż.: Ruben Östlund, wyk.: Claes Bang, Elisabeth Moss, Dominic West, Terry Notary, Christopher Laesso; **00.35** Co dalej?; **01.10** Krzyżówka – film krótkometrażowy; **01.40** Przepraszam, czy tu biją? – film sensacyjny, reż.: Marek Piwowski; **03.15** Jia Zhang-Ke – Chłopak z Fenjangu – film dok.; **05.05** Teledyski; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.45 Uwaga!; **06.05** Ukryta prawda (1186); **06.55** Wszystkiego słodkiego (16); **07.00** Kuchenne rewolucje 10 (4) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 16 (25); **11.50** Ukryta prawda (1381); **12.50** Wszystkiego słodkiego (16); **13.00** Tajemnice miłości (19); **14.05** Ukryta prawda (1187); **15.10** Ukryta prawda (982); **16.10** Kuchenne rewolucje 10 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.15** Wszystkiego słodkiego (17); **17.20** Ukryta prawda (1382); **18.25** Bunt (51) – serial; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 16 (26); **20.15** Na Wspólnej 20 (3405) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (537); **21.35** Ślub od pierwszego wejrzenia 7 (7); **22.40** Kuba Wojewódzki 16 (7); **23.40** Superwizjer; **00.15** Pałeczka (6); **01.25** Zabójcza broń 2 (1) – serial; **02.30** Uwaga!; **02.50** Noc Magii; **04.15** Kto was tak urządził; **04.45** Kto was tak urządził; **05.15** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.40** Malanowski i Partnerzy (710); **10.10** Malanowski i Partnerzy (711); **10.40** Dlaczego ja? (988); **11.40** Gliniarze (210); **12.50** Wydarzenia – serwis informacyjny; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1103); **14.40** Dlaczego ja? (1149); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (665); **17.00** Gliniarze (674); **18.00** Pierwsza miłość (3406); **18.50** Wydarzenia – serwis informacyjny; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Ninja Warrior Polska (35); **22.10** Cast Away – poza światem – dramat, USA 2000, reż.: Robert Zemeckis, wyk.: Michael Forest, Helen Hunt, Paul Sanchez, Tom Hanks, Viveka Davis; **01.15** Bad Boys – komedia sensacyjna, USA 1995, reż.: Michael Bay, wyk.: Martin Lawrence, Will Smith, Tea Leoni, Karyo Tchény, Joe Pantoliano; **03.55** „Kabaretowa Ekstraklasa” (110); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (618); **06.10** Zranione ptaki (17); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.30** Ranczo (65); **09.30** Komisarz Alex (171); **10.30** Ojciec Mateusz (256); **11.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **11.45** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Rok w ogrodzie Extra – magazyn; **12.50** Natura w Jedyńce: Kraina Dalekiej Północy (2); **14.00** Zranione ptaki (18); **14.50** Epitafia katyńskie: Aleksander Ślaczka; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.00** Przysięga (619); **16.50** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3980); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.00 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.30 Leśniczówka (515)
20.55 Piłka nożna – Liga Mistrzów 2020 (1 poł.)
22.00 Piłka nożna – Liga Mistrzów 2020 (2 poł.)
23.10 Historia bez tajemnic: Orson Welles – blask i cienie – film dokumentalny, Francja 2016
00.20 Zdradzona – thriller, USA 2017, reż.: Jeff Hare, wyk.: Jamie Lunner, Jason Brooks, Brent Antonello, Maurice Bernard
01.55 Królowie śródmieścia (5) – serial obyczajowy TVP, reż.: Maciej Migas, wyk.: Jan Wierczkowski, Izabela Nowakowska, Michał Koterski, Mariusz Słupiński
02.55 Zaginiona (4) – serial TVP
03.55 wojsko-polskie.pl – reportaż
04.20 Notacje: Jerzy Iwaszkiewicz
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Echo serca (28) – serial TVP; **06.20** Pożyteczni.pl – magazyn; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Rodzinka.pl (240) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2613) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Epitafia katyńskie; **12.35** Koło fortuny – teleturniej; **13.25** Serial fabularny; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (150) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Doktor Jan z Deekelsen (56) – serial obyczajowy; **15.50** Przepis dnia (7); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (91) – serial obyczajowy, Turcja 2020, reż.: Cagri Bayrak, wyk.: Ibrahim Celikkol, Senan Kara, Demet Ozdemir, Zuhail Gencer, Engin Hepileri; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Serial fabularny
19.25 Barwy szczęścia (2613)
19.50 Przepis dnia (8)
20.05 Barwy szczęścia (2614)
20.35 Kulisy seriali „Na dobre i na złe” i „Na sygnale”
20.50 Na dobre i na złe (843)
21.50 Przepis dnia (11)
21.55 Tajemnice rodu Valentów (18)
22.55 Epitafia katyńskie
23.05 W kręgu podejrzeń (1) – serial kryminalny
00.10 Różne smaki miłości – film obyczajowy, Kanada 2018, reż.: Jem Garrard, wyk.: Ali Liebert, Brett Dalton, Janet Kidder
01.50 Trzy dni Kondora (10) – serial
02.50 Antybiotykooporność: globalne zagrożenie – film dokumentalny
03.55 Magia polskiej przyrody. Uroki Wielkopolski – cykl dokumentalny
04.30 Artyści (1) – serial TVP
05.20 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.10 O co chodzi
03.38 Podróże z historią
04.10 Podróże z historią
04.50 INFO V4+
05.16 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Kardynał Stefan Wyszyński; **06.20** Droga Krzyżowa z Ojcem Świętym Janem Pawłem II. Koloseum 2005; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Opowieści Starego Testamentu; **09.30** Sanktuarium polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audiencja Generalna Ojca Świętego Franciszka z Watykanu; **11.00** Syria; **11.20** Muzyczne chwile; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** Słowo życia; **13.20** Muzyczne chwile; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Półki nadziei; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszyński – historia
17.00 Po stronie prawdy
17.30 Rykoszetem
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty
na każdy dzień
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnoogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.55 Lotte małopolska
Inka wczoraj i dzisiaj
– reportaż
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 13 kwietnia; **06.55** Wojenne dziewczyny (45); **07.50** Zima, wiosna, lato, jesień w Delcie Świny; **08.15** Polacy na morze (22); **08.45** Historia Polski: Oprawcy z Katynia, cz. 1 – serial dok.; **09.45** Epitafia katyńskie: Tadeusz Prazmowski; **10.00** Sensacje XX wieku; **10.20** Sensacje XX wieku; **10.55** Napis na paczce papierosów – do ludzi strzelać nie będą – film dok.; **11.45** Rodziny Wyklętych mają głos – Franciszek Batory cz. 1; **12.15** Quo vadis? (4); **13.15** Tajemnice Paryża; **14.20** Krwawa historia szkockich klanów (2); **15.20** Giganci historii; **16.05** Flesz historii – ekstra; **16.20** Brutus, Czarnocka, Maria... – film dok.; **17.20** Wojenne dziewczyny (46); **18.15** Było, nie minęło; **18.40** Nie taka prosta historia; **19.05** Epitafia katyńskie: Władysław Sebyła; **19.15** Historia Polski: Oprawcy z Katynia; **20.15** Tajna akcja III Rzeczy. Nazistowski dżihad (5); **21.15** Nieznany fotograf i wojny światowej – film dok.; **22.30** Info Wilno – 649; **22.55** Katyń – dramat, reż.: Andrzej Wajda; **01.05** Było, nie minęło; **01.40** Sensacje XX wieku; **02.40** Encyklopedia II wojny światowej; **03.20** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.50** Co dalej?; **08.25** Którędy po sztuce; **08.35** Przestrzeń pamięci – Muzeum Polaków Ratujących Żydów w Markowej – magazyn; **09.10** Mirai – film anim.; **11.00** Noce i dnie (7); **12.00** Noce i dnie (8); **13.30** Toulouse-Lautrec, wolny duch Paryża – film dok.; **14.35** Papusza – dramat, reż.: Krzysztof Krauze, Joanna Kos-Krauze; **16.55** Czarna suknia – film TVP, reż.: Janusz Majewski, wyk.: Ida Kamińska, Aleksandra Ślaska, Maria Broniewska, Ewa Miłde, Andrzej May; **17.50** Wędrowiec Polski – cykl reportaży; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Wszystko dla pań (5) – serial; **20.00** Próba niewinności (2) – serial; **21.00** Katyń. Ostatni świadek – film, reż.: Piotr Szkopiak; **22.45** Szwedzka teoria miłości – film dok.; **00.15** Jazz – 40 Rawa Blues Festival SBB – koncert; **01.20** Square – komedia, reż.: Ruben Östlund, wyk.: Claes Bang, Elisabeth Moss, Dominic West, Terry Notary, Christopher Laesso; **04.00** Informacje kulturalne; **04.35** Teledyski; **05.00** Podróże z historią; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.45 Uwaga!; **06.05** Ukryta prawda (1187); **06.55** Wszystkiego słodkiego (17); **07.00** Kuchenne rewolucje 10 (5); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 16 (26); **11.50** Ukryta prawda (1382); **12.50** Wszystkiego słodkiego (17); **13.00** Tajemnice miłości (20); **14.05** Ukryta prawda (1188); **15.10** Ukryta prawda (983); **16.10** Kuchenne rewolucje 10 (6); **17.15** Wszystkiego słodkiego (18); **17.20** Ukryta prawda (1383); **18.25** Bunt (52) – serial; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 16 (27); **20.15** Na Wspólnej 20 (3406) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (538); **21.35** Przez Atlantyk (7); **22.40** Niesamowity Hulk – film przygodowy, USA 2008, reż.: Louis Leterrier, wyk.: Edward Norton, Liv Tyler, Tim Roth, William Hurt, Tim Blake Nelson, Ty Burrell; **00.55** Superwizjer; **01.35** W garniturach (2) – serial; **02.35** Uwaga!; **02.50** Noc Magii; **04.15** Kto was tak urządził; **04.45** Kto was tak urządził; **05.15** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.40** Malanowski i Partnerzy (712); **10.10** Malanowski i Partnerzy (713); **10.40** Dlaczego ja? (989); **11.40** Gliniarze (211); **12.50** Wydarzenia – serwis informacyjny; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1104); **14.40** Dlaczego ja? (1150); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (666); **17.00** Gliniarze (675); **18.00** Pierwsza miłość (3407); **18.50** Wydarzenia – serwis informacyjny; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Mecenasa Porada (7); **21.05** Komisarz Mama (25); **22.10** Bad Boys – komedia sensacyjna, USA 1995, reż.: Michael Bay, wyk.: Martin Lawrence, Will Smith, Tea Leoni, Tcheky Karyo, Joe Pantoliano; **00.55** Moja macocha jest kosmitką – komedia, USA 1988, reż.: Richard Benjamin, wyk.: Dan Aykroyd, Kim Basinger, Jon Lovitz, Alyson Hannigan, Joseph Maher, Seth Green; **03.20** „Kabaretowa Ekstraklasa” (44); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakup TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (619); **06.05** Zranione ptaki (18); **07.00** Serce zmarłych – reportaż; **07.30** Pełnia Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (66); **09.35** Komisarz Alex (172); **10.30** Ojciec Mateusz (257); **11.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **11.45** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda – magazyn; **12.40** To się opłaca – magazyn; **13.00** Natura w Jedyńce: Pireneje – piękne i dzikie – film dokumentalny; **14.00** Zranione ptaki (19); **14.50** Epitafia katyńskie: Tadeusz Nowyński; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM! – magazyn; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.00** Przysięga (620); **16.50** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **17.00** Telexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Tridum Paschalne 2022 – Wielki Czwartek; **19.00** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.30** Wiadomości; **20.05** Pogoda; **20.10** ALARM! – magazyn; **20.30** Leśnicówka (516); **21.00** Na sygnale (370) – serial fabularyzowany TVP; **21.35** Sprawa dla reportera; **22.35** Magazyn śledczy Anity Gargas; **23.15** Magazyn kryminalny 997; **00.10** Magazyn Ekspresu Reporterów; **01.10** Tanie Dranie – Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show; **01.55** Glina (3) – serial kryminalny TVP, reż.: Władysław Pasikowski, wyk.: Jerzy Radziwiłowicz, Robert Goner, Maciej Stuhr, Jack Braciak, Anna Cieślak; **03.00** Ocaleni – reality show; **03.50** Sprawa dla reportera; **04.40** Magazyn śledczy Anity Gargas – magazyn; **05.05** Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Echo serca (29) – serial TVP; **06.20** Smaki świata – po iberyjsku; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.20** Dom, chleb, modlitwa... – film dokumentalny; **11.55** Barwy szczęścia (2614) – serial obyczajowy TVP; **12.35** Koło fortuny – teleturniej; **13.25** Serial fabularny; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (151) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Doktor Jan z Deekelsen (57) – serial obyczajowy; **15.50** Przepis dnia (8); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Miłość i przeznaczenie (92) – serial obyczajowy, Turcja 2020, reż.: Cagri Bayrak, wyk.: Ibrahim Celikkol, Senan Kara, Demet Ozdemir, Zuhar Gencer, Engin Hepileri; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Serial fabularny; **19.25** Barwy szczęścia (2614); **19.55** Przepis dnia (9); **20.10** Barwy szczęścia (2615); **20.40** Kulisy serialu „Ojciec Mateusz”; **20.55** Ojciec Mateusz (349) – serial kryminalny TVP; **21.50** Przepis dnia (11); **21.55** Tajemnice rodu Valentów (19) – serial, Czechy 2014, reż.: Johanna Steiger, Biser Arichtev, wyk.: Jan Kolenik, Jiri Vyoralak, Jan Vlasak, Marketa Plankova; **23.05** W kręgu podejrzeń (2) – serial kryminalny, Francja 2019, reż.: Lionel Bailliu, wyk.: Julie Gayet, Bruno Debrandt, Thomas Jouannet, Marie Dompnier; **00.05** Dar – film akcji, Australia/Chiny/USA 2015, reż.: Joel Edgerton, wyk.: Jason Bateman, Rebecca Hall, Joel Edgerton; **02.05** Film fabularny; **03.50** Gomorra (7) – serial; **04.40** Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.30** Wiadomości; **19.58** Gość Wiadomości; **20.13** Minęła 20; **21.00** Nie da się ukryć; **21.25** Serwis Info Wieczór; **21.41** Pogoda; **21.50** W tyle wizji; **22.25** Serwis Info Wieczór; **22.30** W tyle wizji Extra; **23.00** INFO Wieczór; **23.30** W akcji; **23.55** Serwis Info Wieczór; **00.03** Wiadomości; **00.31** Gość Wiadomości; **00.56** Pogoda; **01.05** Minęła 20; **02.00** W tyle wizji; **02.35** Serwis Info Wieczór; **02.40** W tyle wizji Extra; **03.10** O co chodzi; **03.37** Filmy Dokumentalne TVP INFO; **04.00** Podróże z historią; **04.33** Podróże z historią; **05.13** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Kamienie wołać będą; **06.00** Audycja Generalna Ojca Świętego Franciszka z Watykanu; **07.00** Drogą ks. Bosco; **07.25** Razem tworzymy jedno. Radio Maryja w terenie; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Brat Franciszek; **09.00** Na zdrowie; **09.20** Młodzi Światu; **09.30** Msza Krzyżma; **11.00** Filmowe Życiorysy. Krzyżu Święty Nade Wszystko; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.10** Muzyczne chwile; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela”; **13.30** Ukrzyżowanie – wiersze Romana Brandstaettera; **13.40** Misterium Męki Pańskiej w Górze Klasztornej; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Akademia pro-life; **17.05** Tajemnica Eucharystii; **17.30** Odpowiedzialni za Kościół; **17.55** Poczet Wielkich Polaków – program historyczny; **18.00** Msza Wieczerna Pańskiej – transmisja z Bazyliki św. Piotra w Watykanie; **19.30** Przyjaciele i bohaterowie – serial animowany dla dzieci; **20.00** Informacje dnia; **20.20** Różaniec; **20.50** Głos Polski; **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja; **21.20** Informacje dnia; **21.40** Polski Punkt Widzenia; **22.00** Ziemia Obiecana – serial fabularny; **22.50** Pasja – program kulturalny; **23.30** Ostatnia droga Jezusa Chrystusa; **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 14 kwietnia; **07.00** Wojenne dziewczyny (46); **07.55** W kotle historii; **08.35** Historia Polski: Oprawy z Katynia; **09.25** Epitafia katyńskie: Edward Ralski; **09.35** Sensacje XX wieku: Największa tajemnica cz. 1; **10.00** Sensacje XX wieku: Największa tajemnica cz. 2; **10.35** Zobaczyłem zjednoczony naród – film dok.; **11.25** Pieniężno. Polscy misjonarze – film dok.; **12.50** Quo vadis? (5); **13.45** Największe mity w historii Ameryki: Supremacja; **14.45** Pacyfik w ogniu (3); **15.40** Ostatni dzień Abrahama Lincolna – film dok.; **16.40** Przystanek Historia; **17.00** Polska śródziemnomorska (2); **17.30** Wojenne dziewczyny (47); **18.20** Spór o historię; **19.00** Historia Polski: Milenium kontra Tysiąclecie – film dok.; **20.00** Zagrabiony, odnaleziony, odzyskany – film dok.; **21.05** Giganci historii; **22.00** Info Wilno – 650; **22.30** Sady, przesady; **23.15** Sady, przesady; **00.05** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **00.35** Sensacje XX wieku; **01.10** Sensacje XX wieku; **01.45** Encyklopedia II wojny światowej; **02.10** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.05** Informacje kulturalne; **08.40** Mieszczanie zwycięcy; **09.15** Rudzielec – dramat, Francja 1932, reż.: Julien Duvivier, wyk.: Robert Lynen, Harry Baur, Catherine Fonteney; **11.00** Noce i dnie (9); **12.05** Noce i dnie (10); **13.30** Karen Blixen – sen afrykańskiej nocy – film dok.; **15.05** Kamizelka – film TVP, reż.: Stanisław Jędryka; **16.00** Dwunastu gniewnych ludzi – dramat, USA 1957, reż.: Sidney Lumet, wyk.: Martin Balsam, Henry Fonda, Lee J. Cobb, Ed Begley, Jack Klugman, John Fiedler, Jack Warden; **17.50** Którędy po sztuce; **17.55** Przestrzeń pamięci – Muzeum Narodowe w Lublinie; **18.30** Co dalej? (289); **18.55** Wszystko dla pań (6) – serial; **20.00** Cyd – film fabularny, reż.: Anthony Mann, wyk.: Sophia Loren, Charlton Heston, Raf Vallone, John Fraser; **23.05** Wędrówiec Polski; **23.45** Berlin Live – Anthrax – koncert; **01.00** Co dalej?; **01.35** Hair – musical; **03.45** Fargo – dramat, reż.: Joel Coen, wyk.: Frances McDormand, William H. Macy, Steve Buscemi; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.45 Uwaga!; **06.05** Ukryta prawda (1188); **06.55** Wszystkiego słodkiego (18); **07.00** Kuchenne rewolucje 10 (6); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 16 (27); **11.50** Ukryta prawda (1383); **12.50** Wszystkiego słodkiego (18); **13.00** Tajemnice miłości (21); **14.05** Ukryta prawda (1189); **15.10** Ukryta prawda (984); **16.10** Kuchenne rewolucje 10 (7); **17.15** Wszystkiego słodkiego (19); **17.20** Ukryta prawda (1384); **18.25** Bunt (53) – serial; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 16 (28); **20.15** Na Wspólnej 20 (3407) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (539); **21.35** Kuchenne rewolucje 24 (7); **22.40** Bogowie – film obyczajowy, Polska 2014, reż.: Łukasz Palkowski, wyk.: Tomasz Kot, Piotr Głowacki, Szymon Piotr Warszawski, Magdalena Czerwińska, Jan Englert, Zbigniew Zamachowski; **01.05** Testosteron – komedia, Polska 2007, reż.: Andrzej Saramonowicz, Tomasz Konecki; **03.35** Kuba Wojewódzki 16 (7); **04.45** Uwaga!; **05.00** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.40** Malanowski i Partnerzy (714); **10.10** Malanowski i Partnerzy (715); **10.40** Dlaczego ja? (990); **11.40** Gliniarze (212); **12.50** Wydarzenia – serwis informacyjny; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1105); **14.40** Dlaczego ja? (1151); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (667); **17.00** Gliniarze (676); **18.00** Pierwsza miłość (3408); **18.50** Wydarzenia – serwis informacyjny; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom (259); **21.05** Przyjaciółki (225); **22.10** Forrest Gump – komediodramat, USA 1994, reż.: Robert Zemeckis, wyk.: Tom Hanks, Robin Penn Wright, Gary Sinise, Mykelti Williamson, Sally Field; **01.15** Victor Frankenstein – horror, USA/Wielka Brytania/Kanada 2015, reż.: Paul McGuigan, wyk.: Andrew Scott, James McAvoy, Jessica Brown Findlay, Daniel Radcliffe, Spencer Wilding; **03.50** Kabaretowa Ekstraklasa (61); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.20 Przysięga (620); **06.10** Zranione ptaki (19); **07.00** To nie koniec świata – cykl reportaży; **07.30** Agape – magazyn; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (67); **09.35** Komisarz Alex (173) – serial kryminalny TVP; **10.30** Ojciec Mateusz (258) – serial kryminalny TVP; **11.20** Kasta – serial paradokmentalny TVP; **11.45** Podaj rękę Ukrainie – cykl reportaży; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce: Grenlandia – szepty lodu; **14.00** Zranione ptaki (20) – serial obyczajowy; **14.50** Epitafia katyńskie: Stanisław Haller; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM! – magazyn; **15.30** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **15.55** W Jego ranach uzdrowienie – koncert pieśni pasyjnych w Kalwarii Zebrzydowskiej; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Triduum Paschalne 2022 – Wielki Piątek; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 Ojciec Mateusz (350) – serial kryminalny TVP, reż.: Artur Żmijewski, wyk.: Zbigniew Borek, Andrzej Musiał, Artur Żmijewski, Kinga Preis, Piotr Polk, Michał Piela, Rafał Cieszyński, Bartłomiej Firlit

21.00 Droga krzyżowa z udziałem papieża Franciszka – transmisja z Watykanu

22.40 #Pasja2022 – widowisko
00.05 Dobrej Lotr – film fabularny
01.55 Film fabularny
03.45 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Echo serca (30) – serial TVP, reż.: Tomasz Szafranski, wyk.: Przemysław Sadowski, Ewa Gorzelak, Anna Bieżyńska, Antoni Pawlicki, Kamila Bujalska, Zbigniew Kozłowski; **06.20** Anna Dymna – spotkajmy się – Przemysław Drag; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Smaki świata – po iberyjsku – magazyn; **11.55** Barwy szczęścia (2615) – serial obyczajowy TVP; **12.35** Koło fortuny – teleturniej; **13.25** Serial fabularny; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (152) – serial fabularny; **15.10** Doktor Jan z Deekelsen (58) – serial obyczajowy, Niemcy 2012, reż.: Hans Werner; **16.00** Nabożeństwo wielkopiątkowe w Golezowie; **17.00** Film dokumentalny; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Serial fabularny

19.30 Barwy szczęścia (2615) – serial obyczajowy TVP, reż.: Grzegorz Dębowski, wyk.: Jakub Wierczok, Katarzyna Glinka, Jakub Szlachetka, Elżbieta Romanowska, Marieta Żukowska, Lesław Żurek, Natalia Sierżputowska, Hubert Wiatrowski, Wiktoria Gąsiewska, Joanna Opozda
20.10 #Pasja2022 – widowisko, reż.: Konrad Smuga
21.35 Światło między oceanami – dramat, Nowa Zelandia/Wielka Brytania/USA 2016, reż.: Derek Cianfrance, wyk.: Alicia Vikander, Michael Fassbender, Rachel Weisz, Jack Thompson

24.00 Droga życia – dramat
02.20 Sabrina – komedia romantyczna
04.25 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.54** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.51** Agrobiznes; **07.56** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** W Kontrze; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.05 Forum
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.30 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.35 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.38 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Misterium Muzyczne Droga Krzyżowa; **06.45** Obyś był zimny albo gorący; **07.50** Święty na każdy dzień; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Muzyczne chwile; **11.25** Głos Polski; **11.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.45** Refleksje nad Psalmem XXIII; **11.55** Prymas Stefan Wyszyński; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.10** Ukrzyżowanie – wiersze Romana Brandstaettera; **13.20** Misterium Męki Pańskiej Poznań – Cytańskie; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Via Dolorosa; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w Wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy Sakrament

16.35 Ostatnia droga Jezusa Chrystusa – reportaż
17.00 Liturgia Męki Pańskiej – transmisja z Bazyliki św. Piotra w Watykanie
19.00 „Krzyż Święty nade wszystkim”. Historia krzyża św. Jana Pawła II
19.55 Poczet Wielkich Polaków – program historyczny
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Muzyczne chwile
21.15 Nabożeństwo Drogi Krzyżowej
22.15 Ziemia Obiecana – serial fabularny
23.05 „W ręce Mojej szukaj siły i światła” – reportaż
23.35 Bądź pozdrowiony, krzyżu Chrystusa – reportaż
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 15 kwietnia; **07.00** Wojenne dziewczyny (47); **07.50** Kuchnia dwudziestolecia; **08.25** Historia Polski: Milenium kontra Tysiąclecie – film dok.; **09.15** Epitafia katyńskie: Stefan Pieńkowski; **09.30** Sensacje XX wieku: Tajemnica Martina Bormanna cz. 1; **09.55** Sensacje XX wieku: Tajemnica Martina Bormanna cz. 2; **10.25** Tajemnice Grobu Bożego – film dok.; **11.15** Zagrabiony, odnaleziony, odzyskany – film dok.; **12.15** Przestanki Historia; **12.35** Quo vadis? (6); **13.25** Pożar katedry Notre-Dame – film dok.; **14.30** Zmartwychwstanie – film dok.; **15.35** Geniusze i marzyciele. Antoni Kocjan; **16.35** Epitafia katyńskie: Feliks Mischczak; **16.40** Ex Libris; **17.10** Wojenne dziewczyny (48); **18.05** Pacyfik w ogniu (3); **19.05** Kobieta Ryś – film dok.; **19.55** Teatr Historii: „Żegnaj, Judaszu” – felieton; **20.10** Teatr Telewizji: Żegnaj, Judaszu; **21.40** Info Wilno – 651; **22.00** Polska Jerozolima – dok.; **23.10** Faustyna – film biograficzny, reż.: Jerzy Łukaszewicz; **00.35** Ojciec i Pasterz – film dok.; **02.10** Listy śmierci – film dok.; **03.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Co dalej?; **08.30** Kronos – Wolność; **09.15** Hania – film TVP, reż.: Stanisław Wohl, Krzysztof Wierzbicki; **11.00** Noce i dnie (11); **12.05** Noce i dnie (12); **13.55** Via Crucis – koncert; **15.05** W pustyni i w puszczy, cz. 1 – film przygodowy; **16.50** W pustyni i w puszczy, cz. 2; **18.30** Do dzieła; **18.55** Reżyserzy: James L. Brooks – cykl dok.; **20.00** Wstęp do filmu „Człowiek stoł”;
20.05 Człowiek stoł – dramat, USA 1980, reż.: David Lynch, wyk.: Anthony Hopkins, John Hurt, Anne Bancroft, John Gielgud; **22.15** Rafael – książkę sztuki – film dok.; **23.55** Feral – film anim.; **00.10** Orfeusz i Eurydyka – film anim.; **00.35** Cyd – film fabularny, reż.: Anthony Mann, wyk.: Sophia Loren, Charlton Heston, Raf Vallone, John Fraser; **03.45** Klucznik – dramat, reż.: Wojciech Marczewski, wyk.: Tadeusz Łomnicki, Wirgiliusz Gryń, Stanisława Celińska, Halina Gryglaszewska, Teresa Lipowska, Jerzy Radziwiłowicz, Jerzy Kryszak; **05.15** Teledyski; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.45 Uwaga!; **06.05** Ukryta prawda (1189); **06.55** Wszystkiego słodkiego (19); **07.00** Kuchenne rewolucje 10 (7); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 16 (28); **11.50** Ukryta prawda (1384); **12.50** Wszystkiego słodkiego (19); **13.00** Tajemnice miłości (22); **14.05** Ukryta prawda (1190); **15.10** Ukryta prawda (985); **16.10** Kuchenne rewolucje 10 (8) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.15** Wszystkiego słodkiego (20); **17.20** Ukryta prawda (1385); **18.25** Bunt (54) – serial; **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Harry Potter i komnata tajemnic – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2002, reż.: Chris Columbus; **23.25** Czas mroku – film obyczajowy, Wielka Brytania/USA 2017, reż.: Joe Wright; **02.00** Noe: Wybrany przez Boga – film przygodowy, USA 2014, reż.: Darren Aronofsky, wyk.: Russell Crowe, Jennifer Connelly, Ray Winstone, Anthony Hopkins, Emma Watson, Logan Lerman, Douglas Booth, Nick Nolte; **04.50** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.40** Malanowski i Partnerzy (716); **10.10** Malanowski i Partnerzy (717); **10.40** Dlaczego ja? (991); **11.40** Gliniarze (213); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1106); **14.40** Dlaczego ja? (1152); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (668); **17.00** Gliniarze (677); **18.00** Pierwsza miłość (3409); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Emotki. Film – film familijny, USA 2017, reż.: Tony Leondii; **21.55** Pasja – USA 2003, reż.: Mel Gibson, wyk.: Monica Bellucci, Jim Caviezel, Francesco De Vito, Christo Jivkov, Luca Lionello, Maia Morgenstern, Hristo Shopov; **00.45** Młody Mesjasz – USA 2016, reż.: Nowrasteh Cyrus, wyk.: Adam Greaves-Neal, Agni Scott, Christian McKay, Ireland Finn, Sara Lazzaro, Sean Bean, Vincent Walsh; **03.05** Świat według Kiepskich (99); **03.35** Świat według Kiepskich (327); **04.05** Świat według Kiepskich (360); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teledyski TV Okazje

TVP 1

04.30 Film fabularny; **06.10** Film fabularny; **07.50** Rok w ogrodzie; **08.15** Rok w ogrodzie Extra – magazyn; **08.30** wojsko-polskie.pl – reportaż; **08.55** Pelnosprawni (445) – magazyn dla niepełnosprawnych; **09.30** Sanatorium miłości IV (4) – reality show; **10.30** #Pasja2022. Ecce Homo – Oto Człowiek – widowisko; **11.55** Siedmiu wspaniałych – western, USA 1960, reż.: John Sturges, wyk.: Yul Brynner, Steve McQuinn, Charles Bronson, Robert Vaughn, Horst Buchholz; **14.10** Z pamięci: Ernest Bryl – felieton; **14.25** Okrasa łamie przepisy – Zamorskie produkty na polskim stole – magazyn kulinarny; **15.30** Dekalog A.D. – koncert, reż.: Bolesław Pawlica; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** **Triduum Paschalne 2022 – Wielka Sobota**

19.30 Wiadomości
20.00 Orędzie abp. Stanisława Budzika na Wielkanoc
20.10 Pogoda
20.25 Nasza Golgota – widowisko, reż.: Bolesław Pawlica
21.50 Hit na sobotę: Pianista – dramat, Polska/Wielka Brytania/Francja 2002, reż.: Roman Polański, wyk.: Adrien Brody, Thomas Kretschmann, Frank Finlay, Maureen Lipman, Ed Stoppard
00.25 Grace księżna Monako – film obyczajowy
02.15 Vabank – komedia sensacyjna
04.10 Z pamięci: Ernest Bryl – felieton
04.15 Zakończenie dnia

TVP 2

04.45 Barwy szczęścia (2612) – serial obyczajowy TVP; **05.20** Barwy szczęścia (2613); **05.50** Barwy szczęścia (2614); **06.25** Barwy szczęścia (2615); **07.00** M jak miłość (1652) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Pogoda Flesz; **11.00** Epitafia katyńskie; **11.15** Rodziny ekspres – Nasze zrozumienie Wielkiej Nocy; **11.55** Dotknij nieba – film fabularny, USA 2018, reż.: Andre Erwin, Jon Erwin, wyk.: J. Michael Finley, Dennis Quaid; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2022 (7): Jacek Skubikowski – widowisko muzyczne; **16.15** Trędowata – melodramat, reż.: Jerzy Hoffman, wyk.: Elżbieta Starostecka, Leszek Teleszyński, Jadwiga Barańska, Czesław Wollejko, Anna Dymna, Gabriela Kownacka, Mariusz Dmochowski, Piotr Fronczewski; **17.50** Słowo na niedzielę – Pusty grób, ciasto z migdałami i pomoc w szukanii Jezusa; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Postaw na milion – teleturniej
19.25 Serial fabularny
20.00 The Voice Kids s. V – Bitwa (13)
21.35 The Voice Kids s. V – Bitwa (13) Sing Off
22.15 Nasza Golgota – widowisko, reż.: Bolesław Pawlica
23.30 Duma i uprzedzenie – film fabularny, Wielka Brytania/Francja, reż.: Joe Wright, wyk.: Keira Knightley, Matthew MacFayden, Donald Sutherland, Brenda Blethyn
01.50 Co się zdarzyło w Las Vegas – komedia, USA 2008, reż.: Tom Vaughan, wyk.: Cameron Diaz, Ashton Kutcher, Lake Bell
03.40 Droga życia – dramat, USA/Hiszpania, reż.: Emilio Estevez, wyk.: Martin Sheen, Deborah Kara Unger, Tchky Karyo, James Nesbitt, Spencer Garrett, Emilio Estevez
05.45 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.24** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.23** Pogoda; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobięcym okiem; **18.52** Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór weekend
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy
Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.06 Salon dziennikarski
02.00 Minęła 20
03.20 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.18 Podróże z historią
04.50 Podróże z historią
05.28 Magazyn śledczy
Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy Sakrament; **05.30** Mocni w Wierze – program religijny; **06.00** Bieg życia – film fabularny; **07.45** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** „W męce Mojej szukaj siły i światła” – reportaż; **08.45** Muzyczne chwile; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Muzyczne chwile; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Serce i oblicze Boga – program religijny; **10.35** Święty na każdy dzień; **10.40** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** **Anioł Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Droga pięknego życia; **12.50** Siódmy Sakrament; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **13.35** **Gorzkie żale. Nabozęstwo pasyjne**; **14.35** Wielka Sobota w dawnej tradycji i kulturze wsi polskiej; **15.00** Siedem – cztery; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Bp Jan Olszański – pastor i twierdza
17.00 **Modlitwa przed Całunem Turyńskim – transmisja z Katedry św. Jana Chrzciciela w Turynie**
18.00 **Anioł Pański**
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończono
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 **Liturgia Wigilii Paschalnej – transmisja z bazyliki Świętego Piotra w Watykanie**
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program historyczny
22.00 Koncert pasyjny „Życie z wielkiej miłości” – widowisko
23.00 Głos serca
23.45 **Modlitwa przed Całunem Turyńskim**
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 16 kwietnia; **07.05** Polska Jerozolima; **08.05** Przyrodnik na tropie (4); **08.35** Wojownicy czasu; **09.10** Rycerze i rabusie (7); **10.05** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **10.35** Największe mity w historii Ameryki: Supremacja; **11.40** Wszystkie kolory świata: Santorini. U źródeł mitu – serial dok.; **12.45** Tasmania – wyspa dziwna i piękna – film dok.; **13.50** Bóg w Krakowie – film, reż.: Dariusz Regucki; **15.35** Pożar katedry Notre-Dame – film dok.; **16.40** Cristiada – dramat historyczny, Meksyk 2012, reż.: Dean Wright, wyk.: Andy Garcia, Eva Longoria, Mauricio Kuri, Peter O'Toole; **19.00** Giganci historii; **19.50** Rok 1982. Kalendarium; **20.05** Historia w postaciach zapisana: Neron, tyran nad tyranami – cykl dok.; **22.10** Most na Renie – dramat wojenny, USA 1969, reż.: John Guillermin, wyk.: George Segal, Robert Vaughn, Ben Gazzara, Bo Hopkins; **00.15** Poszukiwany, poszukiwana – komedia, reż.: Stanisław Bareja; **01.50** Objawienia Gietrzwałdzkie – film dok.; **02.45** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Ecce Homo. Pieśni Pasyjne. Maria Pomianowska Ensemble – koncert; **07.40** Tamte lata, tamte dni: Józef Wilkoń; **08.10** Wydarzenie aktualne; **08.40** Marzycielki miast – film dok.; **10.15** Rodzina Leśniewskich (2); **10.45** Rodzina Leśniewskich (3); **11.25** Którędy poszłukę: Mykola Ridny; **11.45** Niedzwiedź – film przygodowy; **13.35** Zew krwi – film fabularny, reż.: Ken Annakin, wyk.: Raimund Harmstorf, Friedhelm Lehmann, Charlton Heston; **15.35** 15. Wielkanocny Festiwal Ludwiga van Beethovena. Pasja wg św. Łukasza; **17.10** Winnetou i król nafty – serial przygodowy; **18.55** Adam Strug i Monodia Polska – koncert; **20.00** Rob Roy – film przygodowo-historyczny, reż.: Michael Jones Caton, wyk.: Liam Neeson, Jessica Lange; **22.25** Mateusz Pospieszalski: Księga Psalmów – koncert; **23.50** Uczta Babette – film fabularny, Dania 1987, reż.: Gabriel Axel; **01.45** Człowiek słon – dramat; **03.55** Córka albo syn – film TVP, reż.: Radosław Piwowarski; **05.20** Tamte lata, tamte dni: Józef Wilkoń; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.35** Ukryta prawda (886); **06.30** Kuchenne rewolucje 8 (14); **07.30** MądrzeJEMY z Katarzyną Bosacką 3 (3); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Na Wspólnej Omnibus 20 (869) – serial; **13.25** MasterChef Junior 7 (5); **15.00** Bunt Omnibus (6) – serial; **17.25** MądrzeJEMY z Katarzyną Bosacką 3 (4); **18.00** Kuchenne rewolucje 24 (7); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mask Singer (7); **21.25** Boże Ciało – film obyczajowy, Polska 2019, reż.: Jan Komasa, wyk.: Bartosz Bielenia, Aleksandra Konieczna, Eliza Rycembel, Tomasz Ziętek, Łukasz Simlat; **23.45** Nieśmiertelny (Highlander) – film s.f., USA/Wielka Brytania 1986, reż.: Russell Mulcahy, wyk.: Christopher Lambert, Sean Connery, Clancy Brown, Roxanne Hart; **02.10** Bękart – komedia, USA 2017, reż.: Lawrence Sher, wyk.: Owen Wilson, Ed Helms, J.K. Simmons, Glenn Close, Katt Williams, Ving Rhames, Christopher Walken; **04.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.40** Karate kid – film familijny; **10.15** Ewa gotuje (448); **10.50** Emotki. Film – USA 2017, reż.: Tony Leondis; **12.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (32); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (67); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (68); **14.40** Rolnicy. Podlasie (1); **15.45** Więzienie (92); **16.15** Więzienie (93); **16.45** Więzienie (94); **17.15** Więzienie (95); **17.45** Chłopaki do wzięcia (223); **18.15** Chłopaki do wzięcia (224); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Kowalscy kontra Kowalscy (33); **20.35** Kowalscy kontra Kowalscy (34); **21.10** Epoka lodowcowa 3: Era dinozaurów – film animowany, USA 2009, reż.: Mike Thurmeier, Carlos Saldanha; **23.10** Raport mniejszości – USA 2002, reż.: Steven Spielberg; **02.30** Książd – horror s.f., USA 2011, reż.: Scott Stewart, wyk.: Paul Bettany, Cam Gigandet, Karl Urban, Lily Collins, Maggie Q; **04.40** Disco Gramy (5438); **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 31 III 2022 r.

Natalia Tułasiewicz –
nauczycielka, polonistka
i poetka, męczennica
II wojny światowej – została
ustanowiona patronką
nauczycieli w Polsce.

„Błogosławioną Natalię Tułasiewicz, męczennicę, która wypełniając obowiązki nauczycielki, zatroskana była o staranność głoszenia Ewangelii, a także z największym zapalem głosiła Chrystusa, «pragnąc świętości dla dusz wielu», nauczyciele w Polsce otaczają szczególnym kultem” – w czasie konferencji prasowej 30 marca abp Stanisław Gądecki odczytał dekret watykańskiej Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

Przewodniczący KEP uzasadniał, że była ona „wybitnym świadkiem Chrystusa” i jest to pociągające dla ludzi świeckich, jeśli zauważą, „że istnieje możliwość drogi do świętości poprzez spełnianie świeckich obowiązków swojego życia”.

– Jest to kobieta nowoczesna. (...) Chciała połączyć to, co nowoczesne w tamtym czasie, z tym, co tradycyjne i wynikające z korzeni chrześcijańskich. Miała wielką ciekawość świata, zawsze chciała iść do przodu, doskonalić się całe życie – dodał bp Piotr Turzyński, delegat KEP ds. duszpasterstwa nauczycieli.

„Fascynuje mnie zgrzebny habit brata Alberta. Ale jeszcze bardziej chodzi mi o świętego w smokingu, o świętą w sukni balowej albo w stroju sportowym” – takie zdanie bł. Natalii zacytował w czasie konferencji bp Turzyński.

ŻYCIE W SŁUŻBIE INNYM

Natalia Tułasiewicz urodziła się 9 kwietnia 1906 r. w Rzeszowie, w wielodzietnej rodzinie urzędnika skarbowego. Od wczesnego dzieciństwa lubiła książki, teatr i muzykę. Pisała wiersze i grała na skrzypcach. Edukację rozpoczęła w Kętach, kontynuowała w szkole sióstr klarysek i w Prywatnym Gimnazjum

Wzór dla nauczycieli

Aleksandra
Plichta

Żeńskim w Krakowie, po przeprowadzce zaś rodziny Tułasiewiczów w 1921 r. do Poznania – w Gimnazjum Sióstr Urszulanek i w konserwatorium muzycznym. Była wzorową uczennicą.

Jako szesnastoletnia dziewczyna, odpowiadając na pytanie: „po co żyć?”, nakreśliła kontury swojej misji życiowej: „aby drugim czynić dobrze”.

Była absolwentką studiów polonistycznych i muzykologicznych na Uniwersytecie Poznańskim, niezwykle czynną w życiu akademickim – działała społecznie i literacko. Jeszcze w czasie studiów zaczęła uczyć polskiego i właśnie w pracy nauczycielki odkryła swoje zawodowe powołanie. Świadoma, że nadchodzą trudne czasy dla Polski, przygotowywała młodzież do sprostania trudnym wyzwaniom, jakie niesła przyszłość, ucząc ją „stawać do apelu w szeregi Boże”.

We wrześniu 1939 r. w bombardowanym Poznaniu Natalia zorganizowała prowizoryczną szkołę dla dzieci. Wysiedlona wraz z całą rodziną do Generalnego Gubernatorstwa, pracowała w tajnym nauczaniu w Krakowie. Pragnęła swoim uczniom pomóc, by wojna „nie wyjąłowała ich dusz z poczucia piękna i dobra”. Codziennie wypełniała pracę, modlitwą i nieustannym szukaniem odpowiedzi na pytanie, czego chce od niej Bóg.

Poprzez modlitwę i odczytywanie znaków czasu odkrywała swoją nową drogę życiową – „być Pańską apostołką miłości w rozszalałym nienawiścią świecie”.

W 1943 r. wyjechała jako wolontariusz do Niemiec w roli konspiracyjnego pełnomocnika Delegatury Rządu i wysłannika Wydziału Duszpasterskiego podziemnej organizacji „Zachód”. Została zatrudniona jako robotnica fizyczna. W fabryce w Hanowie

rze mimo wątłego zdrowia pomagała robotnikom przymusowym. Uczyla je pacierza, przypominała zasady moralnego życia, dyskretnie katechizowała. Apostołowała także wśród robotnic i robotników przymusowych innych narodowości – знаła niemiecki, francuski i podstawy włoskiego.

W kwietniu 1944 r. zdekonspirował ją nieostrożny kurier z Polski. Przetrzymana w trzech niemieckich więzieniach przez pół roku, wytrzymała tortury i nikt nie wydał. Wywieziono ją do obozu w Ravensbrück i zamordowano w komórce gazowej 30 marca 1945 r., w Wielki Piątek, w wieku 39 lat. Beatyfikował ją w 1999 r. Jan Paweł II w grupie 108 męczenników za wiarę z okresu II wojny światowej.

TWÓRCZY NAUCZYCIEL

– Moje koleżanki i koledzy widzą w bł. Natalii wielki wzór dla nauczycieli (...). Widzimy w Natalii ogromny potencjał nauczyciela, który jest nauczycielem twórczym, radosnym, kochającym swoich uczniów, dbającym o nich – powiedziała w czasie konferencji Bogusława Buda, nauczycielka, przewodnicząca Regionalnej Sekcji Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” w Rzeszowie, od wielu lat starająca się, aby bł. Natalia została patronką nauczycieli. Podkreśliła, że jej kult się rozwija.

Bp Turzyński zapowiedział, że tegoroczna ogólnopolska pielgrzymka nauczycieli na Jasną Górę będzie poświęcona bł. Natalii.

fol. BP KEP

Drodzy Czytelnicy!
„Idziemy”
jest dostępne
w e-wydaniu
na stronie:
www.eprasa.pl
www.idziemy.com.pl

Prenumerata redakcyjna tygodnika „Idziemy” na rok 2022

Drodzy Czytelnicy! Nasz tygodnik dostępny jest w parafiach i w kioskach. Istnieje też możliwość prenumeraty redakcyjnej. Można otrzymywać nasz tygodnik do domu! Prenumerata redakcyjna w roku 2022: **cena 1 egzemplarza – 7 zł; prenumerata kwartalna – 91 zł; prenumerata półroczna – 182 zł; prenumerata roczna – 364 zł.**

Zniżka! Przy prenumeracie od 5 do 10 egzemplarzy cena 1 egz. wynosi 5 zł. Koszt wysyłki w całości pokrywa redakcja.

Pismo nasze można zaprenumerować, wypełniając dokładnie poniższy blankiet. Tel. 22 5120095

nazwa odbiorcy		W Y D. D I E C. W A R. - P R A S K I E J 0 4 - 3 5 7	
nazwa odbiorcy cd.		W - w a u l . G r o c h o w s k a 1 9 4 / 1 9 6	
i.k.	nr rachunku odbiorcy	1 7 1 2 4 0 1 0 9 5 1 1 1 1 0 0 1 0 0 5 1 7 2 4 7 3	
kwota słownie		W	PLN
nazwa zleceniodawcy			
nazwa zleceniodawcy cd.			
tytułem		P r e n u m e r a t a t y g o d n i k a	
tytułem cd.		I d z i e m y n a o k r e s	
pieczęć, data i podpisy zleceniodawcy		Opłata:	

nazwa odbiorcy		W Y D. D I E C. W A R. - P R A S K I E J 0 4 - 3 5 7	
nazwa odbiorcy cd.		W - w a u l . G r o c h o w s k a 1 9 4 / 1 9 6	
i.k.	nr rachunku odbiorcy	1 7 1 2 4 0 1 0 9 5 1 1 1 1 0 0 1 0 0 5 1 7 2 4 7 3	
kwota słownie		W	PLN
nazwa zleceniodawcy			
nazwa zleceniodawcy cd.			
tytułem		P r e n u m e r a t a t y g o d n i k a	
tytułem cd.		I d z i e m y n a o k r e s	
pieczęć, data i podpisy zleceniodawcy		Opłata:	

Mam na imię Wojtuś,

mam 4 lata i nie rozwijam się tak jak moi rówieśnicy. Dotychczas, pomimo wielu badań i konsultacji u różnych specjalistów nie udało ustalić się przyczyny opóźnienia.

Obecnie intensywnie pracuję, aby zacząć mówić, wykonywać proste czynności i być choć trochę samodzielny

Aby mieć możliwość tego dokonać potrzebuję systematycznej i kosztownej terapii.

Wasz 1 % lub wpłata darowizny to dla mnie szansa na dodatkowe zajęcia u logopedy, fizjoterapeuty, psychologa i pedagoga.

1% podatku dla Wojtka

KRS 0000037904 cel szczegółowy: 34799 Saganek Wojciech

Wpłaty darowizn na konto:

Fundacja Dzieciom Zdążyć z pomocą

42 2490 0005 0000 4600 7549 3994

tytuł: 34799 Saganek Wojciech - darowizna na pomoc i ochronę zdrowia

Bardzo dziękujemy za okazane wsparcie
Rodzice Wojtka

